

Turun yliopiston maantieteen ja geologian laitos

Meri-Maija Laaksonen

RUOKATURVASTA EKOLOGISEEN ELÄMÄNTAPAAN
HELSINGIN SIIRTOLAPUUTARHOJEN SOSIAALISEN RAKENTEEEN JA
MERKITYKSEN MUUTOS AJAN SAATOSSA

Maantieteen pro gradu -tutkielma

Asiasanat: siirtolapuutarha, kaupunkiviljely, urbaani maatalous, viheralue,
vihervyöhyke, sosiaalinen rakenne

Turku 2013

TURUN YLIOPISTO
Matemaattis-luonnontieteellinen tiedekunta
Maantieteen ja geologian laitos

LAAKSONEN MERI-MAIJA: Ruokaturvasta ekologiseen elämäntapaan –
Helsingin siirtolapuutarhojen sosiaalisen rakenteen ja merkityksen muutos ajan saatossa

Pro gradu -tutkielma, 110 s., 6 liites.
40 op
Maantiede
Toukokuu 2013

Siirtolapuutarhat ovat olleet tärkeä osa kaupunkirakennetta jo vuosikymmenien ajan. Ne tuovat vaihtelevuutta kaupunkikuvaan ja ovat osa puutarha- ja kaupunkikulttuuria sekä urbaania viljelyä. Ne ovat myös kaupungin viheralueiden erityismuoto. Alueilla on tehokkaasti yhdistetty loma-asutus, vapaa-ajanvietto sekä maan intensiivinen hyötykäyttö. Ne tuovat oman lisänsä jatkuvasti tiivistyvään kaupunkirakenteeseen ja antavat asukkailleen mahdollisuuden mökkeilyyn, viljelyyn ja sosiaaliseen toimintaan. Lisäksi ne tuovat pienen palan maaseutua lähelle kaupunkilaisten koteja.

Yksilölle siirtolapuutarhoilla on monia tärkeitä vaikutuksia, jotka ovat painottuneet eri aikakausina eri tavoin. Ennen sotia ja aivan sotien jälkeen alueilla oli suuri ravintotaloudellinen merkitys. Nykyään alueiden merkitys on enemmän virkistysellinen.

Tutkielma valottaa siirtolapuutarhojen sosiaalisen rakenteen, merkityksen ja arvostuksen muutosta ajan saatossa. Maailmasotien välinen aika, toisen maailmansodan jälkeinen kaupungistumisen aika ja nykyaika ovat muuttaneet siirtolapuutarhojen sosiaalista rakennetta, merkitystä sekä arvostusta. Tutkimuksessani käsitellään tätä muutosta ensisijaisesti Helsingin siirtolapuutarhoissa niin yksilön kuin yhteiskunnankin näkökulmasta.

Tutkimushypoteesi on, että siirtolapuutarhojen sosiaalinen rakenne on muuttunut ja monipuolistunut viime vuosikymmenien aikana. Sosiaalisen rakenteen muutoksen näkökulmaksi nousee oletus siirtolapuutarhatoiminnan muuttumisesta alemman työväenluokan virkistys-toiminnasta kaikkien sosiaaliluokkien harrastukseksi.

Sosiaalisen rakenteen muutosta on selvitetty siirtolapuutarha-asukkaille tekemäni kyselyn sekä muutamien avainhenkilöhaastattelujen kautta. Tutkimustulokset tukevat tutkimushypoteesia. Kyselyn ja haastattelujen lisäksi tutkimuksessa on käytetty kirjallisuutta tausta-aineistona.

Tutkimuksessa perehdytään Helsingin siirtolapuutarha-alueisiin ja niiden merkitykseen osana kaupunkirakennetta ja kestävää kehitystä. Työssä tarkastellaan siirtolapuutarhojen merkitystä niin yksilölle kuin kunnallekin eri aikakausina.

Asiasanat: siirtolapuutarha, kaupunkiviljely, urbaani maatalous, viheralue, vihervyöhyke, sosiaalinen rakenne,

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO.....	5
2. TUTKIMUKSEN TAUSTA.....	7
2.1. Puutarhakaupunkiaate	7
2.2. Viheralueet ja viherväylät Euroopan kaupungeissa	10
2.3. Kaupunkiviljely	12
2.3.1. Kaupunkiviljelyn rooli maailmassa.....	12
2.3.2. Ruokaturvasta turvalliseen ruokaan.....	15
2.4. Siirtolapuutarha-aatteen historiaa	16
2.4.1. Siirtolapuutarha-aatteen varhaisimmat muodot	16
2.4.2. Saksan Schrebergarten ja Laubenzkolonie.....	17
2.4.3. Tanskan Kolonihav Ja Ruotsin Koloniträdgård.....	18
2.5. Siirtolapuutarhat Euroopassa ja Suomessa	19
2.6. Siirtolapuutarha-aatteen tulo Suomeen	21
2.7. Suomen siirtolapuutarhojen kehitys.....	25
3. AINEISTO JA TUTKIMUSMENETELMÄT.....	28
3.1. Tutkimuksen tavoite.....	28
3.2. Keskeiset käsitteet	29
3.3. Aineisto ja menetelmät.....	30
3.4. Kyselytutkimuksen toteutus	31
3.5. Haastattelujen toteutus	33
4. HELSINGIN SIIRTOLAPUUTARHAT	34
4.1. Kaupungin siirtolapuutarhojen historia	34
4.1.1. Siirtolapuutarha-aatteen synnyn motiivit ja kehitys kaupungissa.....	34
4.1.2. Siirtolapuutarhojen perustaminen	35
4.2. Uusien siirtolapuutarhojen perustamismahdollisuudet.....	37
4.3. Kaupungin siirtolapuutarhat	40
4.4. Omistussuhteet ja rakentaminen siirtolapuutarha-alueilla	50
4.5. Siirtolapuutarhojen organisaatio.....	52
4.6. Siirtolapuutarhat maankäytössä - Kaavoituksellinen tilanne.....	55
4.7. Siirtolapuutarhat – osa Helsingin vihervyöhykkeitä	59

4.8. Siirtolapuutarhat – osa kestävästä kehitystä	62
4.9. Siirtolapuutarhojen merkitys Helsingille ja helsinkiläisille	63
5. TULOKSET – KEITÄ SIIRTOLAPUUTARHURIT OVAT?	65
5.1. Jäsenistö	65
5.1.1. Ikärakenne	65
5.1.2. Sukupuoli	66
5.1.2. Ruokakunnan koko, lapsiperheet ja eläkeläiset	67
5.2. Sosioekonominen asema.....	69
5.2.1. Koulutus	69
5.2.2. Ammattiasema.....	71
5.2.3. Tuloluokka	72
5.3. Asuminen.....	76
5.3.1. Asumismuoto.....	76
5.3.2. Asuinalue.....	77
5.3.3. Etäisyys asunnosta palstalle	77
5.4. Kulkuneuvojen käyttö.....	78
5.5. Siirtolapuutarhatoiminta	82
5.5.1. Toiminnan tuttuus ennen oman palstan vuokraamista	82
5.5.2. Palsta peritty tai ostettu.....	83
5.5.3. Tärkeimmät syyt palstan vuokraamiseen ja alueella viihtymiseen	83
5.5.4. Mökin käyttöaste	85
5.5.5. Alueen palveluiden käyttö ja toimintaan osallistuminen	87
5.5.6. Mitä toimintaa ja palveluita alueelle toivotaan	92
5.6. Mökin varustetaso	92
5.7. Viljely.....	94
5.7.1. Tärkeimmät viljelylajikkeet	94
5.7.2. Luomuviljely.....	95
5.8. Osia haastatteluista	96
6. JOHTOPÄÄTÖKSET.....	102
LÄHDELUETTELO	107
LIITE 1	111
LIITE 2	116

”Suomessa nähdään usein tupakantaimia, ruoholaukkaa, sikuria tahi kukkia istutettuina pieneen aitaukseen talonpojan tuvan viereen. Kun sellaisia pieniä istukkaita huolella hoidetaan, saadaan niistä hyötyä ja kaunistusta vähällä kulungilla. Köyhinkin torppari voisi ruokansa höystää pawuilla ja kaalilla. Pienimmänkin majan voisi kaunistaa oiwallisimmilla kukilla. Jos rikkailla on suuria ja kauniita puutarhoja, miksi eivät köyhät saattaisi iloita vähästä istutuksesta? Luonto ei tee vähintäkään eroitusta; aurinko paistaa, sade kastelee, ja maa kasvattaa yhtäläisesti kaikille. Eroitus on tawass, millä kasveja hoidetaan.

Sillä kaswi on elävä olento. Se ei kyllä saata, niinkuin eläimet, wapaasti liikkua ja etsiä rawintonsa pitemmältä matkalta. Hän ei woi tieltä paeta, kun joku waara sitä uhkaa, eikä rukoilla armoa wahingoittajiltaan. Mutta kaswi on hywin herkkä tuntemaan hywän ja huonon hoidon. Jos annamme sille suojaisen paikan, sopiwan maanlaadun, waloa, lämmintä ja wettä, niin näemme kuinka hywästi se menestyy.

....Tämä vaikuttaa vuorostaan hyvää ihmiseen; hänen tapojansa siewentää jokapäiwäinen seurusteleminen kaunisten ja hyödyllisten luontoesineiden parissa.

Nähdessäsi pienen, hywästi hoidetun ryytimaan, ajattelet sinä: tuossa talossa on hywä järjestys; tahi nähdessäsi kukkia köyhän majan akkunassa tiedät siinä asuwan hywiä ihmisiä. Raa`at ja ilkeät eiwät rakasta kukkia. Laiskat ja huolettomat eiwät puutarhoista wälitä. Ihmisen luonto ilmaantuu koko hänen ympäristössänsä. Hän on luonnon kruunu, ja missä tahansa hän maailmassa asuu, painaa hän leimansa siihen maahan, jota hän tallaa.”

Ote Zacharias Topeliuksen Maamme-kirjasta (1875) luvusta ”Puutarhat ja ryytimaat.”

1. JOHDANTO

Kaupunkilaistuneista elintavoista huolimatta ihmiset kaipaavat läheisempää luontosuhdetta kuin mitä kaupunkien julkiset puistoalueet voivat tarjota. Yhden luontosuhteen laajentamismahdollisuuden kaupunkilaisille ovat perinteisesti tarjonneet siirtolapuutarhat.

Siirtolapuutarhalla tarkoitetaan kaupunkimaisen yhdyskunnan alueella tai liepeillä sijaitsevaa, yhdyskunnan asukkaiden käyttöön tarkoitettua pienten puutarhapalstojen muodostamaa kokonaisuutta (Hakala 1989).

Tutkimukseni tavoite on selvittää siirtolapuutarhojen sosiaalinen rakenteen muutosta ja nykytilaa Helsingin siirtolapuutarhoissa. Maailmasotien välinen aika, toisen maailmansodan jälkeinen kaupungistumisen sekä elinkeinorakenteen muutoksen aika ja nykyaika ovat muuttaneet siirtolapuutarhojen sosiaalista rakennetta, merkitystä sekä arvostusta. Tutkielmassa perehdytään Helsingin siirtolapuutarha-alueisiin, ja niiden merkitykseen osana kaupunkirakennetta ja kestäväää kehitystä.

Arvailuja on esitetty siitä, että siirtolapuutarhojen sosiaalinen rakenne on muuttunut ja monipuolistunut ajan saatossa. Kuitenkaan varmaa tutkimustietoa nykypäivän siirtolapuutarhojen sosiaalisesta rakenteesta ei ole. Yleinen käsitys on, että alueilla tapahtuu ns. sukupolvenvaihdos, jossa vanhat viljelijät luopuvat palstoistaan ja tilalle tulee uusia nuoria viljelijöitä kaikista eri yhteiskuntaluokista. Ajatus siitä, että siirtolapuutarhat ovat vähävaraisten kaupunkilaisten lomanviettopaikka, on hiipumassa.

Oma kiinnostukseni siirtolapuutarhoja kohtaan on alkanut hyvin nuorena. Olen itse Oulunkylän siirtolapuutarhan ”kasvatti” ja siirtolapuutarha-aatteeseen juurtuminen on alkanut minulla jo varhain. Lapsuuteni kaikki kesät olen viettänyt siirtolapuutarhassa puutarhatöissä autellen ja luonnon ihmeitä kummastellen. Maantieteen opintojeni myötä arvostukseni siirtolapuutarhoja kohtaan on vain kasvanut. Ovathan ne hyvin ekologinen lomanviettotapa, joissa yhdistyy tehokkaasti loma-asutus, vapaa-ajanvietto sekä maan intensiivinen hyötykäyttö. Alueet ovat mielestäni tärkeitä vaihtelevuutta tuovia osia Helsingin kaupunkirakenteeseen, ja ne toimivat erinomaisina pakopaikkoina kaupungin kiireiden keskellä ja tuovat pienen palan vihreää paratiisia keskelle kaupunkia.

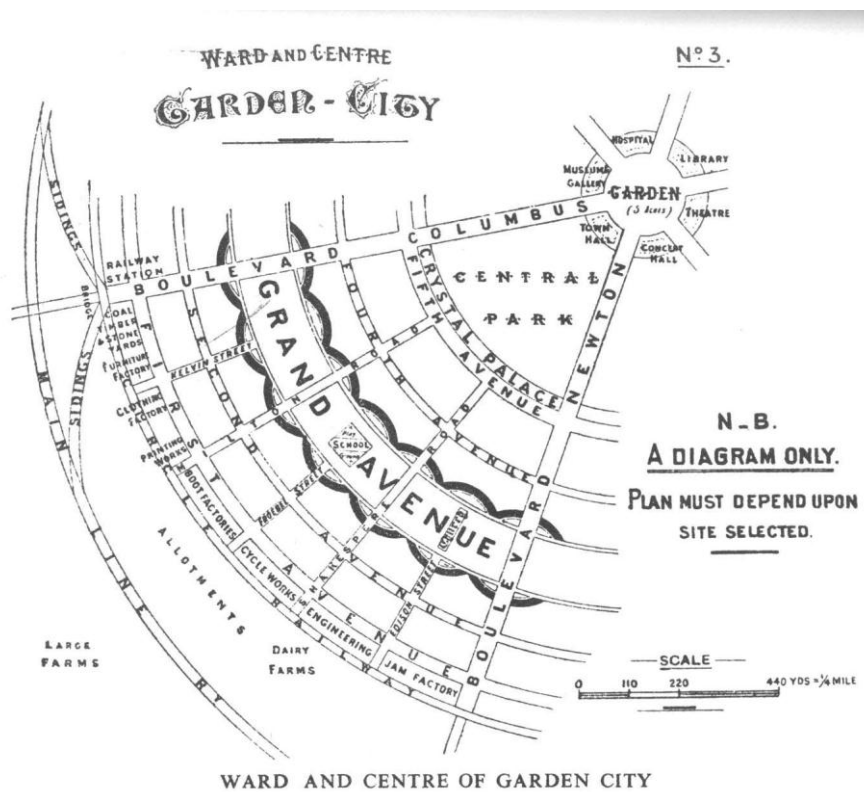
Tutkimuksessani käsitellään ensisijaisesti Helsingin siirtolapuutarhojen sosiaalisen rakenteen ja merkityksen muutosta niin yksilölle kuin yhteiskunnalle. Mikä kaikki on muuttunut Helsingin siirtolapuutarhojen perustamisesta tähän päivään asti? Sosiaalisen rakenteen muutoksen näkökulmaksi nousee oletus siirtolapuutarhatoiminnan muuttumisesta työväenluokan virkistystoiminnasta kaikkien sosiaaliluokkien harrastukseksi. Tutkimukseni hypoteesini on, että siirtolapuutarhojen sosiaalinen rakenne on muuttunut ja monipuolistunut viimeisten vuosikymmenien.

Saamani tutkimustulokset antavat varmuutta siihen, että siirtolapuutarhojen yhteisön rakenne todellakin on kokenut muutoksen ja monipuolistunut muutosten myötä. Lisäksi tutkimustuloksissa ilmenee siirtolapuutarhureiden asenteiden muutos siirtolapuutarhaa kohtaan. Samalla pyrin osoittamaan miten yhteiskunnan muutokset heijastuvat kansalaisten vapaa-ajanvieton piiriin ja miten elintapojen muutokset mahdollisesti näkyvät siirtolapuutarhoissa ja niiden asukkaissa. Sosiaalisen rakenteen muutosta on selvitetty siirtolapuutarha-asukkaille teettämäni kyselyn sekä muutamien avainhenkilöhaastattelujen kautta. Tutkimus pyrkii myös selvittämään mitä tulevaisuudennäkymiä siirtolapuutarhatoiminnassa esiintyy.

Toisena lähestymistapana on siirtolapuutarhojen merkitys ja sen mahdollinen muutos kaupungin näkökulmasta. Tarjoamalla asukkaidensa käyttöön siirtolapuutarhoja kaupungilla on aina omat päämääränsä. Tutkimukseni yhtenä tavoitteena on selvittää, mitä nämä päämäärät ovat tänä päivänä, ja miten ne ovat muuttuneet ajan myötä. Siirtolapuutarhoja tarkastellaan näin yleisen sosiaalipoliittisen ja kaupunkisuunnittelullisen kehityksen viitekehyksissä. Tässä tarkastelussa siirtolapuutarhoja verrataan myös muihin kaupungin viheralueisiin.

Lisäksi tutkimuksessa selvitetään siirtolapuutarhojen asemaa maankäytössä ja kaavoituksessa sekä tarkastellaan siirtolapuutarhoja puutarhakaupunkiaatteen näkökulmasta. Siirtolapuutarha-aatteessa on nimittäin nähtävissä monia yhteisiä piirteitä puutarhakaupunkiaatteen kanssa. Maankäyttöpoliittiset ratkaisut ovat myös mielenkiintoinen näkökulma, sillä siirtolapuutarha-alueet ovat usein olleet kiistanalaisessa asemassa. Tutkimuksessa pyritään kartoittamaan myös kaupungin näkökulmaa siirtolapuutarhojen tulevaisuudesta.

Teoksessaan *Garden Cities of Tomorrow* Howard selittää tarkoin puutarhakaupungin periaatteet ja toteuttamisen. Howardin idea perustui suurkaupungin ulkopuolisen halvan raakamaan rakentamiseen hajakeskitystä suosimalla tiiviiksi, kooltaan rajoitetuksi kaupungiksi. Puutarhakaupungit olivat rakennustehokkuudeltaan ja -tyyliltään hyvin keskustamaisia, ja tarkoituksena oli liittää ne nopean raideliikenteen avulla yhtenäiseksi verkostoksi suurkaupungin kanssa. Puutarhakaupungit rakentuisivat emäkaupungin ympärille kehäksi mahdollisimman itsenäisinä tytärikaupunkeina. Tärkeää mallissa oli kiinteä yhteys kaupungin ytimen ja ympäröivän maaseudun välillä. Maaseudun tuli toimia virkistysalueena, mutta olla myös aktiivinen osa kaupungin ravinnekiertoa (Kuva 2). (Meurman 1947:59-62)

Kuva 2. Puutarhakaupungin rakenne (Lynch 1985)

Puutarhakaupungissa toiminnot oli sijoitettu vyöhykkeittäin keskustan ympärille. Laajat puuistutuksilla reunustetut bulevardit johtivat säteittäisesti keskustaan. Keskusta muodostui keskuspuistoista, jonka ympärillä oli julkisten rakennusten kehä. Seuraavilla kehillä sijaitsi kauppoja, asumuksia, kouluja ja puistoja. Uloimpana olivat liikenneterminaalit ja tehtaat. Kaupunkialuetta ympäröi laaja maatalousvyöhyke eri tuotantoalueineen, ja näin ollen puutarhakaupunki oli melkein omavarainen. Howardin

ajatuksen mukaan etäisyydet ja runsas väestöpohja tekisivät maataloudesta kannattavaa. Howard kiinnitti huomiota luonnon ja maisemallisten tekijöiden osuuteen alueella korostaen kasvillisuuden merkitystä. Puutarhakaupungin koko oli maatalousalue mukaan luettuna noin 2400 ha, mistä kaupunki käsitti 400 ha. Teoreettinen väkiluku oli 32 000 henkeä. Kun kaupungin väkiluku ylittyisi, perustettaisiin uusi itsenäinen puutarhakaupunki. Näin siihen asti kunnes koko emäkaupunki ja sitä ympäröivä maaseutu olisi rakennettu. Howardin aatteen taustalla ilmenivät myös yhteiskunnalliset uudistuspyrkimykset ja yhteisöllisyys: maan tuli olla asukkaiden omistuksessa, ja yksilön sekä yhteisön tuli työskennellä konkreettisesti omien elinehtojen parantamiseksi. (Lapintie 1995: 26–28, Lynch 1985, Relph 1987)

Taloudellisena aatteena Howardin suunnitelmassa oli, että jokin yleishyödyllinen yhtymä ostaisi maan ja vuokraisi sen asutus- ja viljelykäyttöön. Näin maanarvo kohoaisi, ja vuokratuotosta korkojen ja kuolettamisen jälkeen pystyttäisiin toteuttamaan ja ylläpitämään kaupungin katuverkkoa. Howard näki, että suunnitelmallisuutta ja vaatimattomuutta noudattamalla rakentaminen tulisi muutenkin tavallista halvemmaksi (Meurman 1947: 59–62).

Howardin puutarhakaupunki-idea on testattu muutamissa kaupungeissa, joista ensimmäisiä olivat Letchworthin ja Welwynin. Puutarhakaupunkiaatetta on myös myöhemmin sovellettu Englannissa ja muualla Euroopassa uusien kaupunkien asutopolitiittisena ohjelmana. Howardin ajatuksena ei ollut eristää puutarhakaupunkia, vaan hyödyntää suurkaupunkia ja sen kulttuuria.

Vaikka puutarhakaupunkien toteutuksessa on vaikeutensa, eikä siinä ole täydellisesti onnistuttu, on puutarhakaupunkiaate jättänyt jälkensä kaupunkisuunnitteluun. Tantarimäen (2003: 65) mukaan se tarjoaa edelleen yhden parhaista esimerkeistä siitä, miten ruoka ja sen tuotanto on otettu huomioon kaupunkisuunnittelussa. Ideologiassa kytkettiin elintarviketuotantoon niin tuotanto, jakelu, yhteistoiminta, kulutus kuin jätteiden kierrätyskin. Myös vihervyöhykeajattelu oli mukana puutarhakaupunkiaatteessa. Sovelluksia puutarhakaupunkiajattelusta ja siihen pohjaavia ideologioita on monia, ja myös siirtolapuutarhojen voidaan nähdä linkittyvän vahvasti tähän aatteeseen. (Lapintie 1995: 28, Tantarimäki 2003: 65)

Siirtolapuutarha-aatteella on monia yhtymäkohtia puutarhakaupunkiaatteeseen. Molemmissa korostetaan viheralueiden tärkeyttä, maaseudun hyvien puolien tuomista kaupunkiin ja sijoittumista hyvien liikenneyhteyksien päähän. Molempien tavoitteena oli halvalle raakamaalle rakentamalla parantaa työväestön asuin- ja elinoloja ja tuoda osansa kaupunkien ravinnontuotantoon. Siirtolapuutarhat ovat puutarhakaupunkien tavoin tiivis osa kaupunkia ja sen kulttuuria.

2.2. Viheralueet ja viherväylät Euroopan kaupungeissa

Julkisten viheralueiden synnyn eräs perusedellytys oli kaupunkimaisten elämänmuotojen olemassaolo ja tämän myötä syntynyt kaupunkilaisten erityinen suhde luontoon (Salo 1996: 3). Viheralue- ja vihervyöhykeajattelu sisältyi puutarhakaupunkiajatteluun, mutta sen kehitys ulottuu kuitenkin kauemmaksi viheralueiden ja puistojen historiaan (Tantarimäki 2003: 71–72).

Varhaisimpia kaupunkipuiston edeltäjiä ovat olleet kaupungin ulkopuolella sijaitsevat kansanniityt ja juhlakentät. Kaupunkien sisäpuolella sijaitsevia viheralueita olivat keskiajalla hautausmaat ja kirkkotarhat. 1500-luvulla kaupungin sisäisten viheralueiden kehitys ja laajeneminen tapahtui pääasiassa yksityisellä sektorilla. Hedelmä- ja vihannestarhat yleistyivät, ja joitakin edustavimpia puutarhoja avattiin yleisölle. Nopeasti kasvava kasvitieteen harrastus vaikutti kasvitieteellisten puutarhojen syntyyn, ja ne olivat kaupunkipuiston edeltäjinä. (Merivuori 1982)

1600-luvulla barokin aikakaudella viheralueet muuttivat kaupunkirakennetta näkyvimmin. Suuret viherakselit, promenadit, aukiot ja puutarhat tunkeutuivat kaupunkien rakenteeseen selvimmän siellä, missä hallitsijat ja hovielämä olivat keskeisessä asemassa. Erityisen selvästi barokin ajan kaupunkirakentaminen ilmenee Pariisissa. Ludvig XIV:n hallituskaudella tehtiin valtavia viheraluejärjestelyjä. Versailles lieene näistä tunnetuin, mutta myös kaupungin sisällä tehtiin muutoksia. Vallien ja muurien tilalle kaupunkikuvaan tuli leveitä, puiden reunustamia puistokatuja, bulevardeja. (Merivuori 1982, Benevolo 1985)

1700-luvun lopulla teollistuminen vaikutti kaupunkien nopeaan laajenemiseen. Kaupunkeihin kohdistuva voimakas muuttoliike, puutteellinen hygienia ja teollisuuden aiheuttamat ongelmat vaikuttivat mm. Englannissa julkisten puistojen syntyyn. Puistojen merkitystä perusteltiin etenkin työväestön kurjien olojen parantajina. Puistojen aatteellinen päämäärä oli terveellisyyden edistäminen, kasvatus, poliittisten ongelmien välttäminen ja virkistys. (Merivuori 1982)

Julkisia puistoja alettiin rakentaa 1800-luvulla. Yleisimpiä viheralueita olivat 1800-luvulla kaupunkimetsät ja –puistot, koristeaukiot, kehä- ja kävelykadut sekä hautausmaat. George –Eugene Haussmannin 1800-luvun lopussa tekemät Pariisin uudelleenjärjestelyt vaikuttivat kaupunki- ja puistosuunnitteluun kaikkialla maailmassa. Puuistutusten reunustamat leveät bulevardit muodostuivat uuden Pariisin tunnuksiksi. Haussmannin uudistusten myötä viheralueet muodostuivat olennaiseksi osaksi kaupunkikuvaa ja –elämää 1800-luvun Pariisissa. Puistoilla ja puuistutuksilla on pyritty ympäri Eurooppaa parantamaan kaupunkien paloturvallisuutta. (Merivuori 1982, Benovolo 1985, Girouard 1987)

Viheralueiden asema on muuttunut 1900-luvulla kaupunkirakentamisen kehityskausien mukana. 1930-luvulle saakka katu- ja puistotilat olivat keskeisiä rakennetun ympäristön osia. Voimakkaan rakentamisen aikana 1960-1970-luvuilla viheralueisiin ei kiinnitetty erityistä huomiota. 1980-luvulla massarakentamisen kausi alkoi olla ohi, ja vuoroon tuli tiivistämISRakentaminen. Paine vapaa-alueiden hyödyntämiseen rakennusmaana uhkasi erityisesti viheralueita. (Salo 1996: 10-11)

Viheralueiden luonne on muuttunut paljon aikojen saatossa. Entisajan puisto oli pääasiassa katselemista varten rakennettu koristepuisto. 1950-luvulla viheralueet olivat vielä suurimmaksi osaksi julkisia puistoja sekä yksityisiä ja julkisia pihoja. Nykyään viheralueet käsittävät paljon muutakin ja niille asetetaan myös monia uusia laadullisia vaatimuksia. Viheralueiden merkitys on kasvanut koko ajan, koska aineellisen hyvinvoinnin kasvaessa myös fyysisen kunnon ja luonnonläheisyyden arvostus on lisääntynyt. (Holm ym. 1987, Salo 1996: 11)

Tantarimäen (2003; 65) mukaan puistojen perustaminen liittyy aina kaupungistumiseen ja maaltamuuttoon, sillä niiden alkuperäinen tarkoitus oli palauttaa menetetty maaseutuyhteys. Käytännössä kuitenkin puistojen käytön perusteena on ollut enemmän

henkinen hyvinvointi ja virkistys kuin toiminnallinen tarve ruoan kasvatukseen. Merivuoren (1982) mukaan taajamien kasvaessa sekä kaupungin ja maaseudun vastakohtaisuuksien terävöityessä suurella osalla kaupungin asukkaista ei ollut enää välitöntä ja suoraa suhdetta luontoon, joka synnytti puutarhojen ja puistojen tarpeen. Puistot ja puutarhat tarjosivat kaupunkilaiselle palan luontoa ja täyttivät asukkaiden kaipuun luontoon. Viheralueiden syntyyn ovat vaikuttaneet aikoinaan myös vallanpitäjien halu esitellä rikkauksiaan tai julkituoda mahtiaan hienoilla puutarhoillaan. Myöhemmin viheralueiden perustamisiin ovat vaikuttaneet hygieeniset, ilmastolliset, kaupunkirakenteelliset ja turvallisuuteen liittyvät pakotteet (Salo 1996: 3).

Ensimmäisten siirtolapuutarhojen synty liittyy 1900-luvun alun yleiseen kehitykseen, jossa kaupunkien viheralueilla alettiin nähdä maisemaa kaunistavan tehtävän lisäksi sosiaalisia ja terveydellisiä funktioita. Ylemmille sosiaaliluokille suunnattujen lähinnä esteettisten puistojen rinnalle syntyi Helsingissä monipuolisempia, toiminnallisempia ja pinta-alaltaan suurempia kansanpuistoja kuten Korkeasaari ja Seurasaari. Vastaavaa puistoajattelua toteuttivat myös osaltaan siirtolapuutarhat. Suppean puisto-käsitteen rinnalle oli syntynyt käsite viheralue, jolla voitiin tarkoittaa hyvinkin erilaisia rakentamattomia tiloja. (Kopomaa 1995: 15–17, Tossavainen 1992: 10–12). Sen lisäksi, että ne luovat kaupunkilaisille viihtyisää kaupunkiympäristöä, ne toimivat kaupungin keuhkoina ja ilmanpuhdistajina sekä ekologisina käytävinä eläimille.

2.3. Kaupunkiviljely

2.3.1. Kaupunkiviljelyn rooli maailmassa

Vuonna 2008 ylitettiin rajapyykki, jolloin maailman väestöstä yli puolet, likimäärin 3,2 miljardia ihmistä asui kaupungeissa. Syynä tähän on väestönkasvu ja valtava muuttoliike maalta kaupunkiin ja esikaupunkialueelle. (Flavin 2007: 21) Jatkuva kaupungistuminen on myös valtava haaste ruoantuotannolle sekä ravinnon tasapuoliselle jakaantumiselle maapallolla (FAO 2008). Urbaani maatalous on yksi keino turvata kaupunkiin muuttaneiden ihmisten ruoansaintia.

Kaupungistuminen vaikuttaa maatalouteen, minkä vuoksi Tantarimäen (2003; 65) mukaan on perusteltua puhua kaupungistumisen muovaamasta maataloudesta, jota

edustaa mm. perinteinen viljakasvien viljely, vihannesviljely ja marjaviljelmät. Kaupungistuminen on myös itsessään luonut sellaisia viljelymuotoja, joilla ei ole suoraa yhteyttä maaseutuun tai maatalouteen. Näitä ovat pihapuutarhat, palstaviljelmät, hedelmätarhat, taimistot, kasvihuoneviljely, siirtolapuutarhat, sieniviljelmät sekä katto- ja parvekepuutarhat. (Tantarimäki 2003;65)

Tantarimäen mukaan (2003: 65) urbaanissa maataloudessa on kyse hyötyviljelystä eli ruoan ja/tai taloudellista hyötyä tuottavasta viljelystä, mikä erottaa sen koristepuutarhasta ja puistokulttuurista. Uraanilla maanviljelyllä on suuri merkitys niin kaupunkikuvalle kuin kaupungin asukkaillekin. Kaupunkiviljelyllä on lukuisia ravitsemuksellisia, sosiaalisia ja taloudellisia etuja. Kaupunki- ja puutarhaviljelyn juuret ovat kaukana historiassa ja sen merkitys eri yhteiskunnissa on hyvin erilainen riippuen yhteiskunnan sen hetkisestä kehitystasosta. (Tantarimäki 2003: 65, Halweil & Nierenberg 2007: 77—95)

Kaupunkiviljelyn voidaan jakaa käyttötarkoituksen mukaan kotitarve- ja harrasteviljelyyn. Nykyään kaupunkiviljelyn muoto on hyvin erilaista tarkasteltaessa teollisuusmaita tai kehitysmaita. Teollisuusmaiden ja kehittyvien maiden kaupungeissa harjoitettavan viljelyn laajuus, motiivit ja merkitys poikkeavat suuresti toisistaan. Nykyäänkin kehitysmaissa yritetään kaupunkiviljelyn avulla ratkoa väestökasvun luomaa ruokapulaa, kun taas teollisuusmaissa kyseessä on kaupunkilaisten harraste- ja virkistysmahdollisuus. Vaikka taloudellisesti suurin merkitys kaupunkiviljelyllä on kehittyvien maiden kaupungeissa, on kaupunkiviljely suosittua myös teollisuusmaissa. Maailmassa on arviolta yli 800 miljoonaa ihmistä, jotka ovat jollain tavalla tekemisissä kaupunkiviljelyn kanssa. (Tantarimäki 1999: 37—47, Hough 1995: 215, Moilanen 2013: 22)

Kaupungeissa on runsaasti potentiaalia ainakin pienimuotoiseen viljelyyn. Kehittyvissä maissa suuriin metropoleihin muuttaa valtavasti ihmisiä, joilla ei ole varaa ostaa ruokaa. Viljely voi olla köyhälle urbaanille väestölle ainoa elinkeino. Suurista väestömääristä, minimaalisista pääomista ja vähäisestä tilasta huolimatta useat kehittyvien maiden kaupungit ovat lähes omavaraisia vihannesten tuotannon suhteen. Muun muassa Kiinassa jopa 85 % kaupunkilaisten kuluttamista vihanneksista on tuotettu kaupunkialueella. (Hough 1995: 215).

Nykyäänkin kehitysmaissa yritetään kaupunkiviljelyn avulla ratkoa väestökasvun luomaa ruokapulaa, kun taas teollisuusmaissa kyseessä on kaupunkilaisten harraste- ja virkistysmahdollisuus. Suosittuja kaupunkiviljelyn muotoja kehittyneissä maissa on palsta-, parveke-, ja kattoviljely (Tantarimäki 1999: 41).

Kehittyneissä maissa kaupunkiviljely on lähes aina harrastustoimintaa. Sen aloittaminen voi olla myös eettinen, terveydellinen tai sosiaalinen valinta. Uusien kulutustottumuksien myötä ei puhuta enää ruoan perustarpeen tyydyttämisestä vaan ruokaan kohdistuvista vaatimuksista. 1990-luvulla voimistuneen kuluttajatietoisuuden myötä teollisuusmaiden asukkaat ovat entistä kiinnostuneempia ruoan turvallisuudesta, laadusta, soveltuvuudesta, etnisyydestä sekä perinne- ja nostalgia-arvoista kuin hinnasta ja määrästä (Tantarimäki 2003: 53).

Kaupunkiviljelystä on tullut vahvistuva trendi muutaman viime vuoden aikana myös Suomessa. Uudesta ilmiöstä ei kuitenkaan ole kyse, sillä kaupunkiviljelijöiden joukkoon mahtuvat Suomessa perinteiset parvekeviljelijät, palstaviljelijät sekä siirtolapuutarhurit. Viime vuosien aikana erityisesti nuoret, tiedostavat kaupunkilaiset ovat alkaneet kiinnostua kaupunkiviljelyä ja ovat halunneet osaltaan rakentaa viihtyisämpää ja vihreämpää kaupunkia. Näin ovat syntyneet kaupunkiviljelyn uutena muotona betonitaukioiden keskelle ja joutomaille sissiviljelyt. Taustalla on ajattelutapa, joka kyseenalaistaa sen, kenelle julkisen tilan huolehtiminen kuuluu ja kuka saa hoitaa kaupunkiympäristöä. Kaupunkiviljelyn yhtenä näkyvänä edistäjänä toimii Dodo ry. Dodon missio on tutkia ympäristöongelmien ratkaisuja kaupunkiympäristössä ja tuoda esille ekologista elämäntapaa. Järjestön yhtenä toimintamuotona on kaupunkiviljely ja sissiviljelyt. Sissiviljely tarkoittaa luvattomia viljelyä alueella, jota ei itse omista tai hallinnoi. (Moilanen 2013: 21–22, Piironen 2011: 36)

Suomessa kaupungeissa harjoitettavalla palstaviljelyllä on pitkät perinteet, ja sillä on yhteiskunnallista merkitystä ravinnontuotannossa, vapaa-ajanvietossa sekä maankäyttömuotona. Sota- ja pula-aikoina sillä on ollut huomattavaa merkitystä kaupunkiväestön ravinnonsaannissa (Tantarimäki 1999: 37–47). Palstaviljelyn merkitys kriisi- ja pula-aikojen ruokahuollon apuna on perustunut maataloustuotannon alenemiseen ja tuontirajoituksiin sekä niitä seuranneeseen elintarvikepulaan ja säännöstelyyn. Palstaviljelyllä on ollut merkitystä nimenomaan kasvisruoan tuottamisessa, sillä pääasialliset viljelytuotteet olivat juurekset ja vihannekset.

(Tantarimäki 2001a: 201) Palstaviljely on koettu terveellisenä, virkistävänä ja kehittävänä harrastuksena työläisille, ja sen avulla on opetettu nuorisolle maataloustaitoja.

Aikana, jolloin siirtolapuutarha-aate syntyi, oli siirtolapuutarhojen rooli suurimmaksi osaksi myös nykyisissä teollisuusmaissa ravintopoliittinen. Nykyaikana viljelyharrastuksen syyt ovat kuitenkin monimuotoisempia kuin viisikymmentä vuotta sitten. Vahvimpina aloitusyinä ovat viljely- ja puutarhaharrastuksen hyvinvointia edistävät vaikutukset. Nykypäivän kaupunkiviljelijän motiiveina ovat mielihyvän saaminen ja arjesta irrottautuminen sekä ympäristötietoisuus. Kaupunkiviljelyn syiden monimuotoistumisen myötä myös viljelijöiden joukko on monipuolistunut kehittyneissä maissa. (Leppänen 2008: 4-5, Tantarimäki 2000: 18).

2.3.2. Ruokaturvasta turvalliseen ruokaan

Viime vuosikymmeninä kaupunkiviljelyn päämotiivina teollisuusmaissa ei enää ole ollut elannon turvaaminen, vaan turvallisen ruoan tuotanto (Tantarimäki 2001a: 9). Maataloustuotannossa tapahtuneet yleismaailmalliset muutokset, kuten kasvanut ruoan maailmankauppa, uusi bioteknologia, ruokavalion muutokset ja kulutuksen fragmentoituminen sekä maatalouden tukien väheneminen, ovat sysänneet liikkeelle uuden ruoantuotannon kehitysaallon. (Le heron 1993 cit. Atkins & Bowler 2001 :30). Ravintoon liittyvä terveys- ja turvallisuusajattelu kiinnostaa entistä useampaa kuluttajaa.

Viimeaikaiset keskustelut geenimanipuloidusta ruoasta ja 1990- luvulla hätkähdyttäneet eläintaudit sekä yleinen ympäristötietoisuuden kasvu ovat herättäneet ihmiset kiinnostumaan ravinnon alkuperästä (Garnett 1999:478, Atkins & Bowler 2001: 198, Tantarimäki 2002:37). Omaan ruokavalioon kiinnitetään huomiota entistä enemmän, ja ruokailutottumukset ovat hiljalleen muuttumassa kasviksia suosiviksi (Kuosmanen 1990: 11; Hough 1995: 204). Torjunta-, lannoite- ja lisäaineiden runsaan käytön takia ihmisten on vaikea uskoa saavansa puhdasta ruokaa (Barrs 1997: 10). Teollisen prosessin läpikäymää ravintoa ei koeta ”aidoksi”, kun taas kotitekoista ruokaa nostalgisoidaan (Ilbery & Kneafsey 2000: 217). Huoli ei kohdistu ainoastaan omaan terveyteen, vaan myös nykyisen kaltaisen ruoantuotannon vaikutukset luontoon aiheuttavat syyllisyyttä (Hough 1995: 214). Yhä useammat kuluttajat ovat tietoisia ruoan kuljetukseen kuluvista valtavista energiamääristä ja maataloudessa käytettävien

kemikaalien ympäristövaikutuksista. Myös oma luontosuhde mietityttää kaupunkilaisia, ja osa heistä onkin löytänyt viljelyn keinoksi palauttaa kosketus luontoon ja maahan. Näin pystytään myös vähentämään omaa riippuvuutta monikansallisista ruokajärjestelmistä (Hough 1995: 226).

2.4. Siirtolapuutarha-aatteen historiaa

2.4.1. Siirtolapuutarha-aatteen varhaisimmat muodot

Puutarhanhoidolla on takanaan pitkä perinne. Siirtolapuutarha-aatteen juuret löytyvät keskiajalta Keski-Euroopasta. Jo silloin jaettiin kaupungin käsityöläisille ja porvareille pieniä maapaloja viljeltäviksi. Kaali- ja ryytimaiksi kutsutut viljelypalstat sijaitsivat usein kaupungin laidalla tai kaupungin muurien ulkopuolella. Monissa maissa kaupungit ja varsinkin luostarit järjestivät köyhimmille kaupunkilaisille pieniä palstoja viljeltäviksi. Armeliaisuuden ohella näin pyrittiin myös estämään pakon sanelemaa varastelua hengen pitimiksi. Varsinaisia siirtolapuutarhoja nämä eivät kuitenkaan vielä olleet. (Siivonen et al. 1996: 26, Eilola 1996: 8).

Ajatus vähävaraisille tarkoitetuista viljelypalstoista kehittyi Englannissa 1700-luvun lopulla. Viranomaisten tavoitteena oli vähentää köyhäinhoitokuluja tarjoamalla köyhille viljelysmaata edullista vuokraa vastaan. Ensimmäiset köyhien puutarhat (poor's allotments) perustettiin Englannissa 1800-luvun alussa, josta idea levisi Manner-Eurooppaan. Näistä köyhien puutarhoista on käytetty myös nimitystä työpuutarha. Vähävaraiset kaupunkilaiset saivat myydä puutarhan tuotteita ja tuloilla olikin heille suuri taloudellinen merkitys. (Eilola 1998; 8) Mutta köyhienpuutarha tai työpuutarha ei vielä ollut siirtolapuutarha. Hyötyviljelyyn tuli vielä liittää oivallus virkistyksestä ja ilosta puutarhanhoidon yhteydessä. (Siivonen et al. 1999: 26–27)

1800-luvun ja 1900-luvun alun ihanteisiin kuului puutarhakaupunki, johon liittyivät vihreät vyöhykkeet kaupungin harmauden keskellä. Niiden tarkoituksena oli tuoda kaupunkiin vihreyttä, valoa ja väljyyttä. Siirtolapuutarha- ja palstaviljelyaate syntyi ja levisi Euroopassa osana laajaa puutarhakaupunkikeskustelua ja paremman asuinympäristön suunnittelua. Aate kytkeytyy vahvasti 1800-luvun kaupungistumis- ja teollistumiskehitykseen (Eilola 1996: 8). Varsinainen siirtolapuutarhakulttuuri kehittyi

kun teollistumisen myötä epäterveellisessä kaupunki-ilmastossa asuville ihmisille haluttiin järjestää mahdollisuus terveellisempään elintapaan kaupunkiasumisen lisäksi. Puutarhojen oli tarkoitus toimia vastapainona kaupunkimaiselle elintavalle (Siirtolapuutarhan käsikirja 1987: 8). Samoihin aikoihin, hieman eri painottein, idea siirtolapuutarhoista kehittyi eri puolilla Eurooppaa. Etenkin Saksa ja Tanska ovat kummatkin pitäneet itseään siirtolapuutarhatoiminnan kotimaana. On mahdotonta sanoa, kummassa maassa toiminta alkoi ensin, sillä niin monessa Euroopan maassa ajatus siirtolapuutarhatoiminnasta kyti. Vaikutteita vaihtaen, kunkin maan olosuhteiden muokkaamina siirtolapuutarhat joka tapauksessa levisivät ja tulivat erittäin suosituiksi 1900-luvulle siirryttäessä (Siivonen et al 1999: 26–27).

2.4.2. Saksan *Schrebergarten* ja *Laubenkolonie*

Jos kuitenkin joku ihminen tulee valita, kuka olisi vastuussa siirtolapuutarhakulttuurin ja –aateen synnystä, olisi se saksalainen lääketieteen tohtori ja pedagogi Daniel Gottlieb Moritz Schreber (1808-1861), jonka ajatuksia usein esitetään siirtolapuutarhatoiminnan yhdeksi alkukohdaksi (Eilola 1998: 9). Kansanterveyden parissa työskentelevä Schreber oli huolissaan kaupunkiväestön sosiaalieettisen ja fyysisen tilan rapistumisesta. Schreber oli erityisen kiinnostunut nuorisosta ja korosti luonnossa askartelua terveen sielun ja ruumiin ylläpitämiseksi. Lapsille tuli tarjota mahdollisuus terveelliseen harrastustoimintaan luonnon helmassa.

Schreber aloitti ideoidensa konkretisoinnin perustamalla vuonna 1855 lapsille ensimmäisen leikkikentän ja puutarhan Leipzigiin. Ensimmäinen siirtolapuutarha rakennettiin vuonna 1869 Saksaan Leipzigin kaupungin alueelle tarkoituksena taata vähävaraisille lapsille ja perheille mahdollisuus viettää kesänsä terveellisessä ilmastossa. Schreberin siirtolapuutarhatoiminnan kannalta merkittävä oivallus oli, että lapset harrastaisivat hyödyllisiä ja kasvattavia asioita, jos koko perhe olisi toiminnassa mukana ja jos se vielä olisi hauskaa. Näin syntyivät *Schrebergärten*- nimiset puutarhat. Nimeä saivat käyttää vain sellaiset puutarhat, joiden tavoitteena oli lasten kasvattaminen. Pääpaino näissä oli virkistyksessä ja ulkoilmaelämässä ei niinkään puutarhanviljelyssä. (Laurila 2008: 19–21, Siivonen et al. 1999: 26-28)

Siinä, missä *Schrebergarten* syntyi uuden professionaalisen keskiluokan, erityisesti opettajien piirissä, *Laubenkolonie* sai alkunsa Berliinissä työväestön taloudellisesta puutteesta ja asumisahdingosta. Vuosien 1870–1871 sodan jälkeen kaupungin asuntopula oli paha, ja muuttoliike kaupunkiin jatkui 1900-luvulle hyvin voimakkaana. Yksinomaan vuosien 1880 ja 1900 välisenä aikana Berliinin väestö kasvoi 750 000 asukkaasta niin, että vuoteen 1900 mennessä saavutettiin 1 900 000 asukkaan väestöpohja. Berliiniin syntyi Punaisen Ristin toimesta ”uusberliiniläisten” rakentamia yksinkertaisia asuinsuojia, joita ympäröivät hyötykasvimaat. Nämä *Laubenkolonie*-alueet olivat kaupunkilaisten yksi hätäasumisen muoto, joiden tärkeyttä ja merkitystä kuvaa jo sinällään se, että 1890-luvun puolivälissä Berliiniläispalstojen lukumäärä oli yli 45 000. Hyötykasvimailta saatava sato helpotti kaupunkilaisten ruokapulaa ja taloudellista tilannetta. (Laurila 2008: 20–21, Siivonen et al. 1999: 27–29)

Berliinin kaupunki ryhtyi 1900-luvun alussa kurinalaistamaan ja ryhdistämään *Laubengardenien* luonnetta. Kaupunki ryhtyi vuodesta 1910 alkaen vuokraamaan palstoja suoraan viljelijöille, ja uusille alueille rakennettiin valvotut leikkikentät, yhteiseen käyttöön varatut viheralueet sekä työkaluvarastot ja käymälät. Samaan aikaan myös palstanvuokraajat alkoivat aktivoitua ja perustivat 1901 oman liiton (*der Bund der Laubenkolonisten Berlins und Umgebund*). Liiton keskeisin päämäärä oli turvata viljelytoiminnan pitkäkestoisuus. (Laurila 2008: 20–21)

Schrebergarten-puutarhoissa pääpaino oli virkistyksessä ja terveellisessä ulkoilmaelämässä kun taas *Laubenkolonie*-puutarhoissa, ainakin aluksi, pääpaino oli viljelyssä ja nimenomaan ravintokasvien viljelyssä. Näiden kahden, *Schrebergartenin* sekä *Laubenkolien* yhdistelmästä alkoivat Saksassa muotoutua siirtolapuutarhat nykymuotoonsa, joissa tarkoitus oli, että asukkaat omaksuvat kokonaan uudet elämäntavat, lähtevät ikään kuin siirtolaisiksi pois epäterveellisistä kaupungeista. (Laurila 2008: 19–22, Siivonen et al. 1998: 26–29)

2.4.3. Tanskan Kolonihav Ja Ruotsin Koloniträdgård

Tanskassa siirtolapuutarha-aate syntyi jotakuinkin samoihin aikoihin kuin Saksassa. Tanskan siirtolapuutarhahistorian tärkeät nimet ovat Jörgen Berthelsen ja Peter Hansen. Berthelsen perusti 1880-luvulla Aalborgissa siirtolapuutarhan, Hansen puolestaan Kööpenhaminassa vuonna 1892. Tanskan siirtolapuutarhoista käytetään nimitystä

Kolonihav ja ne saavuttivat nopeasti suosion kaupunkilaisten keskuudessa. Yksinomaan Kööpenhaminassa sanotaan olleen jo vuonna 1903 peräti 10 000 siirtolapuutarhapalstaa. Nopeaa suosiota vauhditti entisestään kahdeksen tunnin työaika, mikä astui voimaan Tanskassa vuonna 1916. (Siivonen et al. 1996: 29-30)

Tanskan salmien yli siirtolapuutarha-aate levisi nopeasti Ruotsiin. Ruotsin ensimmäinen siirtolapuutarha *Pildammskolonie* otettiin käyttöön Malmössä vuonna 1895. Aluksi palstoilla kasvatettiin pääosaksi vihanneksia, mutta varsin pian siirtolapuutarhoista alettiin tehdä esteettisesti kauniita alueita, joissa puutarhurit rakensivat koristeellisia ja kauniita pieniä mökkejä tai huvimajoja, ja kaupunki vastasi hiekkakäytävien, nurmikoiden ja leikkipaikkojen perustamisesta. Etelä-Ruotsista aate eteni Tukholman seudulle ja Göteborgiin: Värtans koloniområde perustettiin vuonna 1904 Tukholman Djurgårdeniin, ja kesällä 1906 toiminta käynnistyi Göteborgissa. Siirtolapuutarha-aate levisi Ruotsissa nopeasti. Vuonna 1914 Ruotsissa oli 30 yli 10 000 asukkaan kaupunkia ja niistä 26:ssa oli jo siirtolapuutarha. (Siivonen et al. 1998: 29–30, Laurila 2008: 23–24)

2.5. Siirtolapuutarhat Euroopassa ja Suomessa

Kansainväliseen Siirtolapuutarhaliittoon kuuluu nykyään viisitoista valtiota, ja sen piirissä on yhdeksän miljoonaa siirtolapuutarhaviljelijää. Jäsenmaat ovat: Alankomaat, Belgia, Iso-Britannia, Itävalta, Luxemburg, Norja, Puola, Ranska, Ruotsi, Saksa, Slovakia, Slovenia, Suomi, Sveitsi ja Tanska (Kuva 3). Myös Virossa, Sloveniassa ja Venäjällä on paljon siirtolapuutarhoja, vaikka niistä mitkään eivät Kansainväliseen Siirtolapuutarhaliittoon kuulukaan (Roinila 2013, Suomen Siirtolapuutarhaliiton sihteeri, suullinen tiedonanto). Kansainvälisen siirtolapuutarhaliiton pääsihteeri Malou Weirich kertoo Siirtolapuutarha-lehteen kirjoittamassa artikkelissaan (2008), että Euroopassa on yli kolme miljoonaa perhekuntaa, joka viljelee 140 000 hehtaariin verran siirtolapuutarhapalstoja.

Siirtolapuutarha-aate on levinnyt myös Euroopan ulkopuolelle. Esimerkiksi Vancouverissa Kanadassa on jo pelkästään 17 puutarhaa yhden kaupungin sisällä. Kansainväliseen siirtolapuutarhaliittoon kuuluu ulkojäsenenä Euroopan ulkopuolelta

Australia ja Japani, jossa tietysti myös viljellään siirtolapuutarhoissa. (Halweil & Nierenberg 2007).

Siirtolapuutarhat Euroopassa

Karttaan on merkitty valtiot, joiden siirtolapuutarhat kuuluvat Kansainväliseen Siirtolapuutarhaliittoon.

1. Alankomaat	6. Norja	11. Slovakia
2. Belgia	7. Puola	12. Slovenia
3. Iso-Britannia	8. Ranska	13. Suomi
4. Itävalta	9. Ruotsi	14. Sveitsi
5. Luxemburg	10. Saksa	15. Tanska

Kuva 3. Siirtolapuutarhoja Euroopassa

Suomessa siirtolapuutarhatoiminta on varsin pientä suhteessa muihin Euroopan maihin. Yksittäisiä palstoja Suomessa on n. 6 000, kun taas Ruotsissa niitä on 28 000, Tanskassa 45 000, ja Saksassa palstoja on satojatuhansia. Keski-Euroopassa Saksan lisäksi siirtolapuutarhat ovat suuressa suosiossa Ranskassa, Itävallassa, Sveitsissä, Puolassa, Hollannissa ja Belgiassa. (Roinila 2013, Suomen Siirtolapuutarhaliiton sihteeri, suullinen tiedonanto) Euroopassa on lukuisia muitakin maita, joihin siirtolapuutarha-

aate on levinnyt. Etenkin Itä-Euroopassa siirtolapuutarhat ovat yhä oleellisia lisäravinnonlähteitä. Itä-Euroopan siirtolapuutarhojen ravintopoliittinen merkitys on Länsi-Euroopan alueita suurempi. Itä-Euroopan puutarhojen pinta-alat ovat huomattavasti läntisiä suurempia ja viljeltävät kasvit ovat suurimmaksi osaksi hyötykasveja (Puttonen 1997).

2.6. Siirtolapuutarha-aatteen tulo Suomeen

Suomeen siirtolapuutarhat tulivat Ruotsin kautta 1910-luvulla. Suomessa siirtolapuutarhaliikkeen syntyyn ovat vaikuttaneet samanlaiset syyt kuin muualla Euroopassa. Elinkeinorakenteen muutos maatalousvaltaisesta yhteiskunnasta teollisuusvaltaiseksi aiheutti maaltamuuttoa kaupunkeihin. Kaupungistumista edisti osaltaan myös maatalouden uudenaikaistuminen. Työvoimaa tarvittiin maataloustöissä yhä vähemmän maatalouden koneellistumisen myötä.

Teollistumisen myötä kaupunkeihin muutti maalta paljon työväkeä, joka asui kaupungeissa hyvin ahtaissa ja huonoissa oloissa. 1920-luvun kuluessa runsaat 100 000 suomalaista kaupungistui, joista runsaat 50 000 muutti pääkaupunkiin. Nopeasti kasvavissa kaupungeissa jouduttiin kiinnittämään erityistä huomiota työläisten asunto-oloihin. Kaupunkien porvaristo sekä teollisuuslaitokset rakensivat asuntoja työläisille. Kaupunkien rakentamaton maa-ala pieneni koko ajan eikä ahtaissa kivitalojen ja työväenkasarmien pihoissa ollut tilaa viljelyyn, karjanpidosta puhumattakaan. Omavaraistalous katosi kaupungeista ja työläisten oli tultava toimeen rahapalkallaan. Elämän täytti työ, toimeentulon hankinta, ja hyvin lyhyt vapaa-aika kului talouden hoitoon ja lepoon (Laurila 2008: 28-31, Siivonen et al.1999: 23-24)

Vielä viime vuosisadan alussa teollisuustyöläisen työaika oli Suomessa 10–14 tuntia päivässä. Sunnuntai oli vapaapäivä. Työajan lyheneminen kahdeksaan tuntiin 1920-luvulta lähtien lisäsi päivittäistä vapaa-aikaa. Vapaa-ajanvietto mahdollisuudet olivat kuitenkin hyvin rajalliset. Pidempi vapaa-aika ja työläisten huonot asunto-olot ajoivat työläisille tarkoitettujen siirtolapuutarhojen perustamiseen. Alueet tuli perustaa lähelle työläisten asumia kaupunginosia, siten, että julkisen liikenteen kulkuyhteydet alueelle olisivat hyvät. (Laurila 2008: 28–31).

Otto-Iivari Meurmanin asemakaavaopissa 1947 kerrotaan siirtolapuutarhoista muun muassa: ”Ne ovat etupäässä tarkoitettut kivikaupungin vuokra-asunnoissa asuville perheille siinä mielessä, että perheen jäsenet voisivat kesän aikana lyhyiden vapaa-aikojensa kuluessa edes jossakin määrin päästä maaseutumaisiin oloihin ja kosketukseen luonnon kanssa”.

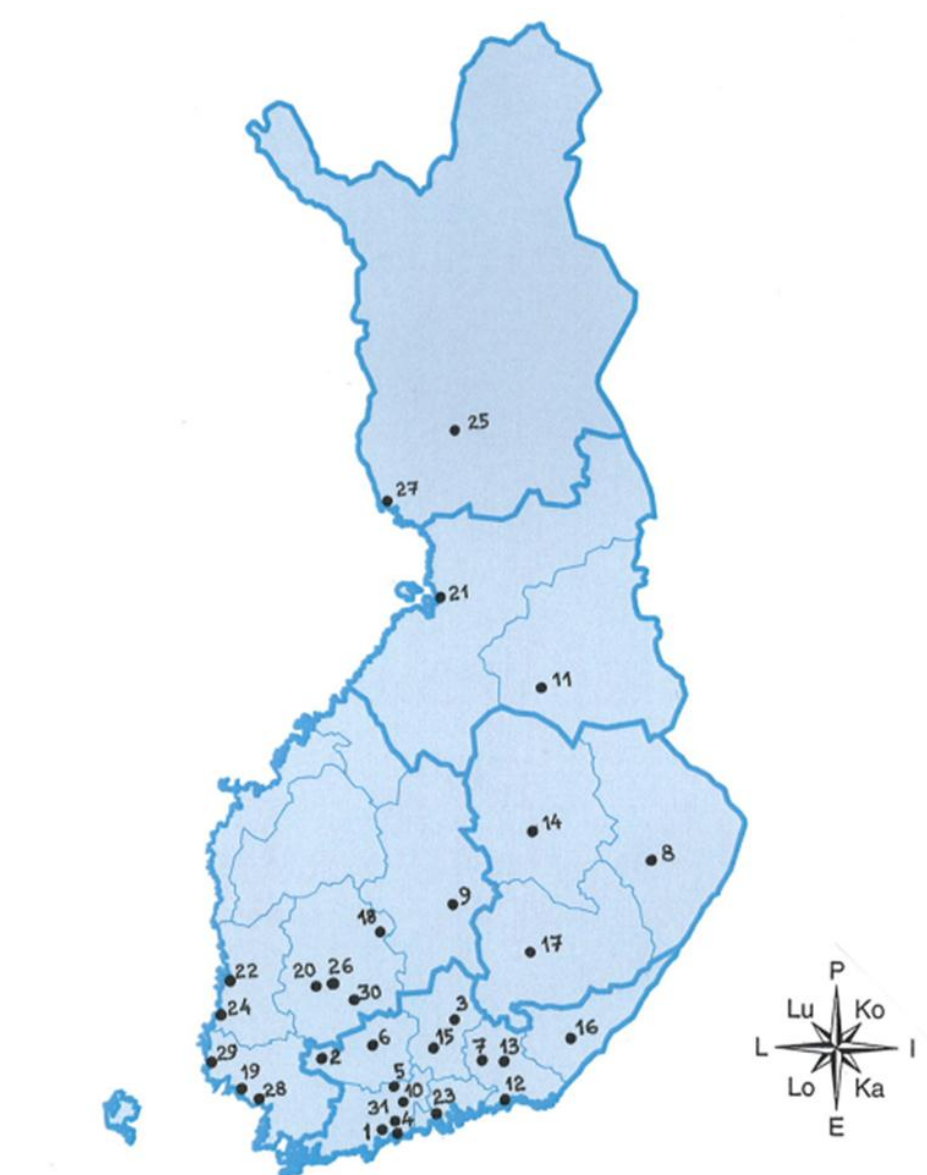
Siirtolapuutarhojen lisäksi perustettiin 1900-luvun alussa Suomeen myös koulupuutarhoja. Koulupuutarhan ideana oli, että joutilaat kansakoulua käyvät lapset saisivat hyödyllistä tekemistä kesän ajaksi. Koulupuutarhoissa lapset saivat viljellä opettajiensa johdolla erilaisia keittiökasveja sekä marjapensaita. Puutarhat, joita kutsuttiin lähteestä riippuen joko koulu-, kesä- tai puutarhasiirtoloiksi, olivat suosittuja vähävaraisempien kaupunkilaisten vanhempien keskuudessa. Perhe sai kesän päätteeksi lapsen palstan antimet itselleen. Koulupuutarha-aatteen perustana oli työn kasvattava merkitys sekä työn arvostuksen korostaminen. Työskentelyn puutarhapalstalla raikkaassa ilmassa uskottiin parantavan lapsen työn kunnioitusta, rehellisyyttä sekä hänen sieluaan. Lisäksi lapsen vanhemmat huomaisivat samalla puutarhatyön terveydelliset ja taloudelliset edut. (Tossavainen 1992: 23–24)

Koululaispuutarhojen ideasta innostuneena alkoi siirtolapuutarhojen kiinnostus Suomessa kasvaa. Yksi Suomen siirtolapuutarhaliikkeen uranuurtajista, Elisabeth Koch (1945), on määritellyt siirtolapuutarha seuraavalla tavalla: ”Siirtolapuutarhat ovat kaupunkialueella, useimmiten sen liepeillä, olevia pieniä puutarhoja, joissa palstat ja mökit on järjestetty niin, että ne muodostavat kokonaisuuden.” Suomessa siirtolapuutarhoista käytetään lisäksi nimitystä ryhmäpuutarha, muualla Euroopassa myös pien- tai perhepuutarha.

Suomen Siirtolapuutarhaliitto on perusselvityksessään määritellyt siirtolapuutarhat viljelytarkoitukseen varatuiksi alueiksi, jotka on jaettu 250–500 m²:n palstoihin. Palstoille saa rakentaa määritysten mukaisen pienen mökin. (Siivonen et al. 1999: 26, 31). Mökkien ja palstojen lisäksi siirtolapuutarha-alueeseen kuuluu yhteistiloja, kuten leikkikenttä, kokoontumistiloja ja varastoja. Tontille saa varsinaisen mökin lisäksi rakentaa kaksi seuraavista lisärakennuksista: leikkimökki, grillikatos, kasvihuone tai kesäkeittiö/pesukatos (Siirtolapuutarhan käsikirja 1987: 15).

Suomen varhaisimmat siirtolapuutarhat perustettiin ensimmäisen maailmansodan aikana. Ensimmäinen siirtolapuutarha-alue perustettiin vuonna 1914 Porvooseen, mutta sen historia jäi osaamattomissa käsissä lyhyeksi. Porvoon siirtolapuutarha lopetettiin jo vuonna 1918. Ensimmäinen onnistunut hanke toteutettiin Tampereen Hatanpäällä vuonna 1916. Hatanpää on Suomen vanhin vieläkin olemassa oleva siirtolapuutarha. Hatanpäätä pidetään yhtenä Suomen siirtolapuutarhahistorian tärkeimmistä puutarhoista. Mainetta korostaa Hatanpään viime vuosikymmenien kohtalo; se jouduttiin siirtämään teollisuuden tieltä kauemmas Tampereen keskustasta. Vuonna 1977 Sotien jälkeen alueita perustettiin 13 neljässä vuodessa. (Kauppinen et al. 1987, Siivonen et al. 1998; 31–38)

Nykyään Siirtolapuutarhoja on Suomessa suurissa ja keskisuurissa kaupungeissa. Suomen Siirtolapuutarhaliiton kuuluvia alueita on 24 kaupungissa. Nämä ovat Forssa, Heinola, Helsinki, Hyvinkää, Hämeenlinna, Iiitti, Joensuu, Järvenpää, Kotka, Kouvola, Kuopio, Lahti, Lappeenranta, Mikkeli, Mänttä, Nokia, Oulu, Pori, Rauma, Rovaniemi, Tampere, Turku, Uusikaupunki ja Valkeakoski (Kuva 4). Yhteensä Suomen siirtolapuutarhaliiton kuuluu 40 jäsenyhdistystä. (Roinila 2013, Suomen siirtolapuutarhaliiton sihteeri, suullinen tiedonanto)

Siirtolapuutarhat Suomen kaupungeissa

Lihavointi osoittaa Suomen Siirtolapuutarhaliiton jäsenyhdistysten sijainnin. Suurimmissa kaupungeissa on useampia siirtolapuutarha-alueita.

1. Espoo	11. Kajaani	21. Oulu
2. Forssa	12. Kotka	22. Pori
3. Heinola	13. Kouvola	23. Porvoo
4. Helsinki	14. Kuopio	24. Rauma
5. Hyvinkää	15. Lahti	25. Rovaniemi
6. Hämeenlinna	16. Lappeenranta	26. Tampere
7. Iitti	17. Mikkeli	27. Tornio
8. Joensuu	18. Mänttä	28. Turku
9. Jyväskylä	19. Naantali	29. Uusikaupunki
10. Järvenpää	20. Nokia	30. Valkeakoski
		31. Vantaa

Kuva 4. Siirtolapuutarhat Suomen Kaupungeissa
Pohjakarttana Suomen läänit ja maakunnat

2.7. Suomen siirtolapuutarhojen kehitys

Siirtolapuutarhat ovat siis jo kauan olleet osa suomalaista puutarha- ja kaupunkikulttuuria. Tantarimäen (2001a: 193—205) mukaan siirtolapuutarhojen merkitys ja käyttö Suomessa on painottunut eri lailla kulloisenkin ajan ja taloudellisen tilanteen mukaan. Saman lähteen mukaan siirtolapuutarhojen kehitykseen ja taloudelliseen merkitykseen ovat vaikuttaneet Suomessa etenkin maailmansodat. Sotien aikana ja sotien jälkeen siirtolapuutarhojen merkitys oli suureksi osiksi ravintopoliittinen. Tantarimäen (1999: 37—47) mukaan ensimmäisen maailmasodan aikana kehoitettiin kaupunkilaisia ympäri Suomea omatoimisesti viljelemään ravintokasveja ruokapulan ja aliravitsemuksen torjumiseksi.

Sota- ja kriisiaikoina siirtolapuutarhojen merkitys ravinnontuottajina on ollut ensiarvoista. Työläisten terveys ja siirtolapuutarhan tuotteista saatava taloudellinen etu olivat tärkeitä. (Tantarimäki 2001a: 193–194). Puutarhojen sato helpotti kaupunkien elintarvikepulaa. Yhteiskunnallinen kehitys on vaikuttanut siirtolapuutarhojen suosioon maailman-sodan molemmin puolin. Parempien aikojen koittaessa niiden suosio on aina hiipunut. Siirtolapuutarhoilla on ollut kauan selvä tilapäistoiminnan maine. (Tantarimäki 2003: 103). Nykyään ne mielletään kuitenkin jo pysyviksi kaupunkirakenteen osiksi.

Sotien jälkeen kiinnostus siirtolapuutarhojen toiminnan kehittämiseen ja uusien alueiden perustamiseen oli pysähdyksissä. Aatteen suosion ja arvostuksen hiljainen aika, jolloin puutarhoja perustettiin Suomeen vain muutamia, kesti 1950-luvun puolesta välistä 1970-luvun puoleen väliin. Suurin syy tähän oli kesämökkikulttuurin suosion nousu 1950- ja 1960-luvulla (Tantarimäki 2001b: 8-17). Samaan aikaan myös suuri osa suomen väestöstä kaupungistui. Vanhoja maatiloja lohkottiin tuolloin perheen kesken siten, että myös kaupunkiin muuttaneet perheen lapset saivat mahdollisuuden kesämökkiin omalta vanhalta kotitalaltaan. Kesämökit saattoivat sijaita monien satojen kilometrien päässä uudesta kotikaupungista. Autoistuminen, liikkuvuus ja vapaa-aika lisääntyivät tuolloin, mikä mahdollisti matkustamisen pitkienkin matkojen päähän vapaa-ajanviettoon. Maanviljelyn tai puutarhanhoidon ei myöskään tuolloin katsottu kuuluvan kaupunkilaiselämään. (Kauppinen ym. 1987.)

1960- ja 1970-luvuille tyypilliset talouden ja tehokkuuden ihanteet vaihtuivat 1970-luvun lopulla keskusteluksi asumisen ja elämisen laadusta. Tuolloin alettiin vihdoinkin oivaltaa, että luonto ei kestä jatkuvaa hyväksikäyttöä. Etenkin kaupungeissa kaikki olemassa olevat viheralueet ovat ensiarvoisen tärkeitä. Luontoa alettiinkin arvostaa uudella tavalla 1970-luvun lopussa. (Kauppinen ym. 1987: 9.)

1980-luvulta lähtien siirtolapuutarhojen arvostus on noussut. Tämä näkyy myös kuntien halukkuutena perustaa uusia alueita Suomeen. Viljelyllä on edelleenkin melko tärkeä sija siirtolapuutarhoissa. Viime vuosina kuitenkin myös palstan merkitys loma-asuntona ja vapaa-ajanviettopaikkana on korostunut. (Kauppinen ym. 1987: 9.)

Siirtolapuutarhaviljely keskittyi Suomessa sotavuosina ja niiden jälkeisenä aikana ruuantuotantoon. Puutarhoissa viljeltiin perinteisesti hyötykasveja. Näin kaupunkilaiset saivat mukavasti täydennystä oman perheensä ruokapöytään. Nykyään hyötyviljely on kuitenkin selvästi vähentynyt. Ensisijaista alueilla ei ole enää maanviljelyä ja elintarvikkeiden saanti. Tantarimäki (2001b: 9—10) onkin todennut, että ennen siirtolapuutarhaviljelyssä oli enimmäkseen kyse ruokaturvasta, kun taas nykyään painopiste on muuttunut turvallisen ruoan saatavuuteen.

Tällä hetkellä siirtolapuutarhojen arvostus perustuu suurimmaksi osaksi alueiden virkistyskäyttöön. Siellä on mahdollisuus viettää vapaa-aikaa, lähellä luontoa kauniissa vihreässä ympäristössä kaupunkien sisällä saavuttaen tarvittaessa kätevästi kaikki kaupungin palvelut. Siirtolapuutarha- ja kesämajatyöryhmän vuonna 2009 tekemä raportti osoittaa, että siirtolapuutarhat ovat tärkeä osa Helsingin kulttuurihistoriaa ja elävää kaupunkikulttuuria. Lisäksi ne ovat myös ekologinen vaihtoehto satojen kilometrien kesämökkimatkoille ja monille kaupunkilaisille tärkeä keino kokea yhteys luontoon. (Virtanen 2009: 5—7.)

Nykyään siirtolapuutarhaviljely on kaikkien sosiaaliryhmien harrastus. Kauppinen (1987) mukaan toiminnan pohjana on tänä päivänä viljelyharrastus ja siirtolapuutarha-aste, joka ei erottele erilaisessa sosiaalisessa asemassa olevia ihmisiä. Kuitenkin aatteeseen sisältyvä vaatimus siitä, että hintataso pysyy tarpeeksi alhaisena, jotta pienituloisillakin olisi mahdollisuus hankkia oma palsta, pyritään mahdollistamaan myös jatkossa. Palstan vuokraus edellyttää kuitenkin vakituista asumista Helsingin kunnan alueella. Kauppinen kirjoittaa (1987), että nykyään puutarhojen omistajat ovat

poikkileikkaus suomalaisista. Väestörakenne on tänä päivänä hyvin monipuolinen ja monipuolistuu koko ajan lisää. Viljelijöitä on nykyään kaikista yhteiskunta- ja ikäluokista. Etenkin nuoren polven kiinnostus siirtolapuutarhoja kohtaan on lisääntynyt viime vuosien aikana huomattavasti. Kauppisen (1987) tekemä raportti siirtolapuutarhaliiton jäsenkyselystä osoittaa, että toiminnassa on mukana ikä-, perhe- ja sosiaalirakenteeltaan hyvin erityyppisiä ihmisiä. Kuitenkaan täysin ajantasaista tilastollista tietoa väestörakenteesta ei ole tehty. Viimeinen virallinen ja siirtolapuutarhojen väestörakennetta viljelijöiden sosioekonomista asemaa käsittelevä tutkimus on toteutettu vuonna 1987, joten siirtolapuutarhojen sosiaalisen rakenteen nykytilasta ei ole ollut täsmällistä ja varmaa tietoa ennen tätä tutkielmaa.

3. AINEISTO JA TUTKIMUSMENETELMÄT

3.1. Tutkimuksen tavoite

Tutkimukseni tavoite on selvittää siirtolapuutarhojen sosiaalinen rakenteen muutosta ja nykytilaa Helsingin siirtolapuutarhoissa. Arvailuja on esitetty siitä, että siirtolapuutarhojen sosiaalinen rakenne on muuttunut ja monipuolistunut ajan saatossa. Kuitenkaan varmaa tutkimustietoa nykypäivän siirtolapuutarhojen sosiaalisesta rakenteesta ei ole. Tiedot siirtolapuutarhaviljelijöistä ovat vähäisiä ja vanhentuneita. Kiinnostus siirtolapuutarhoja kohtaan on selvästi lisääntynyt, ja tästä syystä toiminnasta tarvitaankin ajankohtaista ja tutkittua tietoa. Viimeisin siirtolapuutarhureita ja siirtolapuutarhatoimintaa koskeva selvitys on tehty vuonna 1987, joten päivitetylle tiedolle on tarvetta.

Tutkimukseni hypoteesi on, että siirtolapuutarhojen sosiaalinen rakenne on muuttunut ja monipuolistunut viimeisten vuosikymmenien aikana ja että siirtolapuutarhaviljelijöitä on nykypäivänä kaikista yhteiskuntaluokista. Saamani tutkimustulokset antavat varmuutta siihen, että siirtolapuutarhojen yhteisön rakenne todellakin on kokenut muutoksen ja monipuolistunut muutosten myötä. Lisäksi tutkimustuloksissa ilmenee siirtolapuutarhureiden asenteiden muutos siirtolapuutarhaa kohtaan.

Pyrin tuomaan tutkimuksessa esille myös siirtolapuutarhojen kehitykseen vaikuttaneita tekijöitä. Tämän lisäksi tarkastelen alueiden merkitystä niin yksilölle kuin kunnallekin sekä siirtolapuutarhojen nykytilaa ja tulevaisuutta Helsingissä. Erityisesti pyrin tarkastelemaan alueiden mahdollista merkityksen muuttumista.

Tiivistäen tutkimuksessani siis selvitetään:

- Miten siirtolapuutarhojen sosiaalinen rakenne on muuttunut ajan saatossa
- Mitkä ovat siirtolapuutarhojen kehitykseen vaikuttaneet tekijät
- Mikä on ollut siirtolapuutarhojen merkitys Helsingille ja yksilöille ja mikä on siirtolapuutarhojen nykytila ja tulevaisuus Helsingissä
- Miten viljelijät kokevat siirtolapuutarhaharrastuksen (Mitä odotuksia on, miten mökkiä käytetään, millä kulkuvälineillä mökille tullaan jne.)

Lisäksi pyrin saaman selville, kuinka tärkeässä roolissa itse viljely on nykyisille palstan omistajille ja miten viljelijät osallistuvat siirtolapuutarhayhdistysten toimintaan. Tavoitteenani on lisäksi tarkastella siirtolapuutarhojen kaavoituspoliittisia kysymyksiä ja mahdollisuuksia perustaa uusia siirtolapuutarha-alueita kaupunkiin.

Tutkimuksellani on ollut myös soveltava tavoite. Tein Pro Graduni Suomen Siirtolapuutarhaliiton tarpeita ajatellen. Liitolla on tarvetta saada tietoa nykypäivän siirtolapuutarhaviljelijöiden sosiaalisesta rakenteesta. Toivon, että työstäni tulisi jatkossa olemaan hyötyä Suomen siirtolapuutarhaliitolle.

3.2. Keskeiset käsitteet

Siirtolapuutarha on kaupunkimaisen yhdyskunnan alueella tai liepeellä sijaitseva, yhdyskunnan asukkaiden käyttöön tarkoitettu pienten puutarhapalstojen muodostama kokonaisuus (Hakala 1989).

Kaupunkiviljely on muun muassa vihannesten ja hedelmien intensiivistä tuottamista kaupungissa, ja se on yleisin ja monimuotoisin urbaanin maatalouden muoto. Kaupunkiviljely on pientaloalueiden pihapuutarhoja, avomaaviljelmiä, kasvi-huoneyrityksiä, viljelypalstoja ja siirtolapuutarhoja, taimitarhoja ja kaupunkimaatiloja Houg (1995: 234). Kaupunkiviljelyä harjoitetaan joka puolella maailmaa. Tutkimuksessani kaupunkiviljelyllä tarkoitetaan Tantarimäen (2001b: 8) antamaa määritelmää, jonka mukaan kaupunkiviljely on kaupungin sisällä pihoiilla ja palstoilla tapahtuvaa (hyöty)viljelyä.

Urbaani maatalous -käsitteellä tarkoitetaan elinkeinoa, joka tuottaa, prosessoi ja markkinoi ruokaa ja muita kaupunkimaatalouden tuotteita pääosin kaupunkikuluttajien päivittäisiin tarpeisiin. Se käsittää kaupungin sisällä, ympäristössä ja läheisyydessä sekä maa- että vesialueilla viljelykasvien viljelyn ja eläinten kasvatuksen. (Hailweil & Nierenberg 2007: 76).

Viheralueilla tarkoitetaan tutkimuksessa kaikkia kaupungin sisäisiä, pääasiassa kasvillisuuden peittämiä alueita, joita joudutaan käytön aiheuttaman kulutuksen takia rakentamaan tai hoitamaan.

Sosiaalinen rakenne -käsitteestä ei ole yksimielisyyttä, ja eri tieteenaloilla käsitteen määrittelyt ovat hyvin erilaisia. Sosiologian määrittelyssä sosiaalinen rakenne muodostuu sosiaalisen järjestelmän tai yhteiskunnan elementtien suhteista toisiinsa (Kuusela 2005: 153). Tässä tutkimuksessa sosiaalisella rakenteella tarkoitan demografista ja sosioekonomista rakennetta.

3.3. Aineisto ja menetelmät

Tutkimuksessa käytetään aineistona niin primääriaineistoja eli itse kerättyjä kuin sekundääriaineistojakin. Parhaaksi tavaksi saada tietoa nykyisistä siirtolapuutarhaviljelijöistä katsoin kyselyn teettämisen siirtolapuutarhaviljelijöille. Tutkimus on toteutettu siis osittain kyselytutkimuksena.

Siirtolapuutarhojen nykyisyyden kuvaamisessa on ollut pääasiallisena aineistona toteuttamani kyselytutkimus ja siitä saadut vastaukset, avainhenkilöhaastattelut havainnointi, valokuvat sekä kartat. Kyselyn ja haastattelujen lisäksi tutkimuksessa on käytetty kirjallisuutta tausta-aineistona. Siirtolapuutarhojen menneisyyttä olen selvittänyt aiempien tutkimusten, tilastojen, kirjallisuuden, valokuvien, karttojen sekä haastattelujen avulla.

Tutkimukseni tieteellisenä metodina ja menetelmänä toimii sisällönanalyysi. Sisällönanalyysi pitää sisällään sekä kvalitatiivisen että kvantitatiivisen suuntauksen. Tutkimuksessani sisällönanalyysi tehdään aineistolähtöisesti. Suomessa Sami Tantarimäki on tutkinut paljon urbaanin viljelyn merkitystä ja sen muutosta sekä siirtolapuutarhoja Suomessa. Tutkimuksessani lähdeaineistona onkin käytetty paljon Sami Tantarimäen tutkimuksia.

Tilastollisen aineiston analysointimenetelmänä tässä tutkimuksessa on käytetty yksikertaista, mutta käytännöllisiä suoria jakaumia ja ristiintaulukointia. Kyselylomakkeen muutamien avoimien kysymysten antavat mahdollisuuden myös aineiston laadulliselle tulkinnalle. Niistä ilmenevät tutkimusalueiden puutteet ja erityisongelmat paremmin kuin valmiissa vastausvaihtoehdoissa.

3.4. Kyselytutkimuksen toteutus

Tutkimusaineiston keruu tapahtui kesällä 2011. Helsingissä on yhteensä yhdeksän siirtolapuutarhaa, joissa palstoja oli vuonna 2011 yhteensä 1928. Helsingin yhdeksästä siirtolapuutarhasta valitsin arpomalla kuusi aluetta jotka otin mukaan tutkimukseeni. Alun perin tarkoitukseni oli ottaa kaikki Helsingin yhdeksän siirtolapuutarhaa tutkimukseeni mukaan, mutta keskustelut työtäni ohjaavan professorin sekä Suomen Siirtolapuutarhaliiton sihteerin Maija Roinilan kanssa saivat minut karsimaan muutaman alueen pois. Työmäärä ja aineiston läpikäynti olisi tullut olemaan liian suuri ja aikavievä prosessi, jos kaikki yhdeksän aluetta olisivat olleet tutkimuksessani mukana.

Kyselylomakkeiden jaon toteutin siten, että jaoin jokaiselle alueelle jokaisen palstan postilaatikkoon kyselylomakkeen. Kyselylomakkeiden palauttamisen toteutin taas siten, että asensin jokaiselle alueella kerhotalon tai muun yhteisen tilan läheisyyteen postilaatikon, jonne kyselylomakkeiden vastaukset jätettiin. Kyselyn toteutus oli melko vaativa ja aikavievä työ, mutta uskon, että tällä tavalla sain parhaan mahdollisen vastausprosentin kyselylleni. Kaikkien siirtolapuutarhureiden sähköpostiosoitteita olisi ollut mahdoton saada, ja jokaiselle kotiin lähetettävä kirje olisi tullut kalliiksi postimaksujen takia ja lisäksi kesällä viljelijät olivat parhaiten tavoitettavissa palstoillaan. Pyrin tekemään vastauksien palauttamisesta viljelijälle mahdollisimman helppoa. Siksi asensin jokaiselle alueella postilaatikon vastauksia varten, jotka kävin viikoittain tyhjentämässä. Jos vastaukset olisi pitänyt palauttaa postitse minulle, olisi se ensinnäkin nostanut kustannuksia huimasti ja uskon, että monelle viljelijälle kyselylomakkeen vieminen postiin olisi ollut liian hankalaa ja vastausprosentti olisi siksi jäänyt alhaisemmaksi.

Tutkimuksessani mukana olleet siirtolapuutarhat olivat Ruskeasuon, Vallilan, Kumpulan, Herttoniemen, Pakilan sekä Oulunkylän siirtolapuutarhat. Tutkimuksesta pois jäivät Talin siirtolapuutarha sekä Marjaniemen ja Klaukkalanpuiston ryhmäpuutarhat. Tutkimuksessani mukana olleilla alueilla on siirtolapuutarhapalstoja yhteensä 1254 kpl. Vastauksia sain takaisin 544 lomaketta, joten vastausprosentti oli 43,40 %. Oulunkylässä oli suurin vastausprosentti (51,2 %) ja Vallilassa pienin (32,5 %) (Taulukko 1.)

Alue + palstojen määrä yht.	Vastauksien määrä (kpl)	Vastauksien määrä (%)
Oulunkylä (203)	104	51,2 %
Herttoniemi (182)	79	43,4 %
Pakila (320)	129	40,3 %
Kumpula (265)	128	48,3 %
Ruskeasuo (115)	49	42,6 %
Vallila (169)	55	32,5 %
Yhteensä (1254)	544	43,38 %

Taulukko 1. Kyselyn vastausprosentit alueittain

Vastausten syöttäminen havaintomatriisiin oli aikavievä prosessi. Kyselylomake kun oli kolme sivua pitkä, ja takaisin tulleita lomakkeita oli yhteensä 544 kpl. Kaikki 544 takaisin tullutta vastausta on kuitenkin tutkimusaineistossani mukana. Vaihtoehto oli, että olisin valinnut satunnaisella otannalla vastauksista osan tutkimustulosten analysointia varten, mutta päätin, että kun itse olin kerran jo nähnyt vaivan ja jakanut kaikille viljelijöille lomakkeet, otan myös kaikkien viljelijöiden vastaukset tutkimukseeni mukaan.

Syötin aineistoni SPSS tilastolliseen analyysiohjelmaan (kirjainlyhenne tulee sanoista Statistical Package for Social Sciences), jonka avulla olen vastauksia analysoinut ja tutkinut. SPSS tilasto-ohjelman avulla laskin tutkimusaineistosta suoria jakaumia sekä ristiintaulukointeja sekä korrelaatioita.

Tutkimukseni tulokset -osio etenee samassa järjestyksessä kuin tekemässäni kyselyssä kysymykseni. (LIITE 1.) Avaan tutkimustulokseni kysymyskohtaisesti läpi sekä teen joissain kohdissa, kun olen katsonut mielekkääksi, vertailuja eri alueiden kesken.

Lisäksi teen ristiintaulukointeja etenkin vuokraajan iän suhteen, sillä juuri ikä osoittautui selvimmän aineiston erottelevimmaksi tekijäksi. Iän lisäksi syvennän osaa aineiston analyysistä muillakin ristiintaulukoinneilla aina silloin, jos huomaan että jollain tietyillä muuttujilla on toisiinsa selvä yhteys. Vertaan saamiani tutkimustuloksia edelliseen, vuonna 1987 toteutettuun tutkimukseen siirtolapuutarhaväestön sosiaalisesta rakenteesta.

3.5. Haastattelujen toteutus

Syvällisempää tietoa tutkimukseeni sain avainhenkilöhaastattelujen avulla. (LIITE 2.) Ne myös vahvistavat saamiani tutkimustuloksia. Avainhenkilöhaastattelut on toteutettu puolistrukturoituina haastatteluina, jossa kaikille haastateltaville on esitetty samat kysymykset, mutta haastateltavat saivat omin sanoin vapaasti vastata esitettyihin kysymyksiin. Haastatteluja toteutin yhteensä kuusi. Työssäni on litteroituja haastattelun pätkiä kolmesta haastattelusta. Haastateltavat on valittu siten, että joukossa olisi mahdollisimman erilaisia ihmisiä niin iän, elämäntilanteen, taustan kuin koulutusasteenkin osalta. Osa haastateltavista on alkuperäisiä helsinkiläisiä ja osa maalta muuttaneita kaupunkilaisia, osa nuoria lapsiperheitä, osa eläkeläisiä, osa työläistäustaisia, osa korkeasti koulutettuja. Haastattelut nauhoitin haastattelun jälkeistä litterointia varten. Haastattelujen tarkoitus oli tukea tutkimustulosten ja johtopäätösten tekemisessä.

4. HELSINGIN SIIRTOLAPUUTARHAT

4.1. Kaupungin siirtolapuutarhojen historia

4.1.1. Siirtolapuutarha-aatteen synnyn motiivit ja kehitys kaupungissa

Siirtolapuutarhat ovat olleet tärkeä osa Helsinkiä jo yhdeksän vuosikymmenen ajan. Hakalan (1989) mukaan siirtolapuutarhojen perustaminen Helsinkiin kuten muihinkin Euroopan kaupunkeihin liittyi teollistumisen aiheuttamaan kaupunkikulttuurin uuteen vaiheeseen, jonka tunnusomaisia piirteitä olivat kaupunkiväestön määrän voimakas kasvu, kaupunkien väestörakenteen muutos ja laajamittainen rakennustoiminta.

Suomen teollistumisen ja elinkeinorakenteen muutoksen myötä suuret teolliset yritykset vetivät koneidensa ääreen maaseudun liikaväestöä. Helsingin väkiluku kasvoi vuodesta 1870 vuosisadan vaihteeseen mennessä yli 40 prosenttia. 1900-luvun alussa Helsingissä oli uusi entistä huomattavasti vähävaraisempi väestönosa, jonka juuret olivat maaseudulla. Asuntopula oli tosiasia Helsingissä. Työväkeä varten alettiin rakentaa alkeellisesti varustettuja, ahtaita vuokrakasarmeja. Niissä saattoi asua 5-6-henkinen perhe huonetta kohden. Työläisväestön asunto-olot olivat yleensä varsin huonot. Helsingin kaupungeissa asuneiden työläisten ongelmia olivat etenkin ahtaat asunnot, huono ruoka ja vesi, savu, pöly sekä jätteiden huolimaton käsittely.

Yllä mainitut seikat herättivät kiinnostuksen kaupunkisuunnitteluun ja näin ollen myös siirtolapuutarhojen perustamiseen. Niin kuin muuallakin Suomessa ja Euroopassa, siirtolapuutarhojen perustamisen tarkoitus aluksi oli antaa köyhille työläisille mahdollisuus viljelyyn ja vapaa-ajanviettoon puhtaassa maaseutumaisessa ympäristössä (Hakala 1989, Siivonen et al. 1999: 24, Laurila 2008: 12–15)

Helsingin siirtolapuutarhat kuuluivat vuoteen 1931 asti sosiaalilautakunnan alaisuuteen, mikä kuvaakin hyvin niiden luonnetta; siirtolapuutarhojen perustamisen syyt olivat sosiaalisia. Kaupunki halusi tarjota vähävaraisille asukkaille mahdollisuuden virkistytymiseen ja väljempään asumiseen ja oleskeluun. Ihmisten lisääntyvää vapaa-aikaa pyrittiin näin kanavoimaan hyödylliseksi toiminnaksi (Kauppinen 1987a: 10, Tossavainen 1992: 13–14,69).

Siirtolapuutarhoilla katsottiin olevan myös yhteiskuntaa eheyttävä vaikutus. Ne ajoivat omalla tavallaan kaupungissa samaa päämäärää kuin vuoden 1918 torpparilaki ja vuoden 1922 Lex Kallio. Turvaamalla alempien sosiaaliluokkien asumisoloja ja elintarvikeomavaraisuutta pyrittiin vakauttamaan sisällissodan jäljiltä epävakaa yhteiskunnallista tilannetta. Lisäksi siirtolapuutarhojen varsin tiukkojenkin sääntöjen katsottiin edistävän kansalaisten yhteenkuuluvuutta ja mukautumista yhteiskunnan säännöstöihin (Kopomaa 1995: 18, Tossavainen 1992: 63–65,68).

Työläisten terveys ja siirtolapuutarhan tuotteista saatava taloudellinen etu olivat tärkeitä. Sota- ja kriisiaikoina siirtolapuutarhojen merkitys ravinnontuottajina on ollut ensiarvoista. Puutarhojen sato helpotti kaupunkien elintarvikepulaa. Yhteiskunnallinen kehitys on vaikuttanut siirtolapuutarhojen suosioon maailmansodan molemmiin puolin. (Tantarimäki 2001a: 193–194)

Aikakaudella 1950-luvun puolesta välistä 70-luvun puoleenväliin siirtolapuutarhatoiminnan luonne muuttui merkittävästi kohonneen elintason myötä. Ravinnontuotannollinen merkitys väheni olemattomiin ja toiminta muuttui virkistys- ja vapaa-ajantoiminnaksi. Samalla uusien puutarhojen perustaminen pysähtyi lähes täysin. Parempien aikojen koittaessa siirtolapuutarhojen suosio on tupannut aina hiipumaan. Tälle on esitetty syyksi sitä, että voimakas kaupungistumien vaati maa-alueiden ja resurssien keskittämistä asuntotuotantoon, eikä varsin marginaaliselle siirtolapuutarhatoiminnalle ole riittänyt huomiota. Aikakauden kaupunkisuunnittelun henkeä ei myöskään voida pitää erityisen vihermyönteisenä. (Kauppinen 1987a: 11)

1970- ja 80-lukujen vaihteessa siirtolapuutarhat alkoivat saada jälleen huomiota. Tällöin taustalla oli vihreiden arvojen nousu. Esimerkiksi luomuviljelyn alkoi kiinnostaa ihmisiä. Siirtolapuutarhoilla on ollut kauan selvä tilapäistoiminnan maine. Nykyään ne mielletään kuitenkin jo pysyviksi kaupunkirakenteen osiksi. (Tantarimäki 2003: 103)

4.1.2. Siirtolapuutarhojen perustaminen

Helsingin siirtolapuutarhojen suunnitteluun paneuduttiin perustamisvaiheessa huolellisesti. Mukana suunnittelussa olivat kaupungin asemakaava-arkkitehti, puutarhaneuvoja ja rakennuskonttorin arkkitehdit (Koponen et al. 2007). Kaupunkisuunnittelun tavoitteena oli puutarhakaupunki. Kaupungissa tuli olla vihreitä

vyöhykkeitä, jotka takaisivat vihreyttä, valoa ja väljyyttä kaupunkilaisille. Siirtolapuutarhat sopivat hyvin yhteen tämän kuvauksen kanssa. Samalla ne olivat helposti hallittavia kokonaisuuksia, joiden suunnittelussa arkkitehdit Taucher, Brunila, Meurman ja Schalin saattoivat testata ja toteuttaa kaupunkisuunnittelun periaatteita. (Kauppinen 1987: 14—15.)

Arkkitehti Otto-Iivari Meurman määritteli (1947) asemakaavaopissaan siirtolapuutarha-alueen siten, että sen tulee sijaita jonkin matkan päässä taajamasta, mutta sinne tulee olla silti hyvät liikenneyhteydet. Kaikki Helsingin Siirtolapuutarha-alueet perustettiin alun perin kaupunkien reuna-alueille kaupungin ja maaseudun rajalle, mutta kaupunkien laajentuessa ne ovat jääneet asuntoalueiden väliin keskelle kaupunkirakennetta ja täten toimivat nykyisin myös ympäristön viheralueina (Kuva 5). (Koponen 2007, Laurila 2008).

Kuva 5. Maija Laaksonen 13.8 2009
Keskellä kantakaupunkia sijaitseva Ruskeasuon siirtolapuutarha

Vanhat siirtolapuutarhat kuten esim. Ruskeasuo ja Vallila ovat jääneet keskelle kiihkeästi kasvavaa kaupunkia. Täten niiden asema kalliilla rakennusmaalla on ollut ymmärrettävästikin uhattuna. Toisaalta niillä on merkitystä myös kaupungin yleisenä viheralueena, joten pelissä eivät ole pelkästään pienen siirtolapuutarhuriryhmän vaan kaikkien asukkaiden edut (Siirtolapuutarhan käsikirja 1987: 16–17).

Helsinkiläisten siirtolapuutarhojen alku oli vuonna 1918, jolloin Helsingin ensimmäinen siirtolapuutarha perustettiin Ruskeasuolle. Kaupunki vuokrasi alueen kolmelle ruotsinkieliselle yhdistykselle, jotka vuokrasivat alueen palstat jäsenilleen. Ruskeasuo eli Brunakärr on edelleen pääosin ruotsinkielisten käytössä (Siivonen et al. 1999: 43).

Kumpulan siirtolapuutarha on ensimmäinen Helsingin kaupungin perustama siirtolapuutarha. Silloinen pormestari Arthur Castrén antoi kaupunginvaltuustolle aloitteen siirtolapuutarhan perustamisesta vuonna 1924. Hyväksymispäätöksen jälkeen asiat etenivät nopeasti uuteen vaiheeseen; siirtolapuutarhan piirustukset laadittiin kaupungin asemakaavaosastolla ja puutarha-alue liitettiin välittömästi Helsingin asemakaavaan. Tämä oli merkittävä tapahtuma, sillä muualla maailmassa vastaavaa liitosta ei oltu koskaan tehty. Siirtolapuutarhat eivät olleet koskaan aiemmin olleet kaupunkien asemakaavojen pysyviä osia (Pouttu 1977: 3). Ensimmäiset palstat Kumpulan siirtolapuutarhasta vuokrattiin vuonna 1926 ja yhdistys perustettiin vuonna 1927.

Ruskeasuon ja Kumpulan siirtolapuutarhojen jälkeen tulivat Vallila 1932, Herttoniemi 1934, Tali 1936, Oulunkylä 1940, Marjaniemi 1945, Pakila 1948 sekä Klaukkalanpuisto 1977. Marjaniemi ja Klaukkalanpuisto käyttävät alueistaan nimeä ryhmäpuutarha, joka on toinen yleisesti käytetty nimitys siirtolapuutarhoille. Helsingin siirtolapuutahoista on käytetty myös nimityksiä puutarhasiirtola, perhepuutarha ja suvipuutarha (Laurila 2008: 15.)

4.2. Uusien siirtolapuutarhojen perustamismahdollisuudet

Siirtolapuutarhat elävät jälleen kasvun aikaa. Marjaniemen siirtolapuutarhaan tehtiin 15 palstan laajennus vuonna 2009. Palstat arvottiin yli kahden tuhannen hakijan kesken, mikä osoittaa, että siirtolapuutarha-aate on voimissaan. Uusia siirtolapuutarhoja ei Helsinkiin ole kuitenkaan rakennettu vuosikymmeniin. Siirtolapuutarhojen kasvava suosio luo kuitenkin paineita saada uusia alueita käyttöön, mutta Helsingin tiivistyvässä kaupunkirakenteessa tätä ei ole vielä onnistuttu toteuttamaan.

Helsingin kaupunginjohtaja asetti vuonna 2008 työryhmän kartoittamaan siirtolapuutarhakäyttöön soveltuvia alueita Helsingissä sekä tekemään ehdotuksen ko. käyttöön varattavista alueista, niille soveltuvista toteuttamismalleista sekä toteutusaikatauluista. Työryhmän lähtökohtana on ollut, että siirtolapuutarhojen ja kesämaja-alueiden aluevaraukset tulisi osoittaa osaksi laajempaa virkistysaluekokonaisuutta, millä vältetään lähivirkistyskäytössä olevan alueen sulkeminen vain pienelle käyttäjäryhmälle. (Virtanen 2009)

Kartoituksen myötä Itä-Pakilaan suunnitellaan puutarhan laajentamista. Jos suunnitelmat toteutuvat, alueelle rakennetaan 110 uutta mökkiä. Nykyisin Pakilan siirtolapuutarhassa ja Klaukkalanpuiston ryhmäpuutarhassa on kaikkiaan 433 mökkiä. Laajennussuunnitelman mukaan Pakilan siirtolapuutarha saisi uusia mökkejä noin 60 ja Klaukkalanpuisto noin 50.

Lisäksi kaupunkisuunnitteluvirastossa valmistellaan asemakaavan muutosta Suutarilan rantapuiston alueelle. Sinne on suunnitteilla kokonaan uusi noin 90 mökin siirtolapuutarha-alue. Asemakaavan muutos Suutarilan rantapuiston alueelle on parhaillaan käynnissä ja uuden alueen suunnittelukin on jo melko pitkällä. Lisäksi Mellunmäen alueelle tutkitaan uuden siirtolapuutarha sijoittamista. (Helsingin kaupungin kaupunkisuunnitteluvirasto, Asemakaavaosasto 6.8.2012, Kaavoituskatsaus Helsingin kaupunki 2013).

Uusien mökkien ja alueiden ilmestyminen kaupunkikuvaan on pitkä prosessi, sillä asemakaavan muutokset vievät aikaa. Jotta uusi alue olisi mahdollista rakentaa, tulisi alueelle luoda hyvät julkisen liikenteen yhteydet. Alueen tulee olla tavoitettavissa yleisillä kulkuneuvoilla, polkupyörällä ja jalan. Maaperän pintakerroksen laatu on hyvin tärkeä seikka mietittäessä uusia mahdollisia siirtolapuutarha-alueita. (Nicklén 2013, Helsingin kaupungin maisema-arkkitehti, suullinen tiedonanto)

Niin nykyisten kuin mahdollisten uusienkin siirtolapuutarha-alueiden mökkityypit sekä niiden koko ja varustelu tulee päättää ja suunnitella asemakaavan laatimisen yhteydessä. Helsingin kaupunki katsoo, että uusia alueita luotaessa olisi hyvä tilaisuus etsiä idea ja suunnittelukilpailuin uusia mökkityyppejä, miksei jopa uusia aluekonsepteja, joita puolestaan pidettäisiin ajan myötä edustavina esimerkkeinä oman aikansa siirtolapuutarhakulttuurista. Uusien mökkien mökkityypit voisivat olla esimerkiksi

nykyistä ekologisempia, joissa sähköistys hoituisi aurinkopaneelein ja niissä olisi kompostikäymälät ja kehittynyt jätehuolto kierrätyksineen ja lajitteluineen. (Virtanen 2009: 12)

Uusien alueiden perustaminen ja vanhojen alueiden laajentaminen ovat kannatettavia hankkeita, mutta niillä on myös vastustajia. Valitettavasti Suomen kaavoittajissa ja poliittisissa päättäjissä on yhä sellaisia, jotka eivät tunne siirtolapuutarha-aatetta ja siksi jättävät sen huomioitta tai suhtautuvat siihen negatiivisesti.

Tantarimäen (2000: 83—94) mukaan siirtolapuutarhavihjelyyn väheksytty asema Suomessa johtuu pitkälti kaupunkikulttuurin suhteellisesta nuoruudesta sekä vahvoista agraarisista perinteistä, arvoista ja asenteista. Siirtolapuutarhavihjelijöiden, -yhdistysten ja -liiton tulee tehdä jatkuvaa pr-työtä puutarhojen puolesta ja olla hyvissä yhteyksissä poliittisten päättäjien kanssa, jotta aate pysyisi positiivisessa mielessä yllä.

Luonto ja kaupunki eivät ole toisiaan poissulkevia käsitteitä, vaan kuuluvat kiinteästi yhteen (Roinila 2004). On totta, että uusi puutarha on usein pois yhteisistä virkistysalueista, ja kovan kysynnän vuoksi mökkien hinnat ovat nousseet pilviin. Mökkien hintahaitari vaihtelee suuresti mökkien kunnosta riippuen. Esimerkiksi keväällä 2013 Helsingin Oulunkylän siirtolapuutarhassa myydään mökkiä, jonka pyyntihinta on 85 000 euroa. Ongelmia ja vastustusta on kuitenkin mahdollista vähentää ottamalla ne huomioon jo suunnitteluvaiheessa. Siirtolapuutarha-alueet voivat olla samalla myös virkistysalueita ja ylipitkiä vuokrasopimuksia välttämällä kyetään hillitsemään hintojen nousua (HS 18.4.2013).

Aina, uutta suunniteltaessa ilmenee vastustajia. Vastustajia pelottaa muutos ja se saa heissä aikaan NIMBY- reaktion (Not in my backyard). Vanhojen siirtolapuutarhojen laajentaminen ja kokonaan uusien alueiden perustaminen on herättänyt keskustelua ja jonkin verran myös vastustusta kaupungin asukkaissa, erityisesti niissä, joiden läheisyyteen uutta aluetta on suunniteltu. Helsingin siirtolapuutarhojen aluejärjestön puheenjohtaja Tuovi Nöjd vastaa vastustajille Helsingin Sanomissa (25.4 2013): ”Siirtolapuutarhat naapurina on parasta, mitä kerros- ja omakotiasukkaat voivat saada. Alue on julkista puistoa, mutta mökkipalsta on kevyesti aidattu ja kotirauhan piiriin kuuluva. Naapurit saavat hoidetun ympäristön tekemättä mitään.”

4.3. Kaupungin siirtolapuutarhat

Siirtolapuutarhapalstoja on Helsingissä tällä hetkellä yhteensä 1928 kappaletta yhdeksän siirtolapuutarhan alueella. Palstojen keskimääräinen koko on 367 m² ja yhteisala noin 87 hehtaaria (HSA 2013; Rakennusvirasto 2013). Pienin siirtolapuutarha on Klaukkalanpuisto. Siellä palstoja on 113. Suurin on Pakilan siirtolapuutarha 320 palstallaan (Taulukko 2). Siirtolapuutarhat ovat sijoittuneet melko tasaisesti eri puolille Helsinkiä (Kuva 6). Ne perustettiin aiemmin ns. joutomaille, joiden ei katsottu soveltuvan muuhun käyttöön. Nykyään joutomaa-ajattelu on taaksejäänyttä elämää, sillä siirtolapuutarhat suunnitellaan yhä useammin osaksi kaupungin tai kunnan muita viher- ja virkistysalueita (Siirtolapuutarhurin käsikirja 1987:17).

Alue	Perustamisvuosi	Pinta-ala	Palstojen määrä	Palstojen koko
Brunkärr Koloniträdgård	1918	5,3 ha	115	135–680 m ²
Kumpulan siirtolapuutarha	1927	12 ha	266	225–800 m ²
Vallilan siirtolapuutarha	1932	7,4 ha	169	201–511 m ²
Herttoniemen siirtolapuutarha	1934	7,5 ha	185	300–800 m ²
Talin siirtolapuutarha	1936	15,3 ha	241	330–440 m ²
Oulunkylän siirtolapuutarha	1940	15 ha	203	383–433 m ²
Marjanimen ryhmäpuutarha	1946	18 ha	320	300–560 m ²
Pakilan siirtolapuutarha	1948	20,7 ha	320	300–850 m ²
Klaukkalanpuiston ryhmäpuutarha	1977	5 ha	113	270–491 m ²

Taulukko 2. Kaupungin siirtolapuutarhat

Lähde: Helsingin siirtolapuutarhojen Aluejärjestö

- 1= Ruskeasuon siirtolapuutarha
 3=Vallilan siirtolapuutarha
 5= Talin siirtolapuutarha
 7= Marjaniemen siirtolapuutarha
 9=Klaukkalanpuiston siirtolapuutarha

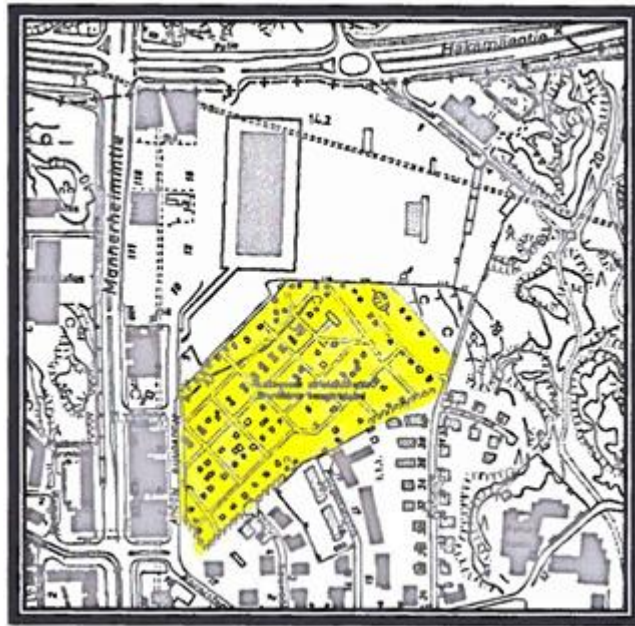
2. Kumpulan Siirtolapuutarha
 4=Herttoniemen siirtolapuutarha
 6=Oulunkylän siirtolapuutarha
 8=Pakilan siirtolapuutarha

Kuva 6. Siirtolapuutarhojen sijainti Helsingissä
 Pohjakarttana Helsingin kaupunginosakartta

Kaikki Helsingin siirtolapuutarha-alueet ovat maakunnallisesti merkittäviä kulttuuri-historiallisia ympäristöjä. Alueet jakavat eri Helsingin eri kaupunginosia ja muodostavat vaihtelevan, erityyppisen asutusmuodon kerrostaloalueiden välissä. Kaupunki on vuokrannut vuonna 1997 kaikki alueet siirtolapuutarhayhdistyksille 30 vuodeksi eteenpäin.

Seuraavaksi luon lyhyen katsauksen tämän hetkisiin Helsingin alueen siirtolapuutarhoihin. Katsauksessa pyrin kertomaan jokaisen alueen erityispiirteitä. Tiedot alla olevaan katsaukseen ovat Laurilan (2008) tekemästä selvityksestä Helsingin kaupunginmuseon kulttuuriympäristöyksikköön.

Brunkärr Koloniträdgård (Ruskeasuon siirtolapuutarha)

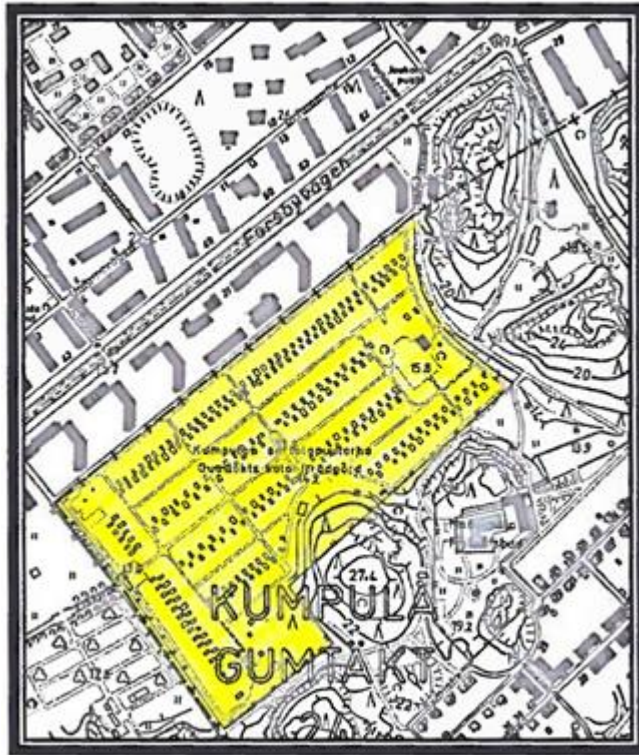

250m

Kuva 7. Ruskeasuon siirtolapuutarha rajattuna Helsingin kaupungin opaskarttapohjasta

Alue on perustettu vuonna 1918. Se on Helsingin ensimmäinen siirtolapuutarha sekä Suomen vanhin, alkuperäisellä paikalla sijaitseva alue. Lisäksi se on Suomen ainoa ruotsinkielinen siirtolapuutarha. Alueen on suunnitellut arkkitehti Runar Finniliä. Alueen sommittelu edusti ajanmukaista arkkitehtonista puutarhatyyliä. Alueen palstakorttelit olivat suorakulmaiset, puutarhamajat rakennettiin käytäviltä katsoen aina palstojen takareunaan. Vuosina 1958–1960 siirtolapuutarhan pohjoisosasta jouduttiin pakkoluovuttamaan 24 palstaa Helsingin kaupungin liikennelaitokselle Ruskeasuon hallialuetta varten. Siirtolapuutarhan ulkoasu on alueluovutusten myötä muuttunut. Mökkipalstoja alueella on 115 ja palstojen keskimääräinen koko on 336m². Alue edustaa selvästi ajalleen sopivaa puutarhatyyliä. Vuonna 1960 vahvistetussa asemakaavassa alue on merkitty tunnukselle MR, eli ryhmäpuutarha-alue. Se on myös kulttuurihistoriallisten arvojen perusteella tärkeä kohde, sillä kaupunki vuokrasi alueen yhdistyksille yksityisten palstaviljelijöiden sijaan. Alueelle pääse lukuisilla busseilla ja raitiovaununlinjalla nro 10. (Kuva 7)

Kumpulan siirtolapuutarha

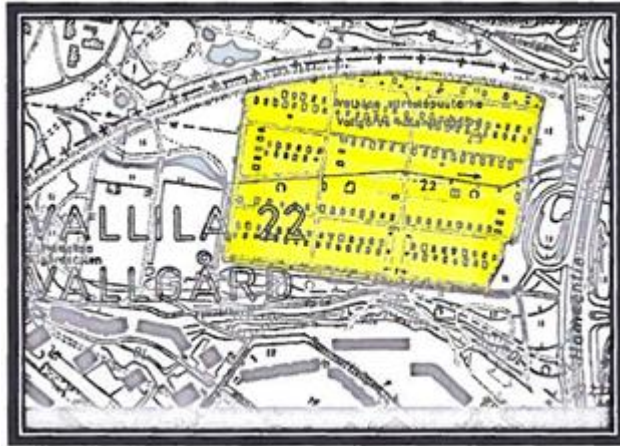

250m

Kuva 8. Kumpulan siirtolapuutarha rajattuna Helsingin kaupungin opaskarttapohjasta

Alue on rakennettu vuonna 1926. Mökkipalstoja alueella on 265, joiden keskimääräinen pinta-ala on 297m². Pääsuunnittelija alueella oli asemakaava-arkkitehti Birger Brunila. Toisena suunnittelijana oli Elisabeth Koch. Alue on sijoitettu alun perin osaksi kaavallista vihervyöhykejärjestelmää. Niin tyyppimajoja kuin myös alueen asemapiirustusta ja istutussuunnitelmia leimaa yksityiskohtainen ja korkeatasoinen suunnittelu ja detaljointi. Kumpulan siirtolapuutarha ja Kumpulan koulukasvitarha sekä niiden kaakkoispuolelle jäävä viheralue muodostavat maisemallisesti tärkeän ja hyvin säilyneen virkistysalueen. Yhdessä alueet muodostavat puutarha- ja puistosuunnittelun päämääristä kertovan historiallisesti kerrostuneen kokonaisuuden. Alueelle pääsee raitiovaunulinjalla nro 1 sekä lukuisilla busseilla. (Kuva 8)

Vallilan siirtolapuutarha

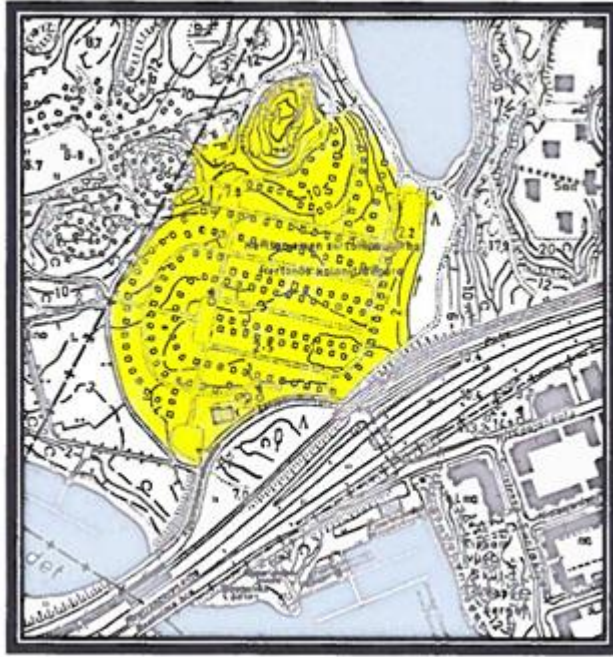

250m

Kuva 9. Vallilan siirtolapuutarha rajattuna Helsingin kaupungin opaskarttapohjasta

Vallilan siirtolapuutarha rakennettiin kahdessa osassa. Pohjoinen osa valmistui vuonna 1932, ja koska sen palstat vuokrattiin varsin nopeasti, aloitettiin eteläisen osan rakennustyöt jo syyskuussa 1932. Eteläinen osa otettiin käyttöön vuonna 1933. Asemakaava-arkkitehti Birger Brunilan signeeraama asemapiirustus hyväksyttiin lokakuussa 1931, Elisabeth Koch laati syksyllä 1932 yleisten alueiden suunnitelman kasviluetteloineen. Vallilan siirtolapuutarhaa varten suunniteltiin vain yksi puutarhamajatyyppe, sen piirustukset on signeerannut Brunila sekä asemakaavaosastolla työskennellyt arkkitehti Väinö Tuukkanen. Asemakaavaosasto liitti alueen osaksi yhtenäistä kaupunkikuvaa linjaamalla sen käytävät siirtolapuutarhan ympärille hahmotellun katuverkon suuntien mukaan. Siirtolapuutarha edusti sommittelultaan arkkitehtonista, säännönmukaista puutarhatyyliä. Nykyään Vallilassa on 169 palstaa, joiden koko on keskimäärin 318m². Alkuaan kaupungin laita-alueelle perustettu Vallilan siirtolapuutarha on asutuksen kasvun myötä jäänyt kaupunkirakenteen keskelle. Siirtolapuutarhamajoja on laajennettu kolmeen eri kertaan, laajennussuunnitelmien periaatteet tuntemalla alkuperäiset majat on yhä helppo tunnistaa. Vallila on Helsingin ainoa siirtolapuutarha, jota ei ole vielä asemakaavalla suojattu. Asemakaavoitus on parhaillaan käynnissä. Puutarhaan pääsee raitiovaunulinjoilla nro 6 ja 8 sekä monilla bussilinjoilla. (Kuva 9)

Herttoniemen siirtolapuutarha

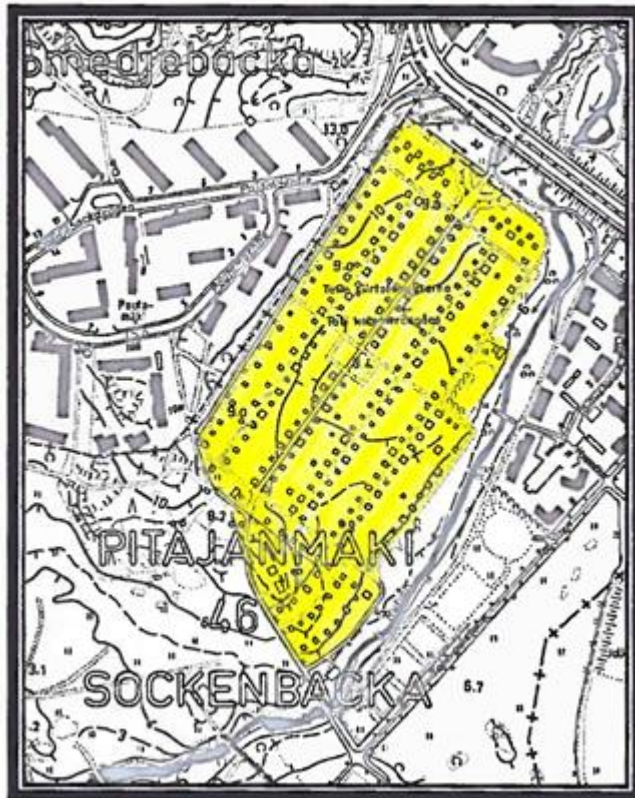

250m

Kuva 10. Herttoniemen siirtolapuutarha rajattuna Helsingin kaupungin opaskarttapohjasta

Alue on perustettu vuonna 1934. Palstoja siellä on yhteensä 182 ja niiden koot ovat n. 380m². Suunnittelijoina toimivat samat suunnittelijat kuin Kumpulan ja Vallilan siirtolapuutarhoissa. Ratkaisu sijoittaa Herttoniemen siirtolapuutarha rinnemaastoon on harvinainen, ja asemapiirustuksen perusmuoto amfiteatterimaisine osineen perustuu maiseman piirteiden huolelliseen tutkimiseen. Majojen suunnittelussa otettiin huomioon vuokrasopimusehtoihin liitetty lupa käyttää puutarhamökkejä kesäasumiseen. Ne suunniteltiin aiempia suuremmiksi, ja ensi kertaa piirustuksissa esitettiin varaus vuoteille (kahdelle kerrossängylle) sekä ruokailulle. Siirtolapuutarhan kerhorakennus on Kulosaaren kartanon entinen tupakankuivausräikkö. Rakennus saattaa olla peräisin 1750-luvulta. Yhdessä Herttoniemen siirtolapuutarha, Kulosaaren kartano ja Kivinokan kesämaja-alue muodostavat maisemallisesti tärkeän viher- ja virkistysalueen. Lisäksi ne muodostavat yhdessä eri aikojen kesäviettotavoista kertovan historiallisesti kerrostuneen kokonaisuuden. Herttoniemen asemakaava vahvistettiin vuonna 2007. Sen myötä puutarhalle tuli kaavamerkintä Rp/s, joka tarkoittaa siirtolapuutarha-aluetta, jolla ympäristö tulee säilyttää. Herttoniemeen pääsee metrolla sekä useilla busseilla. (Kuva 10)

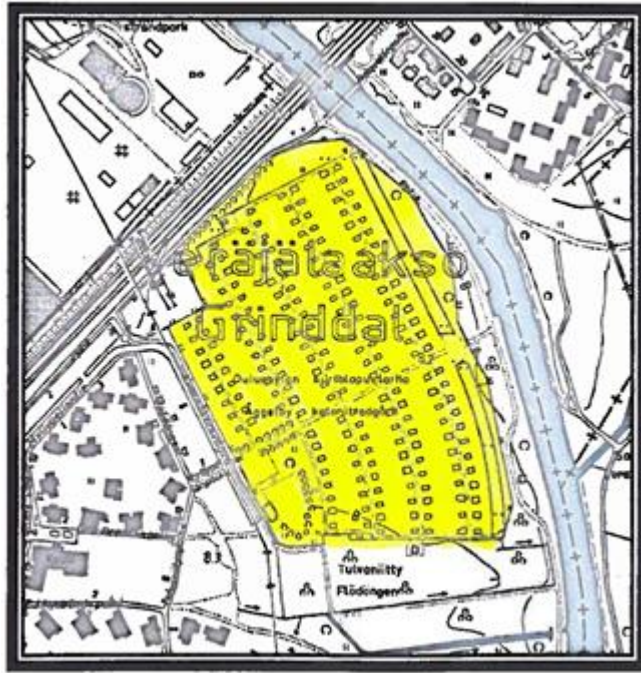
Talin siirtolapuutarha

Kuva 11. Talin siirtolapuutarha rajattuna Helsingin kaupungin opaskarttapohjasta

Alue on rakennettu vuonna 1936. Suunnittelijoina ovat toimineet Brunila ja Koch edellisten siirtolapuutarhojen tapaan. Talissa on 241 palstaa, joiden koko on keskimääräisesti 384m². Puutarhurien kerhorakennuksena on Talin kartanon rakennuksiin kuulunut kaksikerroksinen työväenasunto1800-luvun alusta. Siirtolapuutarhan korttelijako oli pääosin suorakulmainen, pääkäytävästä suunniteltiin aiemmin rakennetuista siirtolapuutarhoista tuttu aukoiden ja kasvillisuuden rytmittämä keskiakseli. Vuonna 1994 vahvistetussa asemakaavassa siirtolapuutarhaa koskee merkintä RP/s, ryhmäpuutarha-alue, jolla ympäristö säilytetään. Puutarha on ensimmäinen, jolla oli asemakaavassa suojelua koskeva merkintä. Lisäksi museovirasto on vuonna 1993 merkinnyt Talin siirtolapuutarhan valtakunnallisesti merkittäväksi rakennetuksi kulttuuri- ympäristöksi. Se muodostaa Talin golfkentän ja ympäröivien viheralueiden kanssa vehmaan maisema-kokonaisuuden. Bussilinja 50:n päätepysäkki on puutarhan portilla. Lisäksi alueelle pääse myös muilla busseilla ja junalla. (Kuva 11)

Oulunkylän siirtolapuutarha

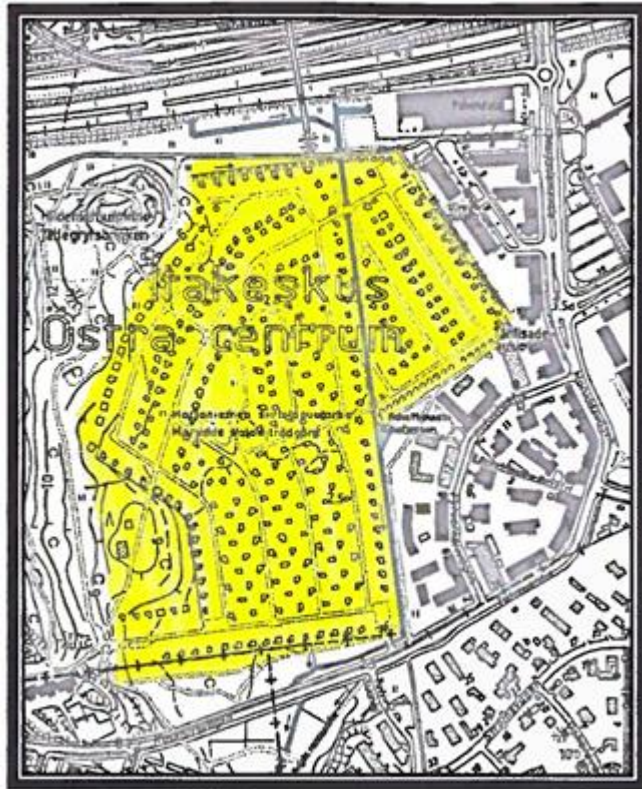

250m

Kuva 12. Oulunkylän siirtolapuutarha rajattuna Helsingin kaupungin opaskarttapohjasta

Alue on perustettu vuonna 1940 Vantaanjoen ja pääradan rajaamalle peltotasangolle tasankomaisemaan. Mökkipalstoja on 203, jonka lisäksi on vielä erillisiä viljelypalstoja. Oulunkylän suunnittelijana toimi kaupunginarkkitehti Gunnar Taucher. Palstojen koot ovat varsin suuria aikaisemmin rakennettuihin alueisiin verrattuna (n. 404m²). Alueen pääkäytävä jakaa siirtolapuutarhan kahteen osaan; asemakaavaosaston laatimassa suunnitelmassa sille linjattiin pitkät poikkikäytävät, jotka oli määrä reunustaa leikatuin orapihlaja-aidoin. Oulunkylän siirtolapuutarhan suunnitelmaa leimaavat varsin suuret, noin 16-30 palstankokoiset palstakorttelit. Siirtolapuutarhamajat sijoitettiin Talin siirtolapuutarhan asemapiirroksesta tuttuun tapaan palstan käytävän puoleiseen reunaan. Nykyisin siirtolapuutarha rajautuu pääradan reunassa kulkevaan kevyen liikenteen väylään ja sitä rajaavaan kuusiriviin, sekä Vantaanjokea reunustavaan kapeaan metsävyöhykkeeseen. Alueen naapuriin rakennettiin 1990-luvulla Veräjänlaakson kerrostaloalue. Vuonna 1995 vahvistetussa asemakaavassa alue on merkitty tunnuksella Rp, ryhmäpuutarha ja palstaviljelyalue. Sinne pääsee junalla sekä busseilla. (Kuva 12)

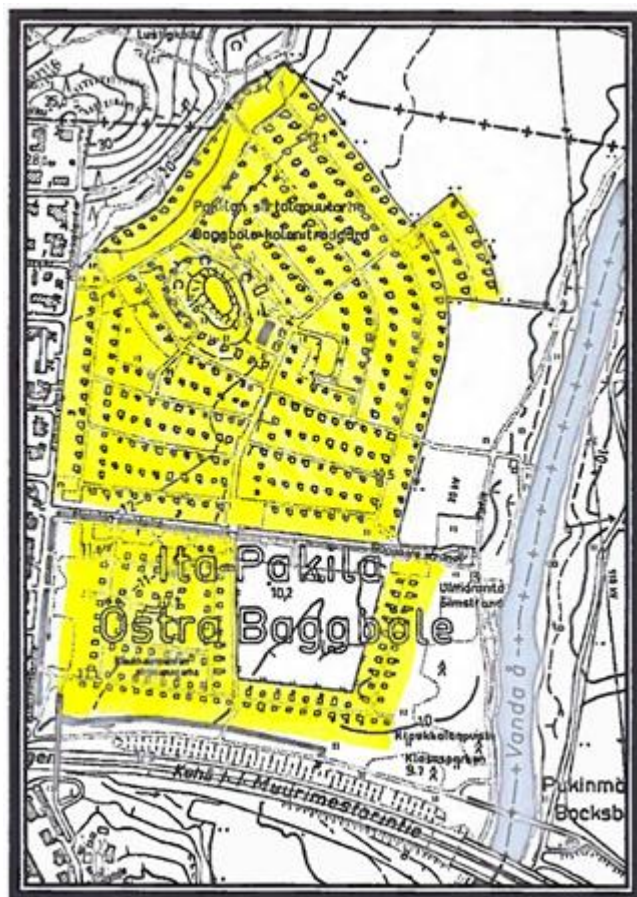
Marjaniemen ryhmäpuutarha

Kuva 13. Marjaniemen ryhmäpuutarha rajattuna Helsingin kaupungin opaskarttapohjasta

Marjaniemen siirtolapuutarha on perustettu vuonna 1945. Pääsuunnittelija oli Helsingin kiinteistötoimiston asemakaavaosasto. Arkkitehtina suunnittelussa toimi Hilding Ekelund. Palstoja oli alueella alun perin yhteensä 305, joiden koot ovat yli 400m². Alueelle on lisärakennettu vuonna 2009 viisitoista uutta mökkipalstaa. Arkkitehti Lauri Pajamiehen suunnitteleuille siirtolapuutarhamajoille tunnusomaista on huolellinen paneutuminen sekä julkisivudetaljien että asuintilojen yksityiskohtien suunnitteluun. Puutarhamajat ovat osa 1940–1950-lukujen erittäin huolella tehtyä pientalosuunnittelua, jossa yksityiskohdilla, materiaalivaikutelmilla ja käsityöllä oli merkittävä osuus. Siirtolapuutarhalle tunnusomaisia ovat suuret palstakorttelit ja loivasti kaartuvat käytävät. Käytäviin nähden eri tavoin sijaitsevat siirtolapuutarhamajat luovat niiden tilarakenteelle ominaisen vaihtelun. Siirtolapuutarha on asemakaavassa merkitty ryhmäpuutarhaksi. Tasavallan presidentti Tarja Halosella on ollut puutarhapalsta Marjaniemessä vuodesta 1978 lähtien. Marjaniemeen pääsee metrolla sekä busseilla. (Kuva 13)

Pakilan siirtolapuutarha

250m

Kuva 14. Pakilan siirtolapuutarha ja Klaukkalanpuiston ryhmäpuutarha rajattuna Helsingin kaupungin opaskarttapohjasta

Pakila on kaikista Helsingin siirtolapuutarhoista suurin. Pääsuunnittelijana alueen perustamisessa toimi Helsingin kiinteistötoimiston asemakaavaosasto arkkitehtinaan Lauri Pajamies. Alue on perustettu vuonna 1948. Siellä on yhteensä 320 palstaa, joiden koko on keskimäärin 410m². Alue suunniteltiin maastoltaan loivasti itään viettävään rinteeseen. Idässä puutarha rajautuu Vantaanjokeen ja sen pohjoispuolella aukeaa avara peltomaisema. Siirtolapuutarhan keskellä sijaitseva metsäinen ja osin avokallioinen mäki jätettiin jo asemakaavaosaston piirustuksissa rakentamatta. Alueen käytävät on linjattu loivasti kaareutuviksi eikä palstoista muodostettu suorakulmaisia kortteleita tai alueesta suorarajaista kokonaisuutta. Käytävien etelänpuoleisilla palstoilla puutarhamajat rakennettiin käytävän varteen, käytävien pohjoisenpuoleisilla palstoilla majat sijaitsevat palstan takareunassa. Asemakaavassa alue on merkitty tunnuksin Rp, eli Ryhmäpuutarha-alue. Puutarhaan pääsee busseilla. (Kuva 14.)

Klaukkalanpuiston ryhmäpuutarha

Siirtolapuutarhan pääsuunnittelijana toimi Helsingin kaupungin kaupunkisuunnitteluviraston asemakaavaosaston esikaupunkitoimisto arkkitehtinaan Tero Aaltonen. Klaukkalanpuisto on rakennettu vuonna 1977, joten se on Helsingin nuorin siirtolapuutarha. Se poikkeaa rakentamistavaltaan kaikista muista helsinkiläisistä siirtolapuutarhoista. Alueelle suunniteltiin yhteensä 113 palstaa, joista käyttöönottovuonna 1977 vuokrattiin ne palstat, joille viljelijät sitoutuivat rakentamaan itse puutarhamajat. Näiden lisäksi kaupunki rakennutti alun perin puutarhamajat 37 palstalle. Alue muodostaa suorakulmaisista palstakortteleista rakentuvan sommitelman, jossa ei ole yhtä selkeästi hahmottuvaa pääkäytävää. Siirtolapuutarhamajat sijaitsevat käytäviltä katsoen aina palstojen käytävien puoleisessa reunassa. Klaukkalanpuisto sijaitsee aivan Pakilan siirtolapuutarhan vieressä ja rajautuu Pakilan ja Oulunkylän siirtolapuutarhojen tavoin Vantaanjokeen. Vuonna 1974 vahvistetussa asemakaavassa alueen kohdalla on merkintä Mr, eli alue on merkitty ryhmäpuutarhaksi. (Kuva 14)

Kaikille edellä esittelemilleni alueille on yhteistä sijainti kevyenliikenteen väylien varrella. Marjaniemi, Oulunkylä ja Tali sijaitsevat uuden poikittaisbussilinjan Jokerin varrella. Lumisina talvina siirtolapuutarhat ovat hyvien latuverkostojen ääressä. Lisäksi siirtolapuutarhat sijaitsevat lähellä palveluita. Kesäisin Oulunkylässä ja Pakilassa käy myös myymäläauto. Monilla puutarhoilla on yhdistyksen ylläpitämä kesäkioski tai kahvila. Helsingin siirtolapuutarhat sijaitsevat lisäksi kulttuurisesti muiden tärkeiden viheralueiden lähellä.

4.4. Omistussuhteet ja rakentaminen siirtolapuutarha-alueilla

Siirtolapuutarha-alueet ovat kerralla rakennettuja hyvin yhtenäisiä alueita. Lilja (1990:14.) on todennut, että vaikka yksittäisen mökin arkkitehtuuri saattaakin olla vaatimatonta, muodostaa se yhdessä muiden mökkien, porttien, aitojen ja kasvillisuuden kanssa yhtenäisen puutarha-alueen. Tällä tavalla alueen kokonaisarkkitehtuuri nousee arvokkaaksi rakennusperinteeksi Suomessa.

Vanhat siirtolapuutarha-alueet on suunniteltu ruutukaavan muotoon maaston muodot huomioiden. Alueelle tuli näin pitkät suorat kadut, joiden varrella tehtiin n. 3-6 aarin palstoja. Palstojen väliin ei jätetty yhteisiä alueita. Koko alue on ympäröity aidalla. Palstojen lisäksi alueella on yhteistiloja: kokoontumistila, sauna, jätetilat, vessat, peli- ja leikkikenttä. Myöhemmässä vaiheessa alueille on tuotu kesävesijohto sekä sähkö.

Suomen siirtolapuutarhaliito on perusselvityksessään Siirtolapuutarhat kunnallisina palveluina (1987) määritellyt siirtolapuutarhat viljelytarkoitukseen varatuiksi alueiksi, jotka on jaettu 300—600 m² palstoihin. Palstoille saa rakentaa tyyppipiirustuksen mukaisen kevytrakenteisen mökin. Rakennuslain 36. pykälän mukaisesti siirtolapuutarha on yksi kokonaisuus, jota ei saa jakaa tontteihin.

Alueilla toimii siirtolapuutarhayhdistys, joka kaupungin eli vuokranantajan lisäksi valvoo rakentamista ja toimintaa. ”Kunnallinen periaate” siirtolapuutarhatoiminnassa tarkoittaa sitä, että kunta omistaa maa-alueen ja vuokraa sen yhdistyksille, jotka edelleen vuokraavat ne jäsenilleen. Asukkaat omistavat mökin sekä siihen kuuluvan irtaimiston, mutta tontti itsessään on vuokrattu. Omistajan roolissa kaupunki myös määrää alueiden asemakaavan ja arkkitehtuurin suunnittelusta. Siirtolapuutarhurit sopivat oman alueen kunnossapitotehtävien hoitamisesta yhdessä. (Siirtolapuutarhan käsikirja 1987: 16—17.) Helsingissä kaupunki siis omistaa maat ja vuokraa ne alueellisille siirtolapuutarhayhdistyksille. Tällä hetkellä tontin vuokra on 1,31 euroa/m². Yhteensä pakollisia kuluja vuokrasta sekä yhdistyksen jäsenmaksusta tulee viljelijää kohden vajaa 1 000 euroa vuodessa. (Roinila 2013, Suomen Siirtolapuutarhaliiton sihteeri, suullinen tiedonanto).

Rakennusvalvontavirasto on hyväksynyt siirtolapuutarhoille toimenpidelupina tyyppimökit. Mökkien koko oli aluksi melko vaatimaton, n. 15 m². Nykyisin uudemmat asemakaavat sallivat kerrosalaltaan 35m² mökin rakentamisen. Toimenpideluvassa mökit on määriteltä rakennelmiksi. Mökeissä on yleensä kuisti ja huone ja ne ovat kevyitä puurakenteisia paaluperustaisia rakennelmia. (Kuvat 15–18) Mökeissä on useimmiten ollut puulämmitteinen hella ja hormi, jotka nykyään on usein korvattu sähköliedellä. Sähköt on vedetty mökkeihin ja osa on vetänyt kesäveden tulemaan sisään mökkiin. Perusvarusteluna mökissä on kantovesi, sillä mökeissä ei ole viemäriä. Saunan, suihkun ja viemäroinnin saa tehdä mökkeihin vaan erikseen yhdistykseltä sekä rakennusvalvontaviraston haettavalla luvalla. Kompostoiva käymälä on mahdollista

asentaa mökkiin taikka varastoon. Vesivessat ja suihkut, saunat ja pesutuvat ovat useimmilla alueilla yhteistilarakennuksissa.

Kuva 15. Maija Laaksonen 12.08 2008. Kuva 16. Maija Laaksonen 07.03 2012.
Tyyppipiirustusten mukaisia mökkejä Oulunkylän siirtolapuutarhassa

Kuva 17. Maija Laaksonen 07.02 2010 Kuva 18. 07.02 2010 Maija Laaksonen
Tyyppipiirustuksen mukaisia mökkityömaita Oulunkylän siirtolapuutarhassa.

Lisäksi rakennusvalvontavirasto ja rakennusvirasto ovat hyväksyneet 1990-luvulla ohjeet, joita tulee noudattaa mm. erilaisten rakennelmien tekemisessä ja muussa ympäristönhoidossa. Siirtolapuutarhayhdistys valvoo ja on vastuussa, että rakentaminen alueella tapahtuu mallihyväksyntä-päätösten ja ohjeiden mukaisesti. (Koponen ym. 2007, Virtanen 2009)

4.5. Siirtolapuutarhojen organisaatio

Siirtolapuutarhat toimivat siis yhdistysperiaatteella kunnan omistamalla maalla. Jokaisella alueella on oma yhdistyksensä, jonka jäseninä toimivat kaikki alueen siirtolapuutarhurit. Yhdistys organisoii alueen yhteistoimintaa: talkoita, kokouksia,

juhlia ja muuta ajanvietettä. Usein yhdistystoiminta onkin hyvin vilkasta ja tärkeä osa siirtolapuutarhuruutta. Tarkoituksensa mukaisesti yhdistys vuokraa palstoja jäsenilleen voittoa tavoittelematta. toimintansa tukemiseksi yhdistykset voivat harjoittaa kioski- ja kahvilatoimintaa. (Siivonen et al. 1999: 84)

Paikalliset yhdistykset ovat Suomen siirtolapuutarhaliiton jäseniä. Liitto tukee jäsenyhdistystensä toimintaa toimien esimerkiksi siirtolapuutarhojen edunvalvojana valtakunnallisella tasolla. Se pyrkii vaikuttamaan päättäjiin ja yleiseen asennoitumiseen siirtolapuutarha-aatetta kohtaan. Voidakseen toimia tehokkaana yhdyssiteenä maan eri puolilla toimivien yhdistysten välillä, Siirtolapuutarhaliitto julkaisee Siirtolapuutarha-lehteä, nykyään kuusi kertaa vuodessa. Lehti on ilmestynyt vuodesta 1935 lähtien. (Roinila 2013, suullinen tiedonanto) Liitto on taas edelleen pohjoismaisen ja kansainvälisen liiton jäsen. Saman kaupungin yhdistykset saattavat perustaa aluejärjestön, joka on myös liiton jäsen. Helsingissä sen nimi on Helsingin siirtolapuutarhojen aluejärjestö. (Siivonen et al. 1999: 91.)

Kaikki Helsingin siirtola- ja ryhmäpuutarhat kuuluvat kansainväliseen Siirtolapuutarhaliittoon sekä Pohjoismaiseen Siirtolapuutarhaliittoon. Vuonna 1990 Euroopan neuvosto myönsi Kansainväliselle Siirtolapuutarhaliitolle neuvottelevan kansalaisjärjestön aseman. Tämän jälkeen siirtolapuutarhat ovat noteerattu mm. Euroopan kaupunkiohjelmassa. (Roinila 2004.) Kahden edellä mainitun ohella siirtolapuutarhat kuuluvat myös kansalliseen Suomen Siirtolapuutarhaliittoon, joka on perustettu vuonna 1930.

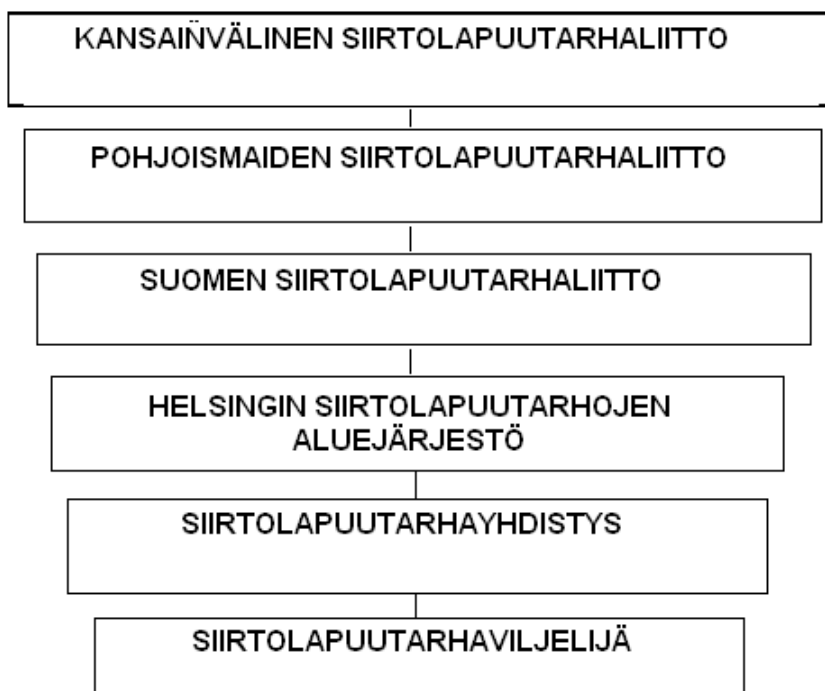
Suomen siirtolapuutarhaliiton kotisivujen mukaan liiton tehtävänä on kehittää ja edistää maamme siirtolapuutarhatoimintaa. Liitolla on 40 siirtola- ja ryhmäpuutarhayhdistystä, joissa on yhteensä jäseninä n. 5000 viljelijää. Suomen siirtolapuutarhaliitto on julkaissut Siirtolapuutarha nimistä lehteä vuodesta 1935 lähtien. (Suomen siirtolapuutarhaliiton kotisivu 20.3 2013.)

Kaupungissa toimii Helsingin siirtolapuutarhojen aluejärjestö, joka perustettiin vuonna 1957. Järjestön tarkoituksena on toimia kaikkien Helsingin puutarhojen yhteistyöjärjestönä, joka edistää ja tekee tunnetuksi siirtolapuutarhatoimintaa sekä edistää laajentumista ja uusien siirtolapuutarhojen perustamista kaupungin alueelle.

Lisäksi aluejärjestö tarjoaa jäsenilleen neuvonta-, kurssi-, retkeily-, urheilu-, ja juhlatilaisuuksia. (Helsingin siirtolapuutarhojen aluejärjestön kotisivut 20.3 2013.)

(Kuva 19)

Siirtolapuutarhat toimivat yhdistyksenä. Yhdistyksen jäseniä ovat kyseisellä alueella siirtolapuutarhaviljelyä harjoittavat mökin omistajat. Yhdistysten tehtävänä on kehittää toimintaa, jäsenten yhteisiä henkisiä ja fyysisiä harrastuksia sekä valvoa jäsenten yhteisiä etuja. Yhdistys vuokraa kaupungilta alueen ja vuokraa sen palstoja jäsenilleen. (Kauppinen ym. 1987: 84—88.) Yhdistys hoitaa rakennuksia, järjestää kokouksia, talkoita, sekä virkistystilaisuuksia. Järjestettyjä tapahtumia ovat mm. elomyyjäiset ja elojuhlat, juhannusjuhlat kokkoineen sekä talviurheilupäivä. Siirtolapuutarhojen yhdistystoiminta on aina ollut vilkasta. Yhdistykset ovat itse rakentaneet alueilleen saunat, tanssilavat ja kerhotilat. Kesäisin järjestetään lentopallo-, petanque- ym. kisoja. (Arkio & Pöykkö 1975.) Yhdistyksen kerhotaloja voi ulkopuolisetkin vuokrata juhlia varten. Suomen siirtolapuutarhaliiton kotisivujen mukaan yhdistyksillä on yhteistyöverkostoja mm. hyötykasviyhdistyksen, puutarhaliiton, Luonto-liiton ja ympäristökeskuksen kesken.

Kuva 19. Siirtolapuutarhojen organisaatio

4.6. Siirtolapuutarhat maankäytössä - Kaavoituksellinen tilanne

Siirtolapuutarhat näkyvät yleiskaavassa viheralueina. Yleiskaavassa määritellään asumiseen, teollisuuteen, maa- ja metsätalouteen, liikenteeseen ja virkistykseen varatut alueet (Soini 1997: 17—20). Helsingin yleiskaavassa 2002 (Kuva 20) kaikki kaupungin siirtolapuutarha-alueet on merkitty kulttuurihistoriallisesti, rakennus-taiteellisesti ja maisemakulttuurin kannalta merkittäviksi virkistys ja viheralueiksi, joita tulee kehittää siten, että alueen arvot ja ominaisuudet säilyvät. (Koponen ym. 2007, Virtanen 2009)

Siirtolapuutarhat palstoitettiin aluksi, mutta ne ovat vähitellen asemakaavoitettu siirtolapuutarhakäyttöön. Asemakaavassa määritellään yksittäiselle rakennuspaikalle yksityiskohtaisia rakennusohjeita ja annetaan määräyksiä tonttikohtaiselle viherrakentamiselle. Vallilan siirtolapuutarha Helsingissä on ainoa, joka on asemakaavoittamaton, mutta sinnekin ollaan parhaillaan laatimassa asemakaavaa. (Soini 1997 17—20, Virtanen 2009)

1970-luvulle asti oli pelko, että alueet häviävät kaupungin muun maankäytön tarpeisiin, sillä alueiden vuokrasopimukset olivat umpeutumassa. Tämä aiheutti alueilla mm. mökkien kunnostuksen laiminlyömistä. Vasta kun alueiden vuokrasopimukset uusittiin, pääsi alueiden kehittäminen ja rakentaminen uuteen vauhtiin. (Laurila 2008)

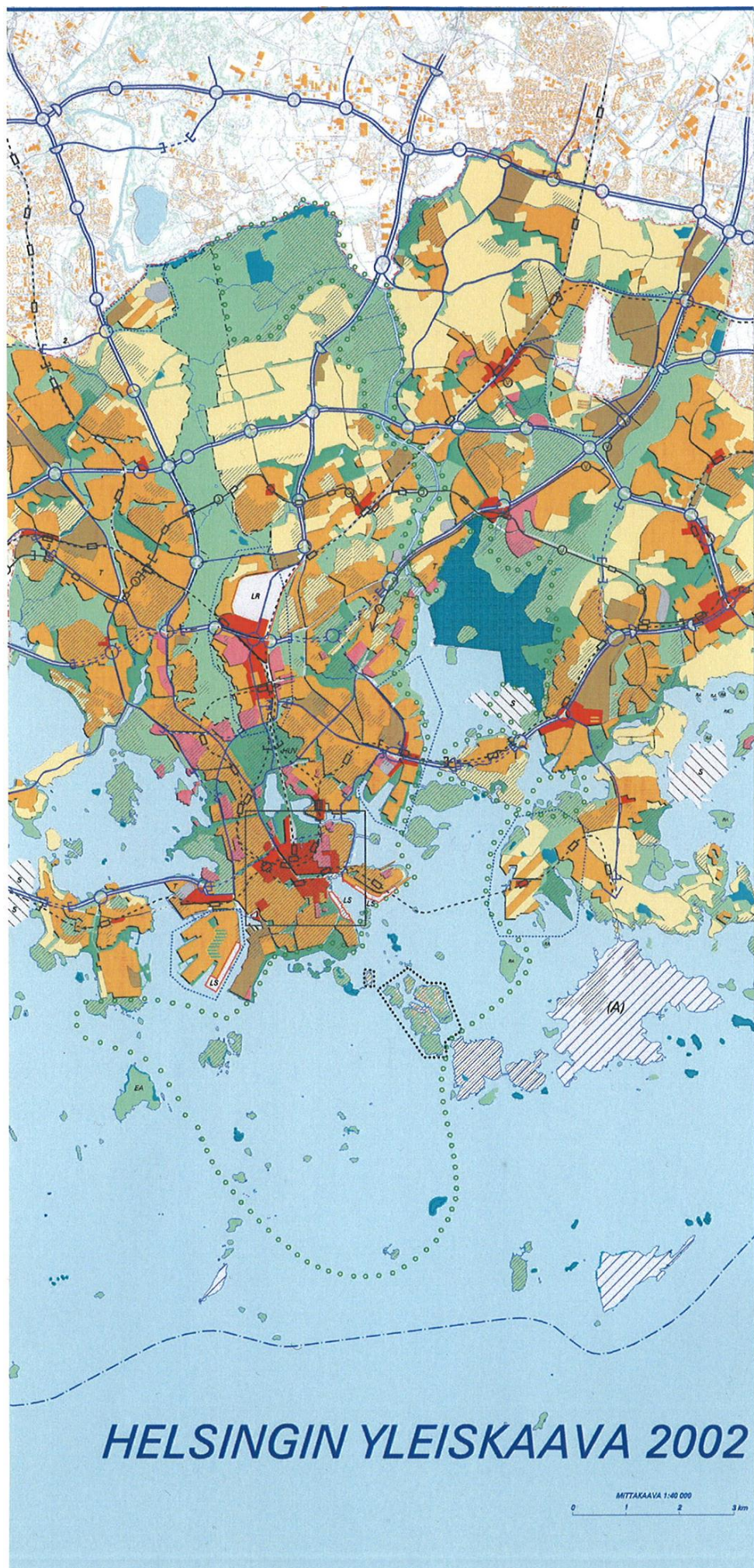
Suurimmalla osalla Helsingin siirtolapuutarha-alueista on vanhat asemakaavat, jotka takaavat alueen käyttötarkoituksen. Talin ja Herttoniemen siirtolapuutarhat ovat ainoat, joilla on asemakaavassa säilyttämistä koskeva merkintä (RP/s). Tali on lisäksi listattu valtakunnallisesti arvokkaaksi kulttuurihistorialliseksi ympäristöksi ja Herttoniemi sekä Kumpula ovat ehdolla sellaisiksi. Siirtolapuutarhan sijainti kaupunkirakenteessa on sen turvallisuuden kannalta merkittävää. Lähellä kaupungin keskustaa sijaitsevat alueet ovat uhatumpia kuin kaupungin keskustan ulkopuolella sijaitsevat alueet. Kun siirtolapuutarha on asemakaavoitettu, on sen tulevaisuus täten kohtalaisen turvattu, sillä asemakaavan muuttaminen on vaikeaa. Nykyisin Helsingin siirtolapuutarhojen asema onkin vakaa. (Lilja 1990, Virtanen 2009)

Helsingin alueen yhdeksästä siirtolapuutarhasta kahdeksan on nykyisin kaavoituksella turvattu. Vuonna 2004 Helsingin kaupunginmuseon johtokunta esitti kaupungin suunnittelusta vastaaville viranomaisille, että Vallilan siirtolapuutarhaa harkittaisiin

asemakaavan piiriin. Lisäksi ehdotettiin, että Talin siirtolapuutarhan lisäksi muihinkin siirtolapuutarhoihin lisättäisiin kaavaan suojelumerkintä. Tämän jälkeen Herttoniemen siirtolapuutarha sai asemakaavaan suojelumerkinnän ja Vallilan asemakaavoitus on käynnissä. (Virtanen 2009)

Helsingin siirtolapuutarhojen suhde kaupunkirakenteeseen on muuttunut ratkaisevasti kaupungin kasvun myötä. Siirtolapuutarhat sijoitettiin perustamisvaiheessa selvästi kaupungin ulkopuolelle, mutta kaupungin kasvun myötä osa niistä jäi kaupungin keskelle. Tämä kohdistutti niihin erilaisia rakennuspaineita.

Alkuaikoina puutarhat eivät välttämättä edes sijainneet Helsingin kaupungin alueella. Esimerkiksi Ruskeasuo liitettiin Helsinkiin vasta 1926. Kuvaavaa on myös se, että Oulunkylään yritettiin perustaa siirtolapuutarha jo vuonna 1920, mutta alue oli tuolloin liian kaukana kaupungista, eikä halukkaita viljelijöitä löytynyt tarpeeksi. Vuonna 1940 tilanne oli jo muuttunut niin, että siirtolapuutarha voitiin perustaa. (Tossavainen 1992:33.

Vilve 30 metrin sen alueen ulkopuolella, jota päätös koskee. Yleiskaava-alue kattaa kaupungin hallinnollisen alueen.

Aluetta kehitetään hallinnon, kaupan ja julkisten palvelujen, asumisen ja virkistystyksen sekä alueelle tarpeellisen yhdyskuntateknisen huollon ja liikenteen käyttöön.

*Alueita kehitetään asuminen, kaupan ja julkisten palvelujen sekä virkistyk-
sen käyttöön ja ympäristöhaittoja aiheuttamattomaan toimintakykyttöön sekä
alueelle tarpeellisen yhäystyönteknisen huollon ja liikenteen käyttöön.
Toimintavaltaisena kehitettävä alue.*

A/uetta kehitetään asunin, virkistysen, kaupan ja julkisten palvelujen käyttöön sekä ympäristöhoitoja aiheuttamattomaan toimitteluksytöön ja eluclle tarpeellisen yhdyskuntateknisen huollon ja liikenteen kätöön.

Aluetta kehitetään hallinnon, julkisten palvelujen, korkeakoulutuksen ja ympäristöhallintoa aiheuttamattomien toimittajien, asumisen ja virkistysten sekä alueelle terpeellisen yhdyskuntateknisen huollon ja liikenteen käyttöön.

Aluetta kehitetään tuotannon ja varustoinnin, palvelu- ja toimisto- sekä satamatoimintojen käyttöön. Lisäksi alueelle saa rakentaa tiloja julkisten palvelujen, yhdyskuntateknisen huollon, virkistysten ja liikenteen käyttöön.

Aluotta kehitetään yhdyskuntateknisen huollon, tietoliikenteen ja liikenteen käyttöön.

Keskusten kulttuuripuistot ja alueelliset kaupunkipuistot kehitetään monipuolisina toimintia, kohtaamisia, kulttuuri- ja luontoympäristöinä. Alueille saa rakentaa terpeellisiä yhdyskuntateknisen huomion tiloja ja liikennetäylikä.

Ympäristöpuistot ja tiivisalueena kehitettävä alue. Ekokäytön kokeilualue.

Maaseutu- ja luontoluontoa kehitetään koko kaupungin kannalta merkittävänä viihtyistys- ja ulkoilualueena, jotta jäsentävät kaupunkirakennetta. Alueelle saa rakentaa terapeuttisia yhdyskuntateknisen luonnon tiloja ja liikenneväyliä.

Journal of Management Education 30(1)

Alueellie saa rakentaa liikenteen hoidon kannalta tarpeellisia tiloja ja laitteita sekä yhdyskuntateknisen huollon tiloja.

Satama-aietta kehitetään satama-, työpaikka- ja palvelutoimintojen alueena. Alueella saa rakentaa liikenteen hoidon kannalta tarpeellisia tiloja ja laitteita sekä yhdyskuntateknisen huollon tiloja.

Alue, joka muutetaan asunto- ja virkistysalueeksi, jos yleiskaavakartalla osoitettu muu toiminta siirtyy alueelta pois.

COMMONS CODE

TABLE 1

MAAILMANPERINTÖKOHDE

MAGNETIC FIELD EFFECTS ON CRYSTALLINITY

Alueelle saa rakentaa tiloja ja laitteita vesiliikenteen ja virkistystoiminnan käyttöön sekä lehväyksiä ja liikenteelle tarpeellisia siltoja.

Abstract

Yleiskaava osoittaa suunnitteluvaiheen maankäyttömuodot ja niiden väliset suhteet. Niiden sijainti ja rajaukset ratkaistaan yksityiskohtaisella kaavotuksella.

Malmmin lentokenttäaluetta käytetään liikennealueena siihen asti, kun korvasa sijaintipaikka tai Malmmin lentokentän toimintojen sijoittaminen olemassa oleville kentille ja tukikohttiin on selvitetty.

*Raja, jonka eteläpuoliselle vesialueelle voidaan selvittää tuuli-voiman
sijoittamiseksi.*

**SELVITYSALUE, JONKA MAANKÄYTTÖ RATKAISTAAN
YLEISKAAVALLA TAI OSAYLEISKAAVALLA**

References

Hyväksymä

linnenväylä, merkintä edellyttää esien ratkaisemista maakuntakaavassa.
Vaihtoehtona tunneliratkaisu

METRO TAI RAUTATIE ASEMINEN

**JOUKKOLIIKENTEEN KEHÄMÄINEN RUNKOLINJA
ASEMINEEN (JOKERI, bussi tai raitiotie)**

RÄÄLIKKENNEVERKON MAANALAINEN OSUUS

PAALIKKENVERKON MAANALAINEN

VIIRA, NOPEAN RA

Helsingin Kaupunginvaltuusto, Yleisvaltuustokokous Helsingfors Stadsfullmäktige, Översittarsamling			
ERIK KALLIO	17.1.2002, 13.2.2003	MURTO	17.1.2002
MARTTI MÄNTYLÄ	4.3. - 30.4.2003 (MIRA 19 S)	MURTO	19.2.2003, 13.2.2003, 6.6.2003, 17.2.2003,
MAITTO JOUKO	17.6.2003	MURTO	26.11.2003
MINNISTY- KOKO		PEK KALLIO	PEK PHO
KVSTO 25.11.2003		PEK KALLIO	PEK PHO
TALVUUR VOIMAIN DESTIN 18.12.01, 18.11.2002 JA 18.1.2003 TALVUUR VOIMAIN DESTIN 18.12.01, 18.11.2002, 18.1.2003, 18.1.2003 JÄRVI-SUOMI TALENTI 18.12.01, 18.11.2002, 18.1.2003, 18.1.2003 JÄRVI-SUOMI TALENTI 18.12.01, 18.11.2002, 18.1.2003, 18.1.2003		Helsingin Kaupunginvaltuusto, Yleisvaltuustokokous Helsingfors Stadsfullmäktige, Översittarsamling	
		PEK KALLIO	

58

4.7. Siirtolapuutarhat – osa Helsingin vihervyöhykkeitä

Helsinki on metropolialueen keskustaajama ja sen maankäytöstä ovat kilpailemassa monet urbaanin yhdyskunnan elämälle ja laadukkaalle elinympäristölle välttämättömät toiminnot – asuminen, palvelut, toimitilat, liikenne sekä ulkoilu-, virkistys- ja luonnonalueet. Huomioitavaa on, että kaupunkirakenteen tiivistyminen ja väestönkasvu tulevaisuudessa merkitsee entistä suurempaa käyttäjäkuntaa myös virkistysalueille. Niinpä niiden laajuuden ja yhtenäisyyden säilyminen on syytä turvata. (Virtanen 2009: 7)

Siirtolapuutarhat muodostavat osan kaupungin virkistysalueiden kirjosta. Yleiskaavassa Helsingin kaupungin kaikki siirtolapuutarhat Vallilaa lukuun ottamatta on merkitty viheralueiksi. Vallilan siirtolapuutarha on luokiteltu kaupunkipuistoksi. Mitään suurta eroa näiden luokittelujen välillä ei kuitenkaan ole. Kaikki Helsingin siirtolapuutarhat ovat lisäksi luokiteltu yleiskaavassa kulttuurihistoriallisesti ja maisemakulttuurin kannalta merkittäviksi alueiksi (Helsingin yleiskaava 2002). Tällaisten alueiden kehittäminen pyritään tekemään niiden erityisarvojen ehdoilla ja ominaispiirteet säilyttäen. (Helsingin yleiskaava 2002, selostus 2002:180, Virtanen 2009).

Helsingin pinta-alasta kolmannes koostuu monipuolisista viheralueista. Rakennetut puistot ja hyvin hoidetut viheralueet ovat olennainen osa kaupunkikuvaa ja parantavat helsinkiläisten elämänlaatua. Kaupungin viheralueet tuovat tarvittua vaihtelevuutta kaupunkikuvaan. (Helsingin luonnon- suojelualueet 2001.)

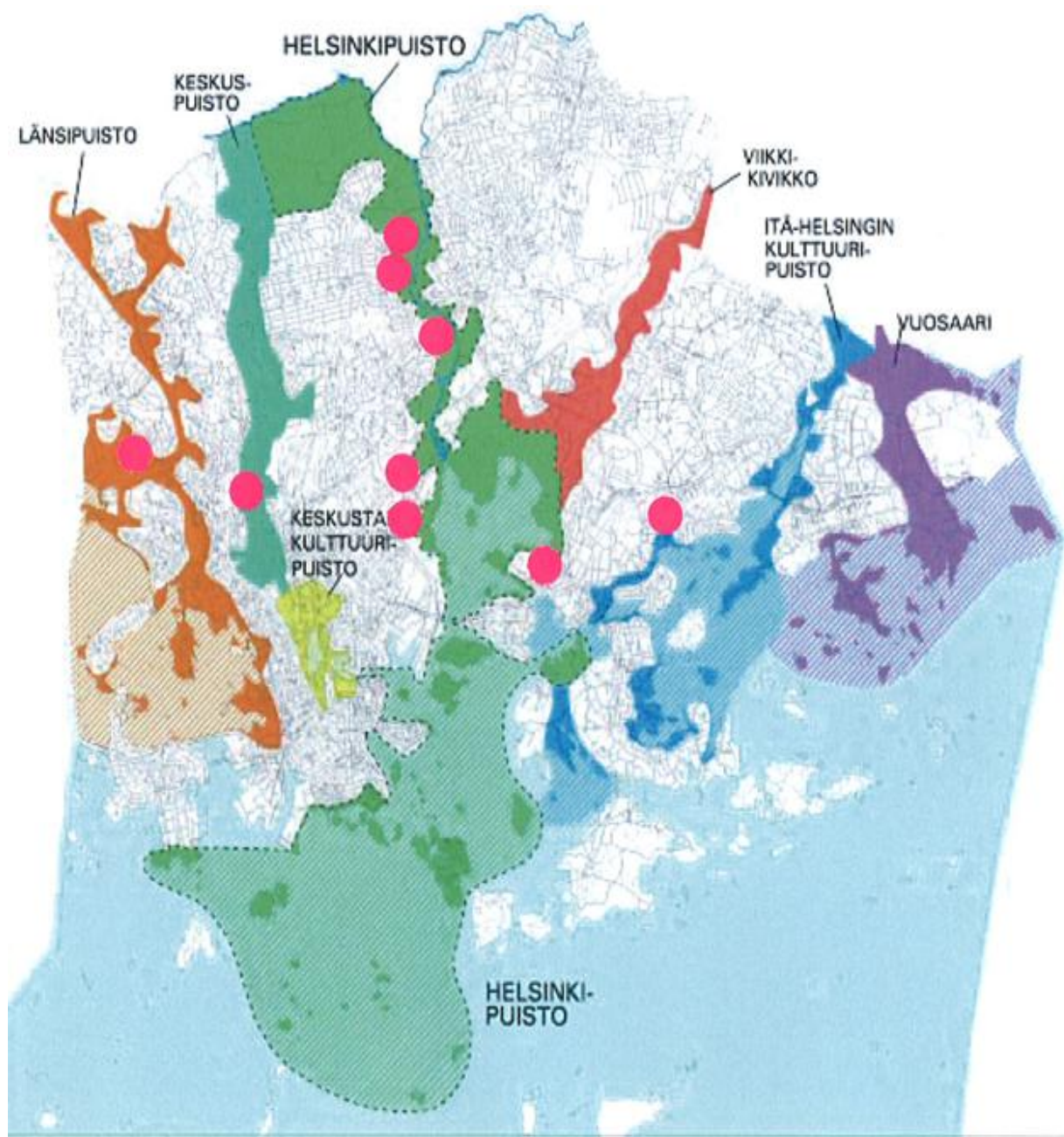
Kaupunkien vihervyöhykkeet ovat Tantarimäen (2003: 71) mukaan olleet vahvasti mukana puutarhakaupunkiajattelussa. Viherväylät voivat olla painottuneet virkistykseen, polkuverkostoon, puistoihin tai maisemareitteihin. Ne ovat myös hyvin tärkeitä eläimistön liikkumisen kannalta.

Siirtolapuutarhat sijaitsevat kaupungin vihervyöhykkeillä. Helsingissä tämän voi hyvin havaita, tarkastelemalla ja vertailemalla siirtolapuutarhojen ja vihervyöhykkeiden sijaintia kaupunkirakenteessa (Kuva 21). Helsingin kaupungin kaavoitus-suunnitteluviraston kotisivujen mukaan Helsingissä on yhteensä havaittavissa ainakin kuusi pitkää sormimaista vihervyöhykealuetta. Näitä lännestä itään katsottuna ovat Länsipuisto, Keskuspuisto, Helsingipuisto, joka ulottuu saaristosta Vantaan-jokivartta

sisämaahan, Viikki-Kivikko alue, Itä-Helsingin kulttuuripuisto sekä Vuosaaren alue. Helsingipuiston alueella sijaitsee jopa kuusi siirtolapuutarhaa.

Pitkät sormimaiset viheralueet ovat monipuolisia viheraluekokonaisuuksia, jotka toimivat ekologisina käytävinä taaten lajien ja populaatioiden välisen yhteyden toisiinsa kaupunkirakenteessa. Eläimet voivat liikkua vapaasti eivätkä ne jää eristyksiin toisista populaatioista kuten yksittäisillä puistosaarekkeilla. Viherväyliä tärkeänä ominaisuutena on niiden monimuotoisuus. Ne sisältävät arvokkaita luonto- ja kulttuurikohteita (Helsingin luonnonsuojelualueet 2001). Tantarimäen (2003: 71) mukaan viherväylille tyypillistä on moottoriliikenteen puuttuminen.

Siirtolapuutarhojen maankäytöllistä asemaa tukee myös se, että mitkään niistä eivät ole irrallisia viheraluesaaresia, vaan kuuluvat johonkin Helsingin suurista viheraluekokonaisuuksista: Talin siirtolapuutarha Länsipuistoon, Ruskeasuokeskustapuistoon, Marjaniemi Itä-Helsingin kulttuuripuistoon, sekä Oulunkylä, Klaukkalanpuisto ja Pakila Helsingipuistoon. Näitä alueita pyritään yleiskaavan mukaan kehittämään toiminnallisina ja maisemallisina kokonaisuuksina. (Helsinki yleiskaava 2002, Selostus: 157–158). Siirtolapuutarhat muodostavat varsin pienen osuuden Helsingin viheralueista. Vuonna 1997 Helsingissä oli viheralueita siirtolapuutarhat, kesämaja-alueet ja viljelypalstat mukaan lukien yhteensä 5744 hehtaaria. Siirtolapuutarhojen yhteispinta-ala oli 1,7 % viheralueista (Koto & Rantala 1999:41).

● Helsingin kaupungin viljelypalsta

Kuva 21. Helsingin kaupungin vihervyöhykkeet.
(Pohjakartta: Helsingin yleiskaava 2002, viheraluejako.
Helsingin kaupunkisuunnitteluvirasto, yleissuunnitteluosasto.)

4.8. Siirtolapuutarhat – osa kestäväää kehitystä

Siirtolapuutarhat tukevat kestäväää kehitystä, eli ne tyydyttävät nykyhetken tarpeet viemättä tulevilta sukupolvilta mahdollisuutta tyydyttää omia tarpeitaan. Kestävä kehitys jaetaan kolmeen osaan; ekologiseen, sosiaaliseen ja kulttuuriseen sekä taloudelliseen kestävyyteen. Kaikki edellä mainitsemani osa-alueet tulisi toteuttaa ja ottaa tasavertaisesti huomioon kestävään kehityksen saavuttamiseksi.

Siirtolapuutarhassa maa-alueita käytetään tehokkaasti sekä alueita hoidetaan kestävään kehityksen periaatteiden mukaisesti. Siirtolapuutarhayhteisö kuormittaa vain vähän luontoa. Vesi on käytössä puutarhoissa vain kesän ajan ja käymälät toimivat kompostointiperiaatteella. Viemärintiä ei alueella ole, joten tiski- ja muut pesuvedet päätyvät kasteluvedeksi tai kompostiin. Puutarhasta kertyvät kasvijätteet kompostoidaan, risut ja puut taas poltetaan mökin takassa tai haketetaan maanparannusaineeksi. (Honka-Hallila 2007: 6—17).

Viljely tapahtuu suurimmaksi osaksi luonnonmukaisesti, ja puutarhoista saadaan ruokapöytään ekologisesti kestäväää lähiruokaa. Honka-Hallila (2007) on todennut, että siirtolapuutarhat ovat kaupungin sisällä ekologisesti toimivia pienyhteisöjä, jossa viljelijä voi konkreettisesti toteuttaa ympäristötekoja. Siirtolapuutarhoissa tapahtuva viljely on pääosin luonnonmukaista viljelyä, jossa viljelymenetelmät perustuvat mahdollisimman tarkoin luonnon omaan toimintaan eli pyritään välttämään väkilannoitteiden ja kemiallisten torjunta-aineiden käyttöä.

Kasvillisuuden ansiosta siirtolapuutarhat luovat myös ekologisesti vaikuttavan ympäristötyypin. Helsingin kaupungin kasvaessa jokainen viheralue on tärkeä luonnon tasapainon ja monimuotoisuuden säilyttämisen kannalta. Siirtolapuutarhat ylläpitävät luonnon monimuotoisuutta sekä vaikuttavat positiivisesti flooraan ja faunaan (Weirich 2008).

Siirtolapuutarhat on suunniteltu niin, että ne sijaitsevat hyvien kulkuyhteyksien päässä sekä kevyenliikenteenväylien varrella. Julkiset liikennevälineet tai polkupyörä, joita monet puutarhurit käyttävät päästäkseen omalle palstalleen, ovat huomattavasti ympäristö-ystävällisimpiä vaihtoehtoja liikkua verrattuna yksityisautoiluun.

4.9. Siirtolapuutarhojen merkitys Helsingille ja helsinkiläisille

Puutarhat tuovat tarvittavaa vaihtelua Helsingin ilmeeseen sekä positiivista mieltä ja mielekästä tekemistä viljelijöiden elämään. Lisäksi siirtolapuutarhakulttuuri on alueiden tiivyyden ja ulkoilmaelämän ansiosta muodostunut myös hyvin sosiaaliseksi ja yhteisölliseksi (Virtanen 2009: 5—7). Huvi- ja hyöty ovat aina olleet johtava ajatus siirtolapuutarhaliikkeen historiassa. (Arkio & Pöykkö 1975).

Kauppinen on tutkinut siirtolapuutarhojen merkitystä nyky-yhteiskunnassa. Kauppinen (1987: 20—21) mukaan siirtolapuutarhalla on yhteiskunnalle sekä yksilölle monia eri merkityksiä. Näitä ovat talous, puutarhanhoito ja viljely, ympäristö ja luonnonsuojelu, sosiaali- ja terveysala, kulttuuri, vapaa-aika sekä asumistaso. Puutarhat ovat turvallinen ympäristö lapsille, vanhuksille sekä myös kotieläimille, sillä alueella ainoastaan huoltoliikenne on sallittu.

Tantarimäkeä (2001b: 8—17) lainatakseni puutarhan ja kasvien merkitystä urbaanissa elinympäristössä ei voi vähätellä. Puutarhat lieventävät melua ja tasaavat kaupungin lämpötilaeroja. Runsaan kasvillisuuden ansiosta ne puhdistavat ilmaa, toimivat kaupungin keuhkoina muiden viheralueiden ohella sitoen hiilidioksidia. Kaupungin puistoihin verrattuna siirtolapuutarhojen hoito ja perustamiskustannukset ovat paljon pienemmät, mutta merkitys kaupunkikuvan vehreyttäjänä ja kaupunkiluonnon monimuotoisuuden säilyttäjänä on suuri (Tantarimäki 2000 83—94). Alueiden merkitys geenipankkeina perinnekasvien säilymisen turvaamiseksi ja viljelykulttuurin säilymisen kannalta on tärkeää.

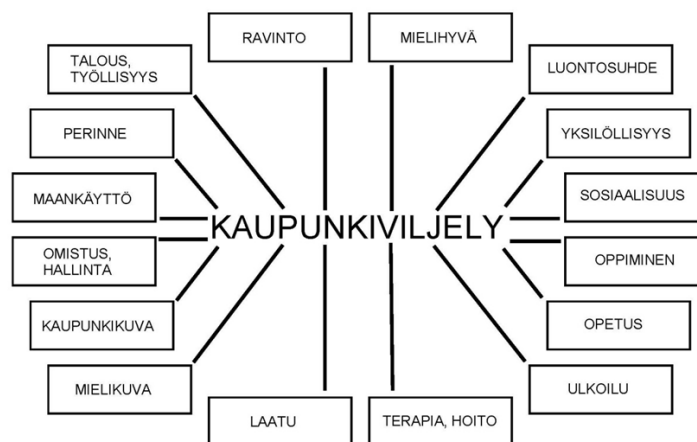
Kaupungin sisällä sijaitsevien vapaa-ajanviettopaikkojen merkitys koko valtiontaloudelle ja yksittäiselle kunnalle on huomattava. Siirtolapuutarhoista aiheutuu kunnille ajan mittaan erittäin vähän menoja ja investointeja. Puistot ja muut viheralueet rahoitetaan verovaroin, kun taas siirtolapuutarhat pitävät itse itsestään huolta.

Erilaisen loma-asutuksen taloudellinen merkitys Helsingin palveluille on tärkeä. Siirtolapuutarhapalstan merkitys loma-asuntona on korostunut viime vuosina. Se, että kaupungin asukkaat jäävät viettämään kesälomaa siirtolapuutarhaan, on merkityksellistä kaupungin taloudelle. Helsingin kaupunki hyötyy asukkaittensa lomanvietosta

kaupungin alueella. Lomailijat käyttävät kauppojen lisäksi kaupungin kulttuuripalveluita kuten teattereita, elokuvia, konsertteja sekä ravintoloita.

Yksityistalouden kannalta siirtolapuutarhamökki on huomattavasti edullisempi kuin tavallinen kesämökki. Siirtolapuutarhamökille pääsee kätevästi julkisilla liikennevälineillä, pyöräillen tai jalan. Mökille ei tarvitse ajaa satoja kilometrejä, joten energiaa, aikaa ja tienpintoja säästyy. Lisäksi siirtolapuutarhamökki on hinnaltaan huomattavasti kesämökkiä halvempi, vaikka hinnat ovatkin olleet viime aikoina nousussa.

Vuosisatoja on jo uskottu, että luonto edistää ihmisten hyvinvointia. Tieteellistä näyttöä siitä on saatu vasta viime vuosikymmeninä. Puutarhalla on myönteisiä sosiaalisia ja terveysvaikutuksia yksilölle. Puutarhanhoito ei ole vain kasvien kasvattamista. Puutarha tarjoaa sekä harrastuksena että paikkana esteettisiä ja henkisiä hyötyjä. Puutarhaharrastus voi vaikuttaa ihmisen hyvinvointiin monin eri tavoin niin fyysisellä, psyykkisellä kuin sosiaalisellakin tasolla. (Koivunen 2003: 141.) Puutarhassa työskentely on raittiissa ilmassa tapahtuvaa hyötyliikuntaa, jossa koko keho saa kevyttä rasitusta. Sen kautta voi purkaa aggressioita ja jännittyneisyyttä, ja se voi lisätä keskittymiskykyä (Koivunen 2003: 142). Tantarimäki (2001: 8—17) on todennut, että lähiympäristössä sijaitsevilla kasveilla saattaa olla terveyttä edistävä vaikutus pelkällä olemassaolollaan. Samassa artikkelissa Tantarimäki on eritellyt kaupunkiviljelyn monia fyysisiä ja henkisiä vuorovaikutussuhteita (Kuva 22).

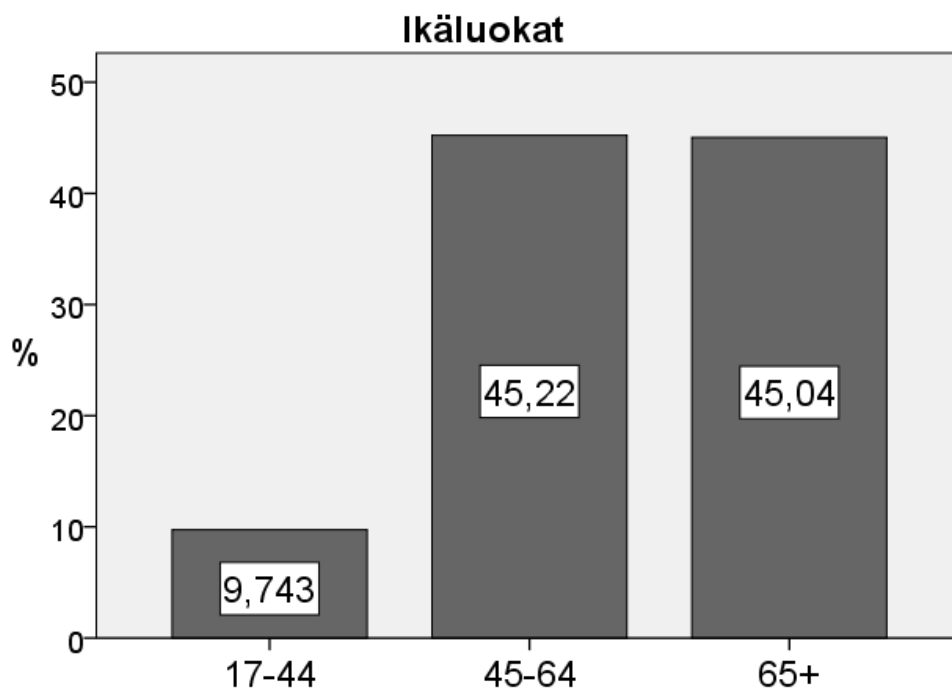
Kuva 22. Kaupunkiviljelyn fyysiset ja henkiset vuorovaikutussuhteet.
Tantarimäki 2001b: 17

5. TULOKSET – KEITÄ SIIRTOLAPUUTARHURIT OVAT?

5.1. Jäsenistö

5.1.1. Ikärakenne

Nuoret ikäluokat ovat siirtolapuutarhureista vielä selvä vähemmistö. Kaikista kyselyyn vastanneista 544 henkilöstä alle 44-vuotiaita oli kymmenesosa. Loput vastaajista jakaantuivat lähes tasan 45–64-vuotiaiden sekä yli 65-vuotiaiden ikäryhmien kesken (Kuva 23).

Kuva 23. Ikärakenne Helsingin siirtolapuutarhoissa

Alle 45 -vuotiaita viljelijöitä oli Herttoniemen siirtolapuutarhassa eniten (16,5 %) ja Pakilan siirtolapuutarhassa vähiten (7 %). Keski-ikäisiä (45–64 -vuotiaita) viljelijöitä oli Oulunkylässä ja Herttoniemessä prosentuaalisesti eniten kummassakin (48,1 %) ja Ruskeasuolla vähiten (36,7 %). Vastaavasti vanhimpia eli yli 65-vuotiaita viljelijöitä oli Herttoniemessä vähintään (35,4 %) ja Ruskeasuolla eniten (53 %) (Taulukko 3).

Ikäluokka

Yhdistyksen nimi		Kpl	%
Ruskeasuo	17-44	5	10,2
	45-64	18	36,7
	65+	26	53,1
	yht.	49	100,0
Herttoniemi	17-44	13	16,5
	45-64	38	48,1
	65+	28	35,4
	yht.	79	100,0
Vallila	17-44	5	9,1
	45-64	24	43,6
	65+	26	47,3
	yht.	55	100,0
Kumpula	17-44	11	8,6
	45-64	58	45,3
	65+	59	46,1
	yht.	128	100,0
Pakila	17-44	9	7,0
	45-64	58	45,0
	65+	62	48,1
	yht.	129	100,0
Oulunkylä	17-44	10	9,6
	45-64	50	48,1
	65+	44	42,3
	yht.	104	100,0

Taulukko 3. Ikäluokat alueittain

5.1.2. Sukupuoli

Kyselyssä pyydettiin sitä ihmistä vastaamaan kysymyksiin, kenen nimellä palsta on vuokrattu. Kyselyyn vastanneista palstan vuokranneista 544 henkilöstä naisia oli 409 eli 75,2 % ja miehiä 135 eli 24,8 %. Eri ikäluokkien välillä on kuitenkin eroja siten, että naisten osuus kasvaa, mitä vanhemmista ikäluokista on kysymys.

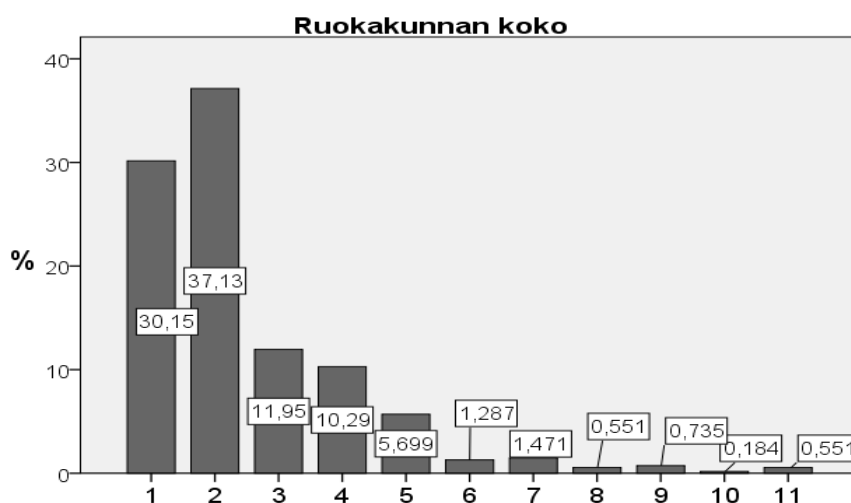
Naisten osalta sekä keski-ikäisten että vanhimpien ikäluokkien osuus oli 46 %. Miesten osalta em. ikäluokkien osuus oli myös tasainen ja jäi vaan hieman pienemmäksi (43 %). Nuorimmissa viljelijöissä miesten osuus oli puolestaan naisia suurempi. (Taulukko 4.)

Ikäluokka			
Sukupuoli		kpl	%
Mies	17-44	19	14,1
	45-64	58	43,0
	65+	58	43,0
	yht.	135	100,0
Nainen	17-44	34	8,3
	45-64	188	46,0
	65+	187	45,7
	yht.	409	100,0

Taulukko 4. Sukupuoli ja ikäluokat

5.1.2. Ruokakunnan koko, lapsiperheet ja eläkeläiset

Kyselyyn vastanneista hieman vajaa kolmannes oli yhden ihmisen ruokakuntia. Suurin ryhmä oli kahden ihmisen muodostamat ruokakunnat. Näitä oli aineistossa 37,1 % (Kuva 24). Ruokakunnan kokoon vaikuttaa luonnollisesti vastaajan ikä. Vanhemmissa ikäluokissa on enemmän yksinäisiä ja pariskuntia. Suurempia ruokakuntia on taas enemmän nuoremmassa ikäluokissa. Kahden ihmisen ruokakunnat ovat prosentuaalisesti suurimmat luokat nuorien (alle 44 -vuotiaiden) ja keski-ikäisten (45–64-vuotiaiden) ryhmissä. Yksineläjien määrä kasvaa vanhemmissa ikäluokissa. Alle 45-vuotiaiden ikäluokassa yksinään eläviä oli 7,5 %, kun taas yli 65-vuotiaiden ikäluokassa niitä oli 44,1 %. Suurperheiksi kutsuttavia viiden tai sitä useamman hengen ruokakuntia oli aineistossa kymmenesosa. Tosin kyselyyn vastanneet ovat voineet laskea oman ruokakunnan kokoon myös aikuiset lapset ja niiden lapset, jotka kyläilevät palstalla välillä.

Kuva 24. Ruokakunnan koko Helsingin siirtolapuutarhoissa

Ruokakunnan koko ikäluokittain				
Ikäluokka			kpl	Percent
17-44	Henk. määrä	1,00	4	7,5
		2,00	21	39,6
		3,00	9	17,0
		4,00	13	24,5
		5,00	4	7,5
		7,00	1	1,9
		9,00	1	1,9
		yht.	53	100,0
45-64	Henk. määrä	1,00	52	21,1
		2,00	95	38,6
		3,00	43	17,5
		4,00	33	13,4
		5,00	12	4,9
		6,00	4	1,6
		7,00	5	2,0
		9,00	1	,4
		10,00	1	,4
		yht.	246	100,0
65+	Henk. määrä	1,00	108	44,1
		2,00	86	35,1
		3,00	13	5,3
		4,00	10	4,1
		5,00	15	6,1
		6,00	3	1,2
		7,00	2	,8
		8,00	3	1,2
		9,00	2	,8
		11,00	3	1,2
		yht.	245	100,0

Taulukko 5. Ruokakunnan koko ikäluokittain

Siirtolapuutarhojen ja -yhdistysten toiminnan suunnittelun kannalta on mielenkiintoista tietää, kuinka paljon siirtolapuutarhoissa on lapsiperheitä. Tarkastelun kohteena ovat perheet, joissa on alle 17-vuotiaita lapsia. Kyselyyn vastanneista 103 kpl eli vajaa viidennes oli lapsiperheitä, eli taloudessa on yksi tai useampi alle 17-vuotias lapsi.

17–44-vuotiaiden ikäluokassa runsas puolet oli lapsiperheitä. 45–64-vuotiaiden ikäluokassa lapsiperheitä oli 17,9 % ja yli 65-vuotiaiden ikäluokassa 12,7 %. Yli 65-vuotiaiden ikäluokassa lapsiperhe voi myös olla perhe, jossa on aikuiset lapset ja usein palstalla vierailevat lapsenlapset (Taulukko 5).

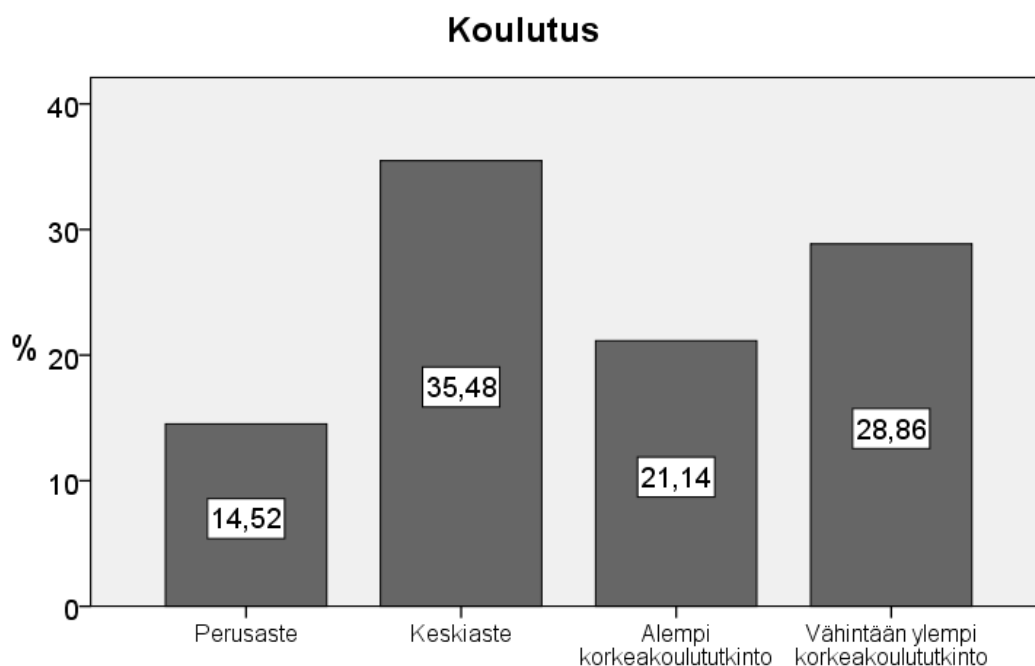
Vallilassa ja Ruskeasuolla lapsiperheiden määrä on prosentuaalisesti vähäisin. Vallilassa lapsiperheitä on 7,3 % kyselyyn vastanneista ja Ruskeasuolla 10,2 %. Herttoniemessä lapsiperheitä on eniten (26,6 %). Oulunkylässä, Kumpulassa ja Pakilassa lapsiperheiden määrä kyselyyn vastanneista oli noin viidennes.

Eläkeläisiä oli aineistossa 47,8 %. Eläkeläisten osuus oli suurin Ruskeasuolla (59,2 %) ja pienin Herttoniemessä (36,7 %). Muilla alueilla oli eläkeläisten osuus noin puolet.

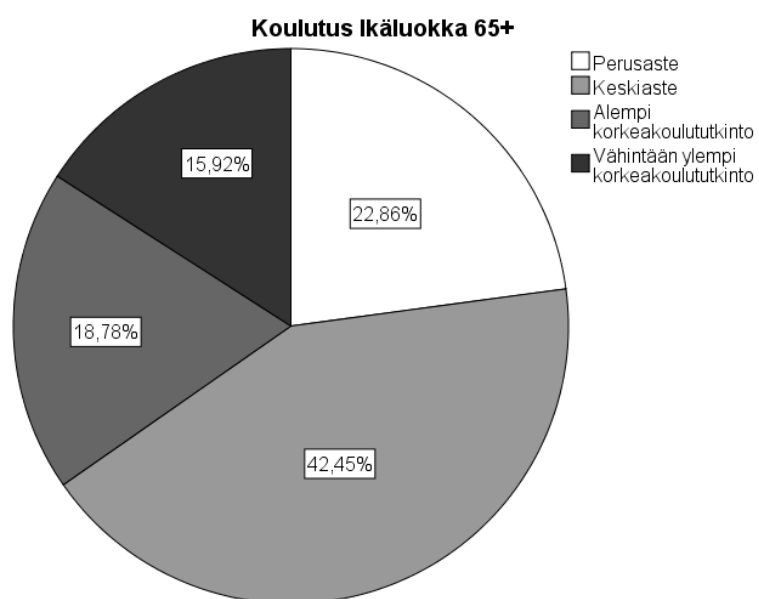
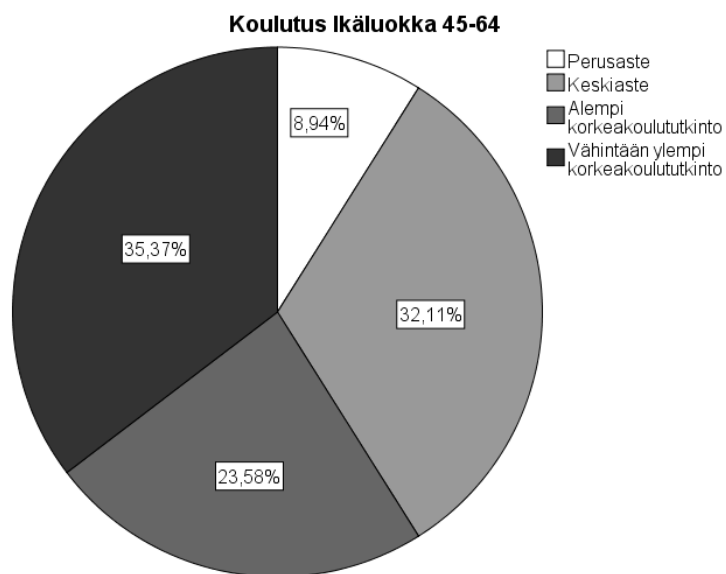
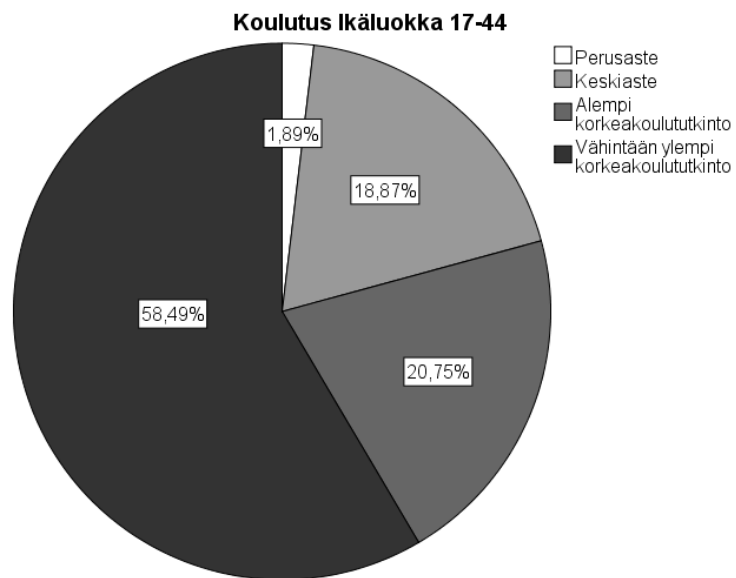
5.2. Sosioekonominen asema

5.2.1. Koulutus

Vastaajilta kysyttiin koulutusta siten, että ylin hankittu koulutus pyydettiin merkitsemään. Suurin koulutusluokka vastaajien kesken oli keskiasteen koulutus (35,5 %). Perusasteen koulutus oli 14,5 %:lla vastaajista, alempi korkeakoulututkinto runsaalla viidesosalla ja vähintään ylempi korkeakoulututkinto 28,9 %:lla vastaajista (Kuva 25). Vähintään ylempi korkeakoulututkinto sisältää maisterit, lisensiaatit ja tohtorit. Herttoniemessä ylemmän korkeakoulutuksen saaneita oli eniten (38 %). Yllättävää mielestäni on, että kaikista vastanneista peräti puolella on korkeakoulutasoinen tutkinto suoritettuna. Tämä tulos vahvistaa tutkimushypoteesiani, eli että siirtolapuutarhojen sosioekonominen asema on monipuolistunut Vuonna 1987 siirtolapuutarhaviljelijöille toteutetussa kyselytutkimuksessa korkeakoulutasoisen tutkinnon (joko alemman tai ylemmän) suorittaneita oli vastaajista vain 8 %.

Kuva 25. Koulutusluokat Helsingin siirtolapuutarhoissa

Kuva 26. Koulutusluokat ikäluokittain

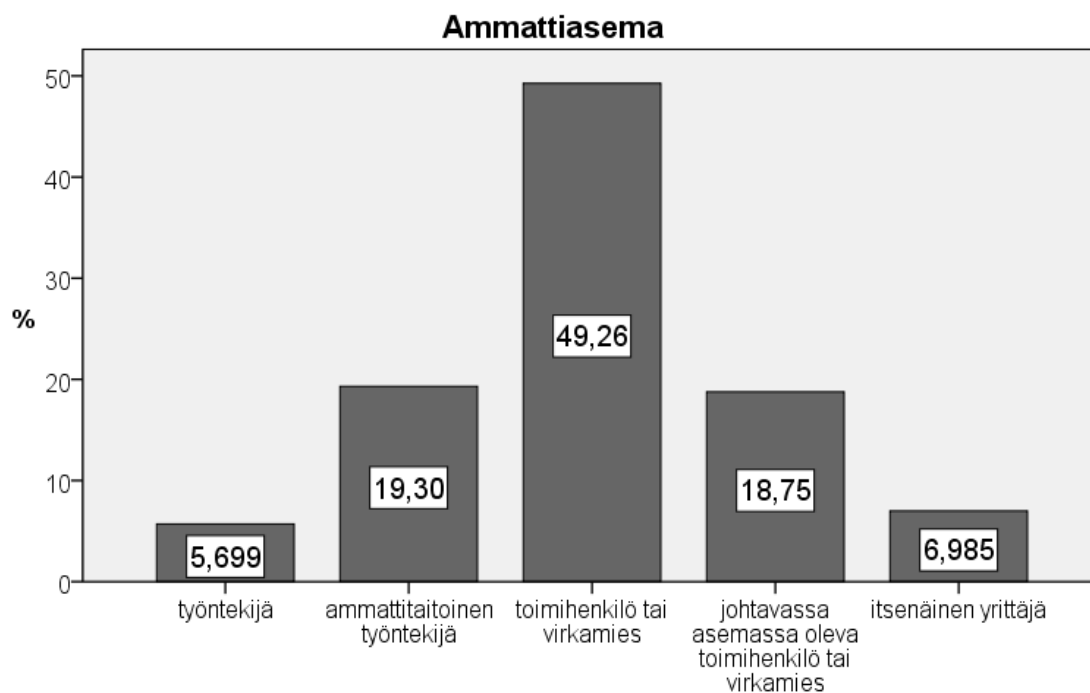
Koulutustasoa ikäluokittain tarkasteltaessa huomaa, että koulutuksen taso vaihtelee suuresti ikäluokkien välillä (Kuva 26). Nuorimmassa ikäluokassa (17–44) ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneita oli 58,5 % ja alemman korkeakoulututkinnon suorittaneita 20,8 %. Yhteensä korkeakoulutasoisen tutkinnon suorittaneita ikäluokassa 17–44-vuotiaita on lähes neljä viidesosaa. Keski-ikäisten ikäluokassa (45–64) korkeakoulutasoisen tutkinnon suorittaneita on 59 %. Vähiten korkeakoulutasoisia tutkintoja on suoritettu yli 65 -vuotiaiden ikäryhmässä. Yhteensä alemman ja ylemmän korkeakoulututkinnon suorittajia on tässä ikäluokassa runsas kolmannes. Kaikissa ikäluokissa korkeasti koulutettujen määrä on kuitenkin huomattavasti kasvanut verrattaessa vuonna 1987 tehtyyn tutkimukseen.

5.2.2. Ammattiasema

Vastaajia pyydettiin valitsemaan kyselyssä annetuista vaihtoehtoista se, joka kuvaa parhaiten heidän nykyistä ammattiasemaansa. Eläkeläisiltä kysyttiin ammattiasemaa ennen eläkkeelle siirtymistä. Suurimmaksi ammattiasemaksi nousi toimihenkilö ja virkamiehet-luokka. Näitä on noin puolet vastaajista. Työntekijöitä on 5,7 %, ammattitaitoisia työntekijöitä ja johtavassa asemassa olevia toimihenkilöitä ja virkamiehiä on kumpiakin vajaa viidennes. Itsenäisiä yrittäjiä on 7 % kaikista vastanneista (Kuva 27). Eläkeläisten osuus aineistossa on melko suuri (47,8 %).

Vuonna 1987 tehdyssä kyselyssä ilmeni, että siirtolapuutarhojen väestön ammattiasemassa ammattitaitoiset työntekijät (23 %) sekä toimihenkilöt ja virkamiehet (22 %) olivat suurimmat ammattiluokat. Toimihenkilöiden ja virkamiesten osuus siirtolapuutarhoissa on yli kaksinkertaistunut neljännes vuosisadassa. Myös johtavassa asemassa olevien toimihenkilöiden ja virkamiesten osuus siirtolapuutarhoissa on lähes kaksinkertaistunut sekkin.

Eri alueiden kesken ei suuria eroavaisuuksia ammattiasemissa ole. Johtavassa asemassa olevia toimihenkilöitä ja virkamiehiä on prosentuaalisesti eniten Kumpulassa (30,5 %). Oulunkylässä taas on eniten virkamiehiä ja toimihenkilöitä (56,7 %). Ammattiasemaa vertailtaessa eri ikäluokkien kesken ei myöskään löydy suuria eroavaisuuksia eri alueiden välillä.

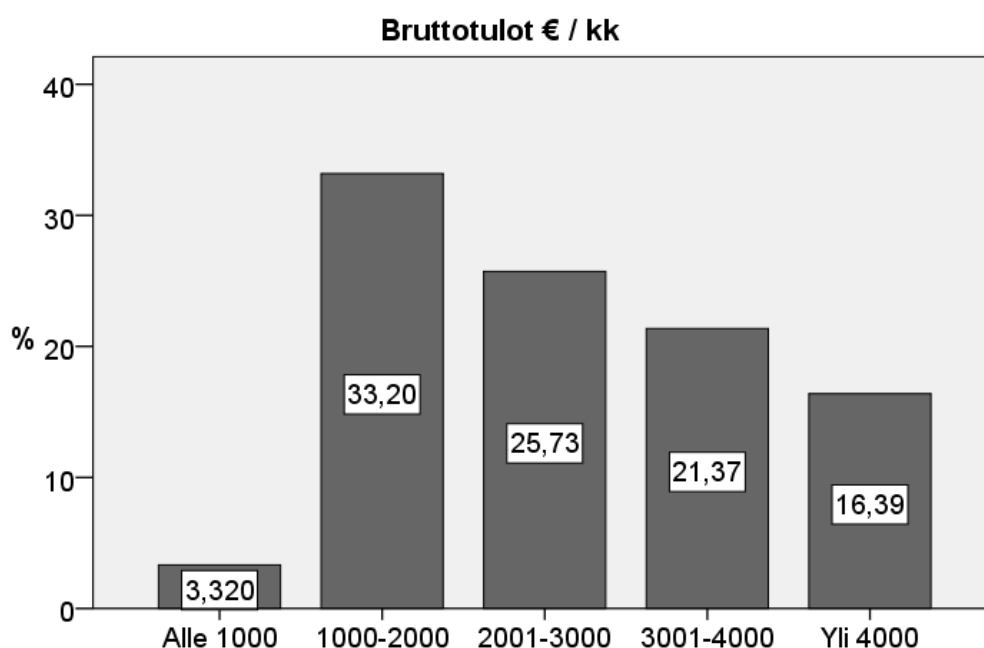
Kuva 27. Helsingin siirtolapuutarhaväestön ammattiasemat

5.2.3. Tuloluokka

Alun perin siirtolapuutarha-aatteen lähtökohtana oli luoda vähävaraisille kaupunkilaisille mahdollisuus viljelyyn ja terveelliseen lomanviettoon. Siirtolapuutarhojen sosiaalipoliittinen merkitys on kuitenkin muuttunut yleisen elintason nousun myötä, ja esimerkiksi palstansaannin edellytyksenä olleet tulorajat on jo aikaa sitten poistettu (Kauppinen 1987). Tästä syystä onkin mielenkiintoista tarkastella, onko siirtolapuutarhaviljelystä tullut myös muiden kuin vähävaraisten sosiaaliryhmien harrastus.

Vastaajilta kysyttiin heidän bruttotuloaan kuukaudessa. Vastaajista 62 kpl eli 11,4 % jätti vastaamatta tähän kysymykseen. 482 henkilöä vastasi kysymykseen. Suurin tuloluokka (33,2 %) on 1000–2000 €/kk. Täytyy ottaa huomioon, että tarkastelussa on mukana myös eläkeläiset, joiden tulot eivät ole yhtä korkeita kuin työssäkäyvien. Alle 1000 € bruttona kuukaudessa tienavia aineistossa oli 3,3 %. 2001–3000 €/kk tienavia oli neljäsosa, 3001–4000 €/kk tienavia vajaa viidesosa ja yli 4000 tienavia 14,5 % (Kuva 28).

Vuoteen 1987 verrattuna (Kauppinen 1987) siirtolapuutarhureiden tulot ovat selvästi kasvaneet myös reaalisesti. Tilastokeskuksen kuluttajahintaindeksi (1985=100) osoittaa, että kuluttajahinnat nousivat 1987–2012 välisenä aikana 77,4 %. Markkamääräiset kuukausitulot euromääräisiksi muutettuina ja em. kuluttajahintojen nousulla deflatoituna antavat tulokseksi, että runsaat kaksi kolmannesta siirtolapuutarhurista ansaitsi vuonna 1987 alle 2000 € kuukaudessa vuoden 2012 rahanarvossa ilmaistuna. Vuonna 2012 vastaava osuus oli vain runsas kolmasosa. Vastaavasti vuonna 1987 yli 2000 euroa tienanneita oli vain vajaa kolmannes, kun näiden osuus vuonna 2012 oli lähes kaksi kolmasosaa. Toisin sanoen reaalinen tulojakauma 2000 euron molemmin puolin on kääntynyt päinvastaiseksi.

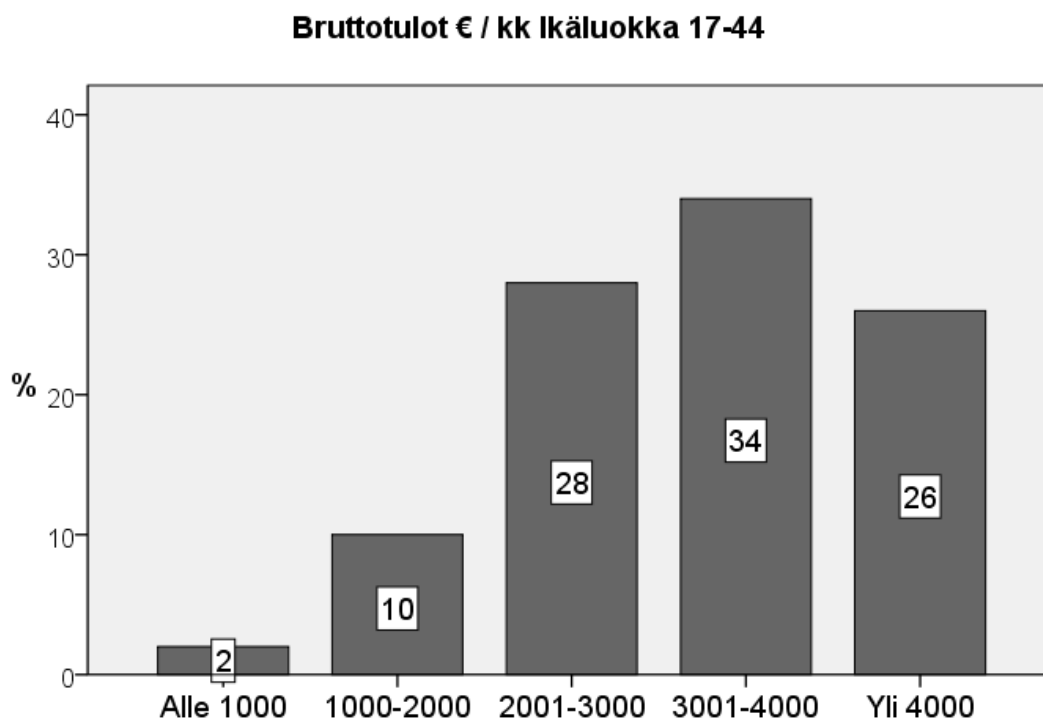
Kuva 28. Helsingin siirtolapuutarhaväestön tuloluokat

Eri alueiden kesken suuria eroavaisuuksia bruttotuloissa ei ole havaittavissa. Yli 4000 € /kk tienaavia on prosentuaalisesti eniten Kumpulassa (20,2 %), mutta myös pienimmän tuloluokan (alle 1000 €/kk) edustajia on Kumpulassa muita alueita enemmän (7,9 %).

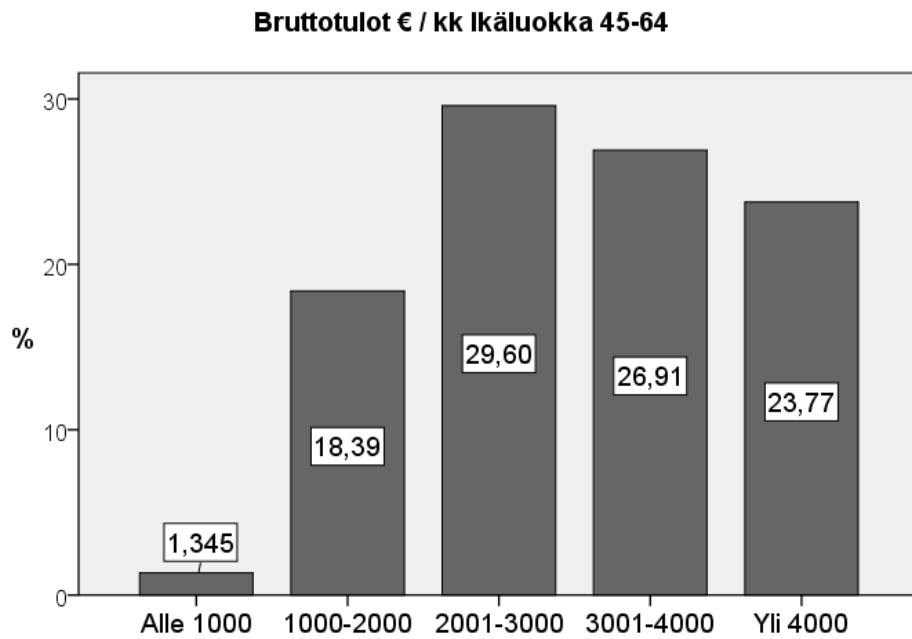
Eri ikäluokkien kesken bruttotuloissa on nähtävissä selviä eroavaisuuksia (Kuvat 29–31). Nuorimmassa ikäluokassa (17–44-vuotiaat) suurin tuloluokka (34 %) on 3001–4000 €/kk. Keski-ikäisten osalta (45–64-vuotiaat) suurin tuloluokka on 2001–3000 €/kk, jonka tienaavia on 29,6 %. Yli 65-vuotiaiden luokassa selvästi suurin tuloluokka on 1000–2000 €/kk, joiden saajia on yli puolet. Yli 65-vuotiaiden luokassa eläköityminen vaikuttaa selvästi tuloihin. Eläkkeelle jäätyä ihmisen bruttotulot laskevat. Jos aineistosta

jakaa eläkkeellä olevat yli 65-vuotiaat ja työssä käyvät yli 65 -vuotiaat, näyttävät näiden kahden ryhmän tuloluokat hyvin erilaisilta. Työssä käyvien yli 65-vuotiaiden suurin tuloluokka (25 %) on 3001–4000 €/kk ja yli 4000 €/kk tienaaviakin on yli viidennes. Eläkkeellä olevien suurin tuloluokka (49,3 %) on taas 1000–2000 €/kk ja yli 4000 €/kk tienaavia on enää 3,2 %.

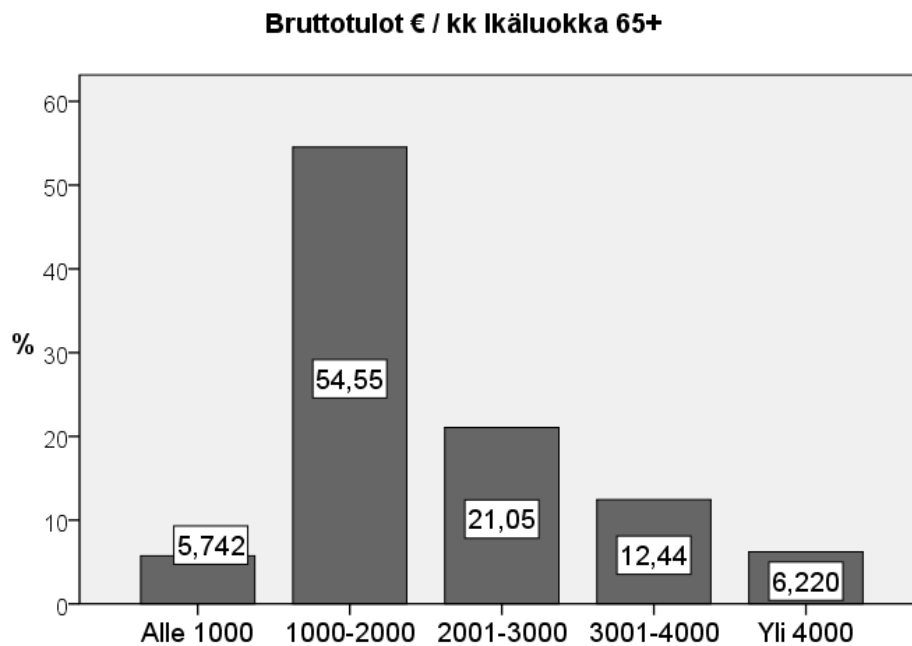
Näyttää kuitenkin siltä, että mitä nuorempi ikäluokka viljelijöitä on kyseessä, sen paremmin toimeentulevia ne myös ovat. Tulosten mukaan yli 65-vuotiaiden ikäluokka näyttää edustavan parhaiten niitä pienituloisia siirtolapuutarhaviljelijöitä, joille toiminta on alun perin suunnattu. Osaltaan myös palstoilla sijaitsevien mökkien hintojen nousu on vaikuttanut siihen, että uusilla viljelijöillä on oltavakin varaa, jotta mökin saa itselleen hankittua. Väite, että siirtolapuutarhat olisivat pelkästään vähävaraisten työläisten lomanviettopaikka, on kumottu. Nykyään siirtolapuutarhaviljelijöitä näyttää tulosten valossa olevan jokaisesta ammattikunta-, koulutus- ja tuloluokasta.

Kuva 29. Tuloluokat ikäluokassa 17–44

Kuva 30. Tuloluokat ikäluokassa 45–64

Kuva 31. Tuloluokat ikäluokassa 65+

Mielenkiintoista olisi ollut tulokehityksen ohella vertailla mökkien hintakehitystä. Valitettavasti mökkien hinnoista ei ole saatavissa toteutuneita myyntihintoja eri vuosilta. Näppituntumalla voidaan todeta, että mökkien ja vuokraoikeuden hinnat vaihtelevat laajasti mökin ja palstan kunnon ja koon mukaan. Helsingin siirtolapuutarhojen aluejärjestön puheenjohtajan Tuovi Nöjdin mukaan Helsingin alueiden siirtolapuutarhamökkien hintakehitys seuraa aavistuksen viiveellä Helsingin

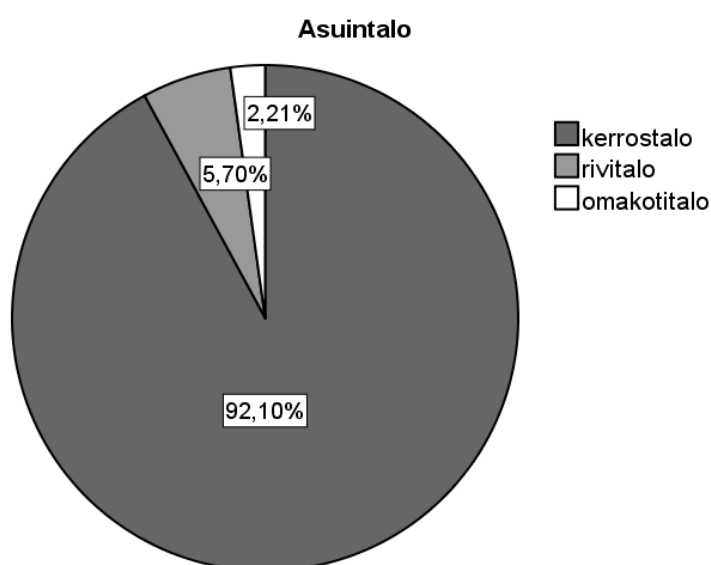
asuntojen hintakehitystä. Nöjdin mukaan mökkien hinnat ovat ainakin kolminkertaistuneet 90-luvun alusta (Nöjd Tuovi 2013, Helsingin Siirtolapuutarhojen aluejärjestön puheenjohtaja, suullinen tiedonanto). Mökkien hintoja on nostanut yleinen hintakehitys sekä kysynnän kova kasvu.

5.3. Asuminen

5.3.1. Asumismuoto

Siirtolapuutarhaviljely on ollut perinteisesti kerrostaloasukkaiden harrastus. Helsingissä isona kaupunkina kerrostaloasuminen on yleisintä. Myös palstansaannin edellytyksenä on olla kirjoilla Helsingin kaupungin sisällä. Puutarhapalsta on korvannut oman pihan niille kerrostaloasukkaille, jotka ovat kiinnostuneita viljelyharrastuksesta.

Kerrostaloissa asuvia oli vastanneista 92,1 % Rivitalossa asuvia oli vastanneista 5,7 % ja omakotitalossa asuvia 2,2 % (Kuva 32). Tämä tulos on hyvin looginen, sillä harvoin ihminen, jolla on omakotitalo ja oma piha, jaksaa hoitaa sen lisäksi vielä siirtolapuutarhapalsta. Erot ikäluokkien välillä olivat pieniä. Yleisenä periaatteena voidaan sanoa, että mitä vanhemmista ikäluokista on kyse, sitä yleisempää kerrostaloasuminen on.

Kuva 32. Helsingin siirtolapuutarhureiden asumismuoto

5.3.2. Asuinalue

Asuinaluetta käsittelevässä kysymyksessä vastaajia pyydettiin valitsemaan kahdesta vaihtoehdosta se, joka kuvaa parhaiten vastaajan asuinaluetta. Annetut vastausvaihtoehdot olivat kaupungin keskusta tai kantakaupunki tai toisena vaihtoehtona esikaupunki tai lähiö. Vastaajista 46,3% asui kaupungin keskustassa tai kantakaupungissa. Esikaupungissa tai lähiössä asuvia oli vastaavasti 53,7 % vastaajista.

Ikäluokittain tarkasteltaessa näyttää siltä, että mitä nuoremasta ikäluokasta on kyse, sitä enemmän prosentuaalisesti asutaan kaupungin keskustassa tai kantakaupungissa. 17–44 vuotiaista 58,5 % asuu kaupungin keskustassa tai kantakaupungissa, kun taas yli 65 vuotiaista 44,9 %.

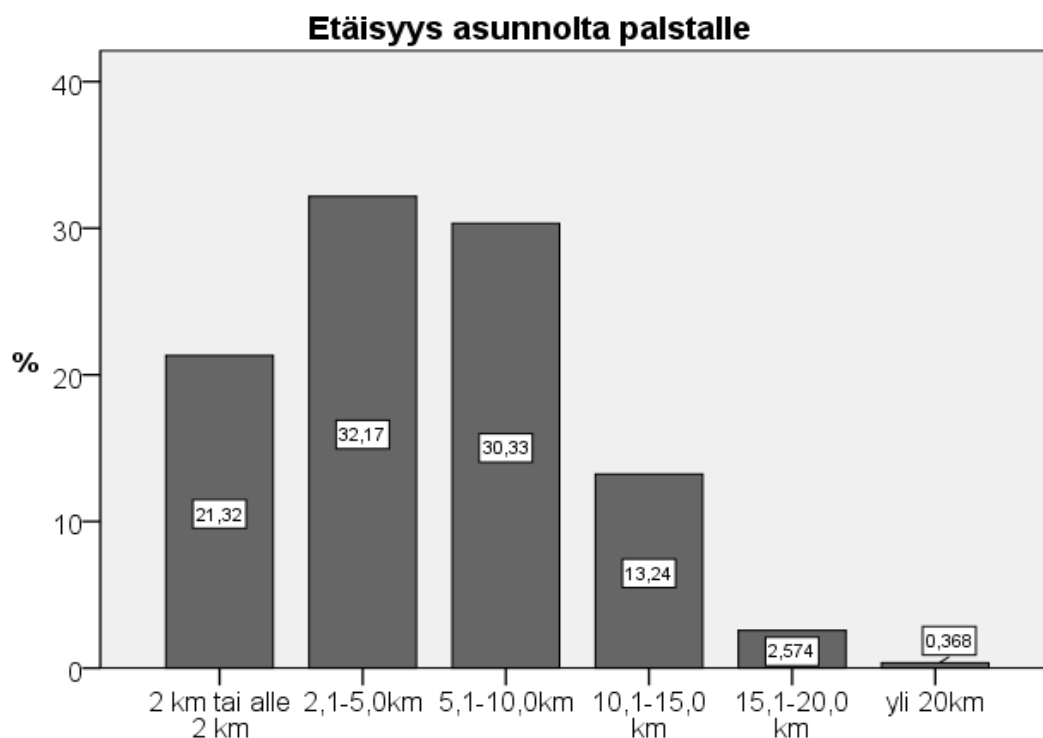
Siirtolapuutarha-alueen sijainti vaikuttaa selvästi siihen, missä alueen viljelijät asuvat. Ruskeasuon, Kumpulan, ja Vallilan siirtolapuutarhat sijaitsevat kantakaupungissa, lähellä kaupungin keskustaa, joten myös niiden viljelijöistä muita suurempi osa asuu keskustan läheisyydessä. Ruskeasuon siirtolapuutarhureista 55,1 %, Vallilan 67,3 % ja Kumpulan siirtolapuutarhureista 46,9 % asuu keskustan läheisyydessä. Myös Herttoniemen siirtolapuutarhureista puolet asuu kaupungin keskustassa tai kantakaupungissa. Muilla alueilla lähellä keskustaa asuvien osuus on selvästi pienempi.

5.3.3. Etäisyys asunnosta palstalle

Asunnon ja palstan etäisyyttä toisistaan selvittävästä kysymyksestä ilmenee, että siirtolapuutarhatoiminnan ajatus siitä, että matka kodin ja palstan välillä olisi mahdollisimman lyhyt, on vielä voimissaan. Viljelijät selvästi arvostavat mökin ja kaupunkiasunnon lyhyttä välimatkaa. Vastaajista runsas viidennes asuu alle 2 km päässä palstaltaan. Alle kymmenen kilometrin säteellä palstastaan asuvia on aineistossa yhteensä 83,8 %. Yli 20 km säteellä palstastaan asuvia on enää 0,4 % (Kuva 33).

Ikäluokittain tarkasteltaessa ei juuri näy eroavaisuuksia kodin ja palstan välimatkasta. Alueittain palstan ja kodin välistä matkaa tarkasteltaessa kuitenkin huomaa, että eri alueiden kesken on hieman eroja. Ruskeasuon, Kumpulan, Vallilan ja Herttoniemen siirtolapuutarhureiden kodin ja palstan väliset etäisyydet ovat hieman pienempiä kuin Oulunkylän ja Pakilan siirtolapuutarhureiden. Kuitenkaan dramaattisia eroavaisuuksia

ei alueiden kesken ole. Yhteenvetona sanottakoon, että kaikilla alueilla reilusti yli 90 % vastaajista asuu alle 15 km säteellä palstastaan.

Kuva 33. Helsingin siirtolapuutarhureiden asunnon ja palstan väliset välimatkat

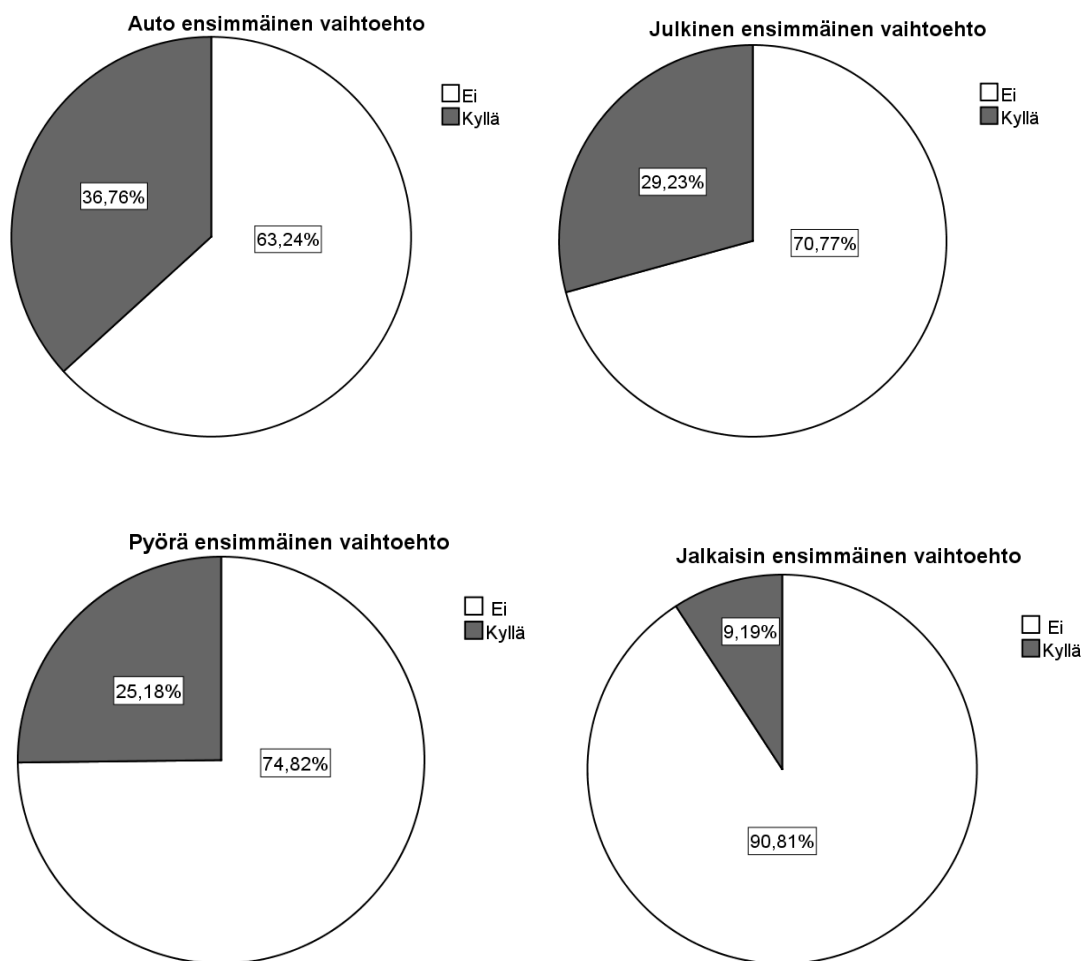
5.4. Kulkuneuvojen käyttö

Yksi tärkeimmistä siirtolapuutarhan perustamisessa huomioon otettavista seikoista on alueen hyvä saavutettavuus. Alueelle tulee olla hyvät liikenneyhteydet ja sen tulisi sijaita niin hyvien ulkoilureittien kuin julkistenkin liikennereittien varrella. Varsinkin vanhemmat siirtolapuutarha-alueet sijaitsevat varsin keskeisillä kaupunkialueilla ja uusimpien alueiden sijainti on myös määritetty helposti saavutettaviksi hyvien liikenneväylien ansiosta.

Vastaajilta kysyttiin, millä tavoin he kulkevat palstan ja asunnon välisen matkan. Annetut vaihtoehdot tuli asettaa tärkeysjärjestykseen siten, että käytetyin kulkuneuvo sai arvon 1, toiseksi tärkein 2 jne. Mikäli jotkut vaihtoehdot olivat yhtä tärkeitä, saivat ne saman järjestysnumeron. Jos jotain vaihtoehtoa ei käytetty lainkaan, pyydettiin se merkitsemään numerolla 0.

Vastaajista noin puolet käyttää autoa jonain vaihtoehtona palstalleen saavuttaessa. Julkista liikennettä jonain vaihtoehtona käyttää 63 %. Polkupyörää käyttää 52 % ja omia jalkoja käyttää 34,6 %. Muutamat vastaajat ovat lisänneet lisäksi sukset talvella palstalle saapumisen välineeksi. Autoa ensisijaisena keinona palstalleen pääsyyn käyttää 36,8 %, julkista liikennettä 29,2 % ja polkupyörää neljännes. Ensisijaisena palstalle liikkumis-
muotona kävelyä harrastaa lähes kymmenesosa vastanneista (Kuva 34).

Vaikka autolla liikkuminen onkin prosentuaalisesti suurin ryhmä, on julkisten liikennevälineiden ja pyörän käyttö suosittua. Ja onhan huomattavasti ekologisempaa ajaa kesämökilleen vain muutama kilometri kuin satoja kilometrejä autolla. On myös hienoa ja harvinaista, että omalle mökille voi ylipäänsä kulkea pyörällä tai jalkaisin. Kuinka moni itse liikkuu kaupunkiasunnostaan mökille kävellen? Veikkaan että siirtolapuutarhat ovat Suomessa ainoita loma-asutusalueita, joissa 34,37 % asukkaista kulkee vakituisen asunnon ja mökin välisen matkan ensisijaisesti pyörällä tai jalkaisin.

Kuva 34. Eri kulkuneuvojen käyttö ensisijaisena välineenä palstalle saavuttaessa

Alueittain tarkasteltaessa ei suuria eroja eri alueiden kesken löydy. Pakilassa auton käyttö ensisijaisena vaihtoehtona palstalle tuloon on suurin (42,6 %). Herttoniemessä julkisen liikenteen käyttö on yleisintä ensisijaisena vaihtoehtona (41,8 %). Erikoisuutena mainittakoon, että palstalle on mahdollisuus saapua metrolla. Pyörän ensisijainen käyttö on suosituinta Pakilassa (30,2 %), Kumpulassa (29,7 %) ja Oulunkylässä (26 %). Kävely ensisijaisena keinona palstalle pääsyyn on Vallilassa (18,2 %), Ruskeasuolla (16,3 %) ja Kumpulassa (15,6 %) suosituinta. Vähiten autoa ylipäänsä käytetään Vallilassa, jossa 61,8 % ei käytä autoa lainkaan liikkueensa palstalle. Myös Ruskeasuolla (57,1 %) ja Kumpulassa (53,9 %) auton käyttö palstalle liikkumisen välineenä on vähäistä. Prosentuaalisesti julkista liikennettä käytetään kaikkein eniten.

Ikäryhmittäin tarkasteltaessa huomaa, että autoilu on selvästi muita yleisempää nuoremmissa ikäluokissa. Nuorimmalla ikäluokalla (17–44) 60,4 % pääasiallisena kulkuneuvona on auto. 45–64-vuotiaiden ikäluokassa auto pääasiallisena kulkuneuvona on 38,2 %:lla, kun taas vanhimmassa ikäluokassa (65+) auto ensisijaisena kulkuneuvona on vajaalla kolmanneksella vastaajista. Kyseessä voi olla nuoremman ikäpolven laiskuus, totumus tai se, että nuoremman ikäpolven tulotaso on keskimäärin vanhempia viljelijöitä suurempi, joten auton pitäminen on taloudellisesti mahdollista.

Julkisen liikenteen käyttö pääasiallisen liikkumiskeinona lisääntyy myös mitä vanhimmassa ikäluokasta on kyse. 17–44 -vuotiaiden ikäryhmästä 13,2 %, 45–64 -vuotiaiden ikäryhmästä 23,2 % ja yli 65 -vuotiaiden ryhmästä 38,8 % käyttää julkisia kulkuvälineitä pääasiallisena liikkumismuotona palstalleen. Pyörän käyttö ensisijaisena kulkuneuvona palstalleen on yleisintä 45–64-vuotiaiden ikäluokassa. 17–44 vuotiaista 22,6 %. 45–64 -vuotiaista 30,5 % ja yli 65-vuotiaista 20,4 % käyttää pyörää ensisijaisena kulkuneuvona palstalleen saapuessa. Ikäluokassa yli 65-vuotiaat harrastavat kaikkein eniten. Yli 65-vuotiaista joka kymmenes kävelee palstalleen ensisijaisesti, kun taas nuorimmasta ikäluokasta (17–44) vain 5,7 % ja keski-ikäisten ikäluokasta (45–64) vain 8,5 % kävelee palstalleen pääasiallisesti.

Tarkasteltaessa kulkuneuvon valintaa ja ruokakunnan koon välistä suhdetta huomataan, että ruokakunnan koon suurentuessa ensisijaisesti autolla kulkeminen palstalle lisääntyy. Yhden henkilön taloudessa autoa käyttää ensisijaisena kulkuneuvona palstalle saavuttaessa 22,6 %. Kahden tai kolmen hengen taloudessa autoa käyttää jo 43,1 %.

Julkisen liikenteen käyttö ensisijaisena vaihtoehtoa pienenee ruokakunnan koon kasvaessa. Yhden hengen taloudessa 43,3 % saapuu palstalle ensisijaisesti julkisen kulkuneuvon avulla, kun taas kahden hengen taloudessa 26,7 % ja kolmen hengen taloudessa 15,4 % käyttää ensisijaisesti julkisia kulkuvälineitä. Polkupyörän käyttö yllättävästi lisääntyy, mitä suurempi ruokakunta on kyseessä. Ensisijaisesti yhden hengen taloudessa pyörää käyttää yli viides, kun jo kolmen hengen taloudessa lähes joka kolmas pyöräilee ensisijaisena vaihtoehtona. Kävelyn määrä taas pienenee ruokakunnan kasvaessa. Ensisijaisesti kävellen siirtyy palstalleen 14 % yksineläjästä kun taas jo kahden hengen taloudessa kävelyä suosii ensisijaisena liikkumismuotona 6,9 %.

Iän ja ruokakunnan koon lisäksi kulkuneuvon valintaan vaikuttavat asuinalue sekä kodin ja palstan välinen etäisyys. Auton käyttö ensisijaisena kulkuneuvona palstalle on yleisempää (41,4 %) esikaupunkialueilla tai lähiössä asuville kuin kaupungin keskustassa tai kantakaupungissa asuville (31,3 %). Samoin pyörän käyttö näyttää olevan esikaupunkilaisilla yleisempää (28,1 %) kuin keskustassa asuvilla (21,8 %). Julkisen liikenteen käyttö näyttää taas olevan keskustassa asuville luontevampaa (35,7 %) kuin esikaupunkialueilla asuville (23,6 %). Samoin myös kävely on ensisijaisena vaihtoehtona palstalle mentäessä yleisempää keskusta-asujilla (11,9 %) kuin esikaupunkialueilla asuvilla (6,8 %).

Auton ja julkisen liikennevälineen käyttö kasvaa sitä mukaan, mitä suurempi kilometrimäärä on kodin ja palstan välissä. Esimerkiksi kahden kilometrin matkalla autoa käyttää ensisijaisena kulkuneuvona 12,1 % ja julkisia 4,3 %, kun taas 10–15 km matkalla autoa käyttää 59,7 % ja julkisia yli 15 km matkalla lähes kaksi kolmesta. Pyörän ja kävelyn määrä taas pienenee sitä mukaan kuin kilometrimäärä kodin ja palstan välillä kasvaa. Ensisijaisesti jalkaisin palstalle saapuu 35,3 % ja pyörällä 50 % niistä, joilla kodin ja palstan välinen matka on muutama kilometri. Yli kymmenen kilometrin matkalla pyörää ensisijaisena kulkuvälineenä palstalle käyttää enää 5,6 % vastanneista ja palstalle ei kävele kukaan yli kymmentä kilometriä.

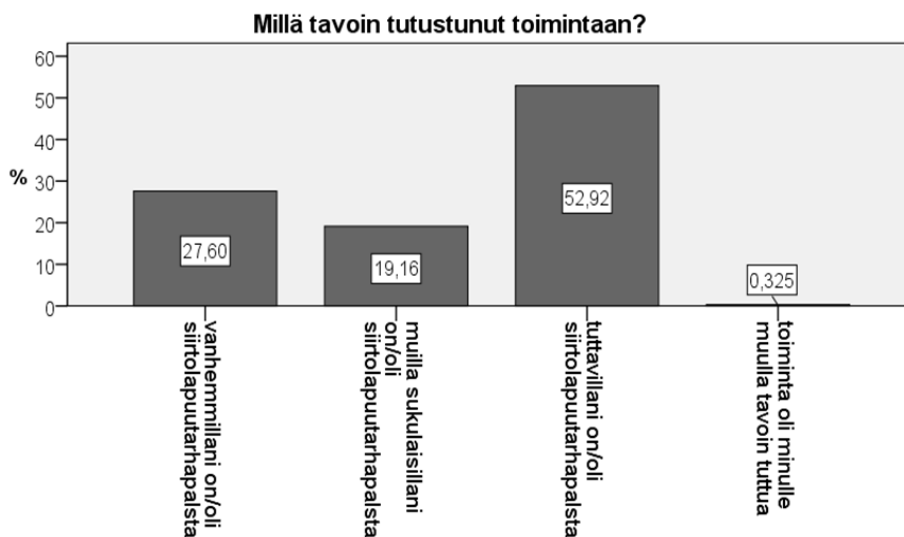
5.5. Siirtolapuutarhatoiminta

5.5.1. Toiminnan tuttuus ennen oman palstan vuokraamista

Siirtolapuutarhatoiminta on yleensä pitkäikäinen harrastus. Noin kymmenen prosenttia palstoista vaihtaa vuokraajaa vuosittain. Yleisin syy palstasta luopumiseen on se, että viljelijä ei jaksakaan joko korkean iän tai sairauden vuoksi hoitaa omaa palstaansa. Palstojen vaihtuvuuteen vaikuttaa myös se, että kunnallisissa siirtolapuutarhoissa on ns. kotipaikkavelvoite eli palstan vuokraaja joutuu luopumaan palstastaan, mikäli hän muuttaa toiselle paikkakunnalle. Tällä hetkellä suuri osa vanhasta siirtolapuutarhasukupolvesta on jo siinä iässä, että palstan pito alkaa olla hankalaa. Nuorempi viljelijäsukupolvi tulee vanhempien sukupolvien tilalle siirtolapuutarhureiksi.

Siirtolapuutarhatoiminnan tiedottamisen kannalta on oleellista tietää, kuinka paljon ihmiset yleensä tietävät siirtolapuutarhoista. Tästä syystä kyselyyn vastaajilta kysyttiin, oliko siirtolapuutarhatoiminta entuudestaan tuttua ennen oman palstan vuokraamista. Vastaajista 43,6 %:lle toiminta oli entuudestaan tuttua, joten yli puolelle asia oli uutta ennen oman palstan vuokraamista.

Niiltä, joille siirtolapuutarhatoiminta oli entuudestaan tuttua, kysyttiin lisäksi millä tavoin oli toimintaan tutustunut. 30 % vastasi, että on tutustunut toimintaan tuttavien kautta. Vanhempien siirtolapuutarhan kautta toimintaan oli tutustunut 15,6 % ja tuttavien kautta toimintaan oli tutustunut joka kymmenes (Kuva 35).

Kuva 35. Millä tavoin siirtolapuutarhuri on tutustunut siirtolapuutarhatoimintaan

5.5.2. *Palsta peritty tai ostettu*

Siirtolapuutarhaharrastuksen väitetään usein periytyvän sukupolvelta toiselle. Vastaajilta kysyttiin, onko tämän hetkinen oma palsta aikoinaan peritty vai ostettu. Kyselyn tulos ei tue em. väitettä, sillä ainoastaan joka kymmenes vastaajista oli perinyt palstan. Yhdeksän kymmenestä oli siis ostanut palstan itse.

Ikäluokittain tarkasteltuna palstan periytymien on ollut hieman yleisempää vanhemmissa ikäluokissa. 17–44 -vuotiaiden ikäluokassa vain 3,8 % on perinyt palstan, kun taas 45–64 -vuotiaiden ikäluokassa 8,9 % ja yli 65 -vuotiaista ikäluokassa 10,2 % on perinyt palstan.

Alueittain tarkasteltuna ei palstan periytyvyydessä ole suuria eroja. Kuitenkin vanhemmissa siirtolapuutarha-alueissa palstan periytyvyys on prosentuaalisesti suurempaa kuin uusimmilla alueilla. Kumpulan siirtolapuutarhassa palstoja on prosentuaalisesti peritty eniten, 10,9 %. Kyselyssä mukana olleiden alueiden nuorimmassa siirtolapuutarhassa Pakilassa palstoja on peritty vähiten eli vain 5,4 %.

5.5.3. *Tärkeimmät syyt palstan vuokraamiseen ja alueella viihtymiseen*

Siirtolapuutarhaharrastusta tutkittaessa eräs mielenkiintoisimmasta kysymyksistä on, miksi siirtolapuutarhapalstan vuokranneet ihmiset ovat valinneet juuri tämän harrastuksen tai paremmin sanottuna elämäntavan. Kysymys on myös sikäli mielenkiintoinen, että yli puolelle vastaajista siirtolapuutarhatoiminta ei ollut tuttua entuudestaan.

Vastaajia pyydettiin laittamaan annetut vastausvaihtoehdot preferenssijärjestykseen siten, että tärkein syy palstan vuokraamiseen ja siellä viihtymiseen saa arvon yksi, toiseksi tärkein kaksi jne. Mikäli jotkut vaihtoehdot olivat yhtä tärkeitä, saivat ne saman järjestysnumeron. Jos jokin vaihtoehto ei ollut lainkaan tärkeä, pyydettiin se merkitsemään numerolla 0. Lisäksi kysymykseen oli lisätty avoin kohta, johon vastaaja saattoi kirjoittaa jonkun muun syyn, joka ei sisältynyt annettuihin vaihtoehtoihin.

Vaihtoehdot olivat:

- Harrastuksen luonnonläheisyys ja kiinnostus viljelyyn
- Loma-asunto lähellä varsinaista asuntoa
- Mahdollisuus viettää vapaa-aikaa yhdessä muiden viljelijöiden kanssa
- Siirtolapuutarha turvallinen lomanviettopaikka, sillä apua saatavissa helposti
- Siirtolapuutarha hyvä lomanviettopaikka lasten kannalta

Yli yhdeksän kymmenestä pitää tärkeänä jonain vaihtoehtona palstan vuokraukseen ja alueella viihtymiseen syynä luonnonläheisyyttä ja viljelyä. Lähes kaikki pitävät myös mökkipalstan läheisyyttä tärkeänä. Vapaa-aikaa muiden viljelijöiden seurassa arvosti kaksi kolmesta. Turvallisuus ja avun läheisyys sekä lasten kannalta hyvä lomanviettopaikka on valtaosalle merkittävä etu. Erotettua aineistosta lapsiperheet nousi tietysti lapsien kannalta turvallinen lomanviettopaikka vieläkin tärkeämmäksi tekijäksi. Lapsiperheistä 86,4 % piti lapsien kannalta turvallista lomanviettopaikkaa jonain vaihtoehtona tärkeänä. Erityisesti lapsiperheille turvallisuus on siis hyvin keskeistä

Vastaajista kolmannes valitsi harrastuksen luonnonläheisyyden ja kiinnostuksen viljelyyn tärkeimmäksi palstan vuokraamisen ja alueella viihtymisen johtaneeksi syyksi. Huimat 61,3 % valitsi loma-asunnon läheisyyden tärkeimmäksi syyksi. Mahdollisuuden vapaa-aikaan muiden viljelijöiden seurassa oli valinnut 2,6 % tärkeimmäksi syyksi. Alueen turvallisuuden ja avun saatavuuden oli valinnut 0,7 % tärkeimmäksi ja lapsen kannalta hyvän lomanviettotavan oli valinnut 2,9 % tärkeimmäksi syyksi.

Selvästi kaikkein tärkeimmäksi noussut syy palstan vuokraamiseen ja siellä viihtymiseen on loma-asunnon läheisyys. Lyhyt matka palstalle mahdollistaa esimerkiksi työssäkäynnin palstalta käsin.

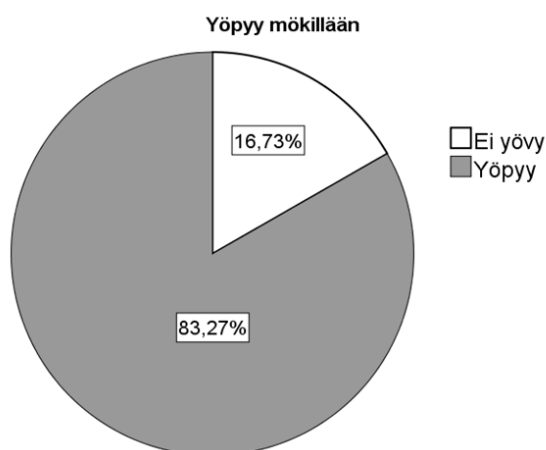
Ikäryhmittäin tarkasteltuna ei suuria eroja löytynyt. Luonnonläheisyyden ja viljelyn arvostus kasvaa, mitä vanhemmasta ikäluokasta on kyse. Loma-asunnon läheisyyttä taas arvostavat nuoremmat ikäluokat enemmän kuin vanhemmat. Vapaa-aikaa muiden viljelijöiden kanssa arvostavat etenkin vanhemmat ikäluokat. Nuoremmat viljelijät viihtyvät selvästi palstalla enimmäkseen oman perheen kesken. Varsinkin lapsiperheet eivät kokeneet vapaa-ajan viettoa muiden viljelijöiden kanssa kovin tärkeäksi. Siirtolapuutarhojen turvallisuutta ja avun läheisyyttä arvostavat vanhemmat ikäluokat,

kun taas nuoremmat ikäluokat pitävät arvossa siirtolapuutarhoja hyvänä lomanviettotapana lasten kannalta.

Kyselyn avoimessa kohdassa siirtolapuutarhurit saivat kirjata jonkun muun syyn, kuin edellä mainitut, palstalla viihtymiseen. Avoimissa vastauksissa tärkeimmäksi syyksi nousi kesämökin sijainti keskellä kaupunkia. Kaupungin palvelut on saavutettavissa kätevästi. Autotonkin voi käydä kätevästi töissä koko kesäkauden ja näin ollen nauttia koko kesä mökistä ja puutarhasta. Monet olivat myös kirjanneet syyksi sen, että kaupungistuneelle maalaiselle siirtolapuutarha on henkireikä, jossa on mahdollisuus elää kuten maalla keskellä kaupunkia. Tärkeä syy monissa vastauksissa oli myös viljelyn ja puutarhanhoidon terveyttä edistävät vaikutukset. Monet olivat kirjanneet puutarhahoidon stressiä poistavan vaikutuksen ja niin fyysisen kuin henkisenkin terveyttä edistävät vaikutukset syyksi palstalla viihtymiseen. Viljelyssä huomattava syy oli mahdollisuus kasvattaa puhdasta, turvallista luomuruokaa itse.

5.5.4. Mökin käyttöaste

Kullakin alueella on palstan sallittu käyttöaika määritelty vuokrasopimuksessa. Käytöllä tarkoitan tässä yhteydessä palstalla asumista. Palstalla käynnit ovat tietenkin sallittuja ympäri vuoden. Sen lisäksi, että siirtolapuutarhat ovat lähellä kaupunkilaisten koteja lomaa vietettäessä, voi mökkiä käyttää myös ns. kesäasuntona, josta työmatkat käyvät helposti kiitos siirtolapuutarhojen keskeisten sijaintien. Siirtolapuutarhojen käyttöaste muodostuu melko korkeaksi, sillä palstalla voi asua koko kesäkauden, ja talvisinkin mökkiä voi käyttää retkikohteena. Varustetasoltaan paremmissa mökeissä onnistuu yöpyminen myös talvella (Kuva 36).

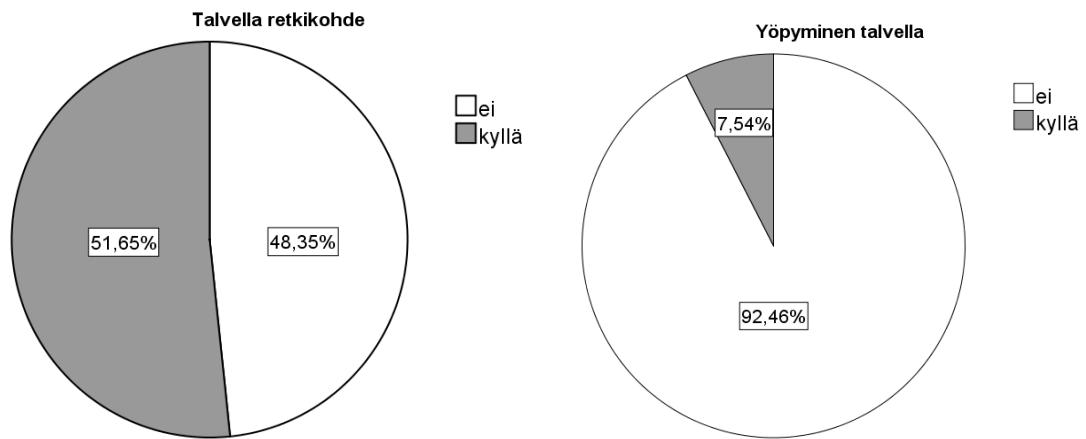
Kuva 36. Mökillään yöpyjien määrä

Vastaajilta kysyttiin, kuinka monta yötä viettää siirtolapuutarhamökissään. Keskimäärin yövyttyjä öitä on reilu 65 yötä eli noin kaksi kuukautta vuodessa niitä vastaajia kohden, jotka ilmoittivat alueella yöpyvänsä. Muuten yöpymisten vaihtelu jakaantuu 10 ja 150 vuorokauden välillä verraten tasaisesti. Jopa yli kuuden kuukauden yöpyjiä on 3 % vastaajista.

Alueittain tarkasteltaessa Ruskeasuolla vastaajat yöpyvät vähiten. Heistä 61,2 % yöpyy mökeissään ylipäänsä. Kumpulassa yöpyy 74,2 %, Oulunkylässä 86 %, Herttoniemessä 87,3 %, Vallilassa 89,1 % ja Pakilassa 93 % siirtolapuutarhureista. Vietettyjen öiden lukumäärä on suurin Vallilassa jossa yövytään siellä keskimäärin 83 yötä vuodessa. Vähiten yövytään Ruskeasuolla, keskimäärin vain runsas kuukausi vuodessa.

Ikäluokittain tarkasteltaessa selviää, että nuoremmat ikäluokat yöpyvät vanhempia ikäluokkia aktiivisemmin palstoillaan. 17–44-vuotiaiden ikäluokasta 94,3 % yöpyy palstallaan, kun taas 45–64-vuotiaiden ikäluokasta 87,8 % ja yli 65-vuotiaiden ikäluokasta 76,3 % yöpyy palstallaan. Kuitenkin yövyttyjen öiden keskimääräinen lukumäärä nousee, mitä vanhemmasta ikäluokasta on kyse. Tähän vaikuttaa varmasti se, että nuoremmilla ikäluokilla kiireet karsivat yövyttyjen öiden määrää, kun taas esim. eläkeläisillä on mahdollisuus viettää pidempiä aikoja mökeillään.

Lisäksi vastaajilta kysyttiin, onko mökki talvisin retkikohde ja yöpyykö talvella mökissään. Vähän yli puolet käyttää mökkiä talvisin retkikohteena. Niin kuin olettaa saattaa, retkeily omalle palsalle talvella on yleisempää nuorempien viljelijöiden keskuudessa. Talvella alueilla ei ole aurausta, joten lumisina talvina alueelle pääsy ja liikkuminen voi olla vanhemmalle väelle vaikeaa. Alueittain ahkerampien retkeilijöitä talvella ovat Vallilan siirtolapuutarhurit ja vähiten talviretkikohteena käytetään Ruskeasuon siirtolapuutarhaa. Yöpyminen talvella on yleisintä Vallilassa ja Oulunkylässä ja vähäisintä Ruskeasuolla (Kuva 37).

Kuva 37. Siirtolapuutarhan talvikäyttö

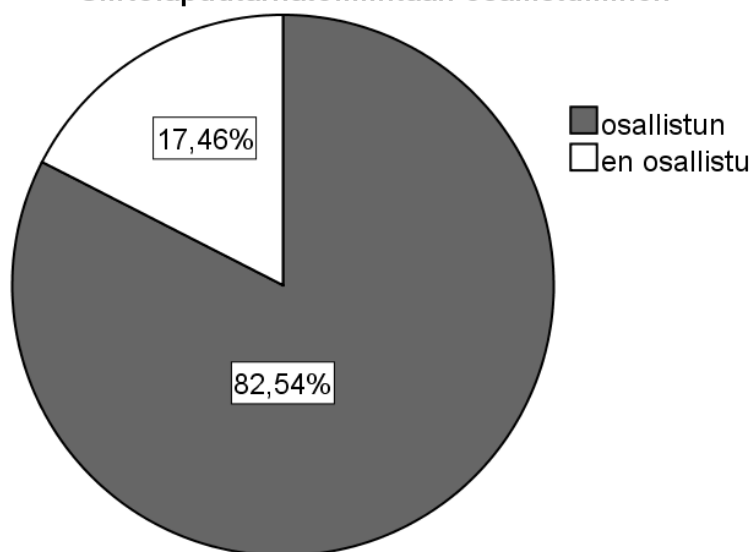
5.5.5. Alueen palveluiden käyttö ja toimintaan osallistuminen

Siirtolapuutarhat ovat hyvin yhteisöllisiä alueita. Siirtolapuutarhayhdistykset järjestävät alueillaan erilaista toimintaa kuten juhlia, talkoita, myyjäisiä, kerhoja, kursseja, liikuntaa yms. Yhdistysten toiminnasta vastaavat johtokunnat, jotka valitaan vuosikokouksessa. Halutessaan siirtolapuutarhoissa voi olla todella yhteisöllinen ja osallistua aktiivisesti toimintaan, mutta myös omassa rauhassa puuhastelu onnistuu.

Vastanneilta kysyttiin, mitä alueen palveluita he käyttävät ja mihin toimintaan he osallistuvat alueilla sekä pitävätkö he toiminnan määrää riittävänä. Kaikista vastanneista 82,5 % osallistuu aktiivisesti alueella järjestettyyn toimintaan ja eli selvä vähemmistö ei osallistu (Kuva 38). Alueittain tarkasteltuna isoja eroja ei ole. Vallilan siirtolapuutarhurit ovat hieman muita aktiivisempia toimintaan osallistumisessa. Heistä yli yhdeksän kymmenestä osallistuu aktiivisesti järjestettyyn toimintaan. Pakilassa ja Kumpulassa vastaavien osallistujien määrä on vähäisin, hieman alle kahdeksan kymmenestä.

Ikäluokittain tarkasteltuna aktiivisimmin alueella järjestettyyn toimintaan osallistuvat 45–64-vuotiaat (87,8 %), mutta myös nuoremmissa ja vanhemmissa ikäluokissa aktiivisuus on noin 80 %:n luokkaa.

Siirtolapuutarhatoimintaan osallistuminen

Kuva 38. Toimintaan osallistujien määrä

Siirtolapuutarhurit ovat varsin tyytyväisiä alueillaan järjestettyyn toimintaan. Suuri enemmistö, lähes yhdeksän kymmenestä pitää alueella järjestettyä toiminnan määrää riittävänä. Vain joka kymmenes haluaisi lisää toimintaa alueelleen.

Alueittain vastauksissa oli melko paljon eroja. Vallilan siirtolapuutarhureista joka kolmannen mielestä alueella on liian vähän järjestettyä toimintaa. Oulunkylässä 15,4 %, Herttoniemessä 13,9 % ja Ruskeasuolla 12,2 % pitää alueella järjestettyä toimintaa liian vähäisenä. Pakilassa ja Kumpulassa vain muutama pitää toiminnan määrää liian vähäisenä.

Mitä nuoremasta ikäluokasta on kyse, sitä tyytyväisempiä alueella järjestettyyn toiminnan määrään ollaan. Ikäluokassa 17–44-vuotiaat vain joka kahdeskymmenes ja yli 65-vuotiaista joka seitsemäs on tyytymättömiä alueella järjestettyyn toiminnan määrään ja toivoisi sitä olevan alueella lisää.

Osallistumisaktiivisuutta mitattiin myös esittämällä lista tyypillisimmistä toimintamuodoista, joista vastaaja merkitsi kaikki ne toiminnot, joihin hän itse osallistuu. Seuraavassa on lueteltuna toimintamuodot ja alueen palveluiden käyttö suosituimmuusjärjestyksessä.

1. Osallistun alueella järjestettäviin juhliin (68,2 %)
2. Osallistun talkoisiin (56,4 %)
3. Käyn aktiivisesti yhdistyksen tiedotustilaisuuksissa (46,3 %)
4. Osallistun alueella järjestettäviin myyjäisiin (46 %)
5. Käyn aktiivisesti yhdistyksen kokouksissa (43,8 %)
6. Käytän alueen suihkuja (42,5 %)
7. Käytän alueen saunaa (28,9 %)
8. Osallistun yhdistyksen järjestämään liikunta- ja vapaa-ajan toimintaan (13,2 %)
9. Olen yhdistyksen johtokunnan tai jonkin toimikunnan jäsen (11,8 %)
10. Käytän alueen pyykkitupaa (5,7 %)
11. Osallistun yhdistyksen järjestämään kerhotoimintaan (5,5 %)
12. Osallistun yhdistyksen ja/tai liiton järjestämille kursseille (5,5 %)

Talkoot ja juhlat olivat suosituimpia osallistumismuotoja. Reilusti yli puolet vastanneista osallistuu talkoisiin ja alueella järjestettäviin juhliin (juhannusjuhlat, elojuhlat jne.). Talkoiden merkitys on ollut siirtolapuutarhoissa perinteisesti suuri, sillä niiden avulla on pyritty pienentämään alueen kunnossapitokustannuksia ja samalla luomaan myös yhteishenkeä alueille. Tosin monet etenkin vanhemmat viljelijät valittivat, että talkoohenki on vähentynyt siitä, mitä se aiemmin on ollut.

Näyttää siltä, että siirtolapuutarhoissakin näkyvät uudenlaiset kulutustottumukset. Palveluja on totuttu ostamaan rahalla, mikäli sillä tavoin saadaan lisää vapaa-aikaa. Kokouksiin osallistuminen on yllättävän vähäistä, vaikka kokouksissa olisi mahdollisuus vaikuttaa alueen toimintaan ja kehittämiseen. Avovastausten perusteella voi päätellä, että yleinen osallistumattomuus on johtanut siihen, että vastuu toiminnasta on jäänyt monilla alueilla muutamien aktiivisten harteille.

Eri alueiden kesken on eri toimintoihin osallistumisessa ja palvelujen käytössä jonkin verran eroja. Vallilassa osallistumisaktiivisuus on prosentuaalisesti aika korkea lukuun ottamatta kerhotoimintaa ja kursseille osallistumista. Myös Ruskeasuolla ja Oulunkylässä ollaan melko aktiivisia. Kuitenkaan mitään suuria eroja eri alueiden kesken ei ole, joten en katso tarpeelliseksi analysoida jokaista kohtaa erikseen. Alla on taulukko, josta näkyy eri toiminnan ja palveluiden käytön prosentuaaliset osuudet vastaajista alueittain (Taulukko 6).

Yleinen käsitys on, että siirtolapuutarhat ovat hyvin yhteisöllisiä alueita. Vaikka eri toimintamuotoja on paljon ja osallistujiakin riittää, voi etenkin vanhempien viljelijöiden avoimista vastauksista päätellä, että siirtolapuutarha-aate ja etenkin yhteisöllisyys on ollut aiempina vuosikymmeninä voimakkaampi vaikuttaja kuin nykyisin, jolloin siirtolapuutarhojen loma-asutusmerkitys on korostunut. Kuitenkin tuloksia vertaamalla vuonna 1987 tehtyyn kyselyyn toiminnasta on osallistuminen prosentuaalisesti kasvanut kaikessa toiminnassa ja palveluiden käytössä.

Toiminta	Ruskeasuo	Herttoniemi	Vallila	Kumpula	Pakila	Oulunkylä
Juhlat	81,6 %	64,6 %	78,2 %	69,5 %	62 %	65,4 %
Talkoot	53,1 %	55,7 %	80 %	60,2 %	40,3 %	61,5 %
Tiedotustilaisuudet	49 %	44,3 %	50,9 %	28,1 %	47,3 %	65,4 %
Myyjäiset	67,3 %	41,8 %	49,1 %	45,3 %	38,8 %	47,1 %
Kokoukset	42,9 %	46,8 %	72,7 %	25,8 %	52,7 %	37,5 %
Suihku	49 %	41,8 %	76,4 %	50,8 %	11,6 %	50 %
Sauna	Ei ole	10,1 %	63,6 %	Ei ole	53,5 %	43,3 %
Liikunta- ja vapaa-ajan toiminta	4,1 %	12,7 %	10,9 %	4,7 %	20,2 %	21,2 %
Johtokunnan tai toimikunnan jäsen	16,3 %	8,9 %	18,2 %	7 %	14,7 %	10,6 %
Pyykkitupa	Ei ole	1,3 %	Ei ole	Ei ole	Ei ole	28,8 %
Kerhotoiminta	6,1 %	3,8 %	5,5 %	2,3 %	10,1 %	4,8 %
Kurssit	4,1 %	3,8 %	5,5 %	3,9 %	6,2 %	8,7 %

Taulukko 6. Eri toimintamuotojen osallistumismäärä alueittain

Eri ikäluokkien kesken osallistumisaktiivisuudessa on eroja. 45–64-vuotiaat osallistuvat aktiivisimmin toimitaan. Varsinkin talkoisiin, juhliin, myyjäisiin ja johtokuntaan osaa ottaminen on selvästi aktiivisempaa kuin muilla ikäluokilla. 17–44-vuotiaiden ikäluokka osaa taas käyttää hyödykseen alueen tarjoamia palveluita parhaiten kuten saunaa, suihkua ja pyykkitupaa. Yli 65-vuotiaat ovat aktiivisimpia kokouksissa ja tiedotustilaisuuksissa kävijöitä sekä liikuntaan ja vapaa-ajan toimintaan osallistumisessa. Kerhoihin ja kursseille osallistuminen on kaikissa ikäluokissa vähäistä. Tähän ei ole syynä niinkään kiinnostuksen puute, vaan kerho- ja kurssitoiminnan vähäisyys. Vaikka toiminnan järjestämiseen olisikin taloudellisia resursseja, toiminnan vetäjää ei ole helppo löytää (Taulukko 7).

Toiminta	17–44-vuotiaat	45–64-vuotiaat	Yli 65-vuotiaat
Juhlat	58,5 %	74,8 %	63,7 %
Talkoot	50,9 %	64,6 %	49,4 %
Tiedotustilaisuudet	28,3 %	44,7 %	51,8 %
Myyjäiset	32,1 %	51,6 %	43,3 %
Kokoukset	26,4 %	39 %	52,2 %
Suihku	64,2 %	45,1 %	35,1 %
Sauna	37,7 %	30,9 %	24,9 %
Liikunta- ja vapaa-ajan toiminta	11,3 %	12,6 %	14,3 %
Johtokunnan tai toimikunnan jäsen	5,7 %	14,6 %	10,2 %
Pyykkitupa	9,4 %	7,3 %	3,3 %
Kerhotoiminta	1,9 %	5,7 %	6,1 %
Kurssit	3,8 %	5,3 %	6,1 %

Taulukko 7. Eri toimintamuotojen osallistumismäärä ikäluokittain

5.5.6 Mitä toimintaa ja palveluita alueelle toivotaan

Siirtolapuutarhureilta kysyttiin avoimena kysymyksenä, mitä toimintaa ja palveluita alueella toivotaan olevan. En luettele kaikkien viljelijöiden toiveita erikseen, vaan nostan esiin yleisimmin toistuvat toiveet toimintaa ja palveluita kohtaan.

Monissa vastauksissa toistuvat kioski- ja kahvilatoiminnan sekä aktiviteettien lisääminen alueilla. Yhteishenkeä kohottavaa toimintaa toivottiin lisää, kuten grillijuhlia, lauantaitansseja, liikuntakerhoja ja lapsille kerhotoimintaa. Monet viljelijät toivovat alueelle tavaroiden kierrätyspistettä sekä puutarhavälineiden vuokrausmahdollisuutta. Alueille toivotaan lisäksi taimien myynti- ja vaihtopistettä. Monissa vastauksissa toistuvat puutarhanhoidon koulutus ja neuvonta, palveluiden lisääminen, sekä uusien viljelijöiden ”koulutus” siirtolapuutarhureiksi. Edelleen toivotaan alueilla olevan mahdollisuus maksullisiin huolto-, kunnossapito-, puutarhanhoito- ja avustuspalveluihin.

5.6. Mökin varustetaso

Alun perin siirtolapuutarhamökit olivat melko vaatimattomia varustetasoltaan. Niiden tarkoitus oli toimia levähdyspaikkana viljelijöille. Nykyään mökkien varustetaso on noussut siitä, mitä se aikaisemmin oli. Mökkejä pidetään usein loma-asuntoina ja vanhoja mökkejä kunnostetaan tai tilalle rakennetaan uusi tyyppipiirustusten mukainen mökki, joka varustetasoltaan vastaa nykyaikaa. Tarkoitus monella on, että mökissä pystyy yöpymään ja viettämään lomia ja jopa käymään kesäisin sieltä käsin töissä. Tästä syystä onkin mielenkiintoista tietää, mikä mökkien varustetaso nykypäivänä on.

Vastaajilta kysyttiin mökin rakennetta ja varustetasoa. Prosentuaaliset osuudet mökin varustetasoissa olivat seuraavat:

1. Sähkölämmitys (80 %)
2. Yksinkertaiset ikkunat (56,2 %)
3. Kaksinkertaiset ikkunat (43,8 %)
4. Lämmöneriste (42,6 %)

5. Juokseva vesi (mökin sisällä) (38,8 %)
6. Puulämmitys (38,2 %)
7. Sisäkäymälä (22,1 %)
8. Suihku (20 %)
9. Ilmalämpöpumppu (4 %)

Tulotaso ja mökin varustetasoa vertailemalla huomaa selvästi, että mökin varustetaso kasvaa, mitä suurempi tuloluokka on. Lämmöneristysten, sisään tulevan juoksevan veden, sisäkäymälöiden, sähkölämmitysten ja ilmalämpöpumppujen määrät mökeissä selvästi lisääntyvät, mitä suuremmasta tuloluokasta on kyse. Ainoa, missä prosentuaalinen osuus laskee tuloluokan nousun myötä, on yksinkertaiset ikkunat. Tulos on järkeenkäyvä. Mitä varakkaampi siirtolapuutarhuri on kyseessä, sitä enemmän on myös varaa panostaa mökin varustetasoon.

Eri alueiden kesken ei kovinkaan suuria eroja mökkien varustetason suhteen ole. Ainoa alue, joka nousi selvästi esille, oli Ruskeasuo. Siellä mökkien varustetaso on keskimäärin muita alueita vaatimattomampi. Myös Kumpulassa mökkien keskimääräinen varustetaso on muita alueita hieman vaatimattomampi.

Mökin varustetaso vaikuttaa myös mökin käyttöasteeseen.

Tein lineaarisen regressiomallin yöpymisten määrän selittämiseksi, jossa selittäjinä olivat asunnon ominaisuudet (onko mainittu ominaisuus tai ei). Tilastollisesti merkitseviä selittäjiä ovat seuraavat ominaisuudet:

- ilmalämpöpumppu
- sähkölämmitys
- suihku
- puulämmitys

Kaksinkertaiset ikkunat ovat niukasti epämerkitseviä mutta sisäkäymälä, juokseva vesi ja lämmöneristys eivät ole läheskään merkitseviä. Toki niillä silti voi olla vaikutusta, mutta muut ominaisuudet nousevat niiden edelle. Syynä on ilmeisesti se, että merkitsevät selittäjät vievät vaikutuksen näiltä. Yöpymisten määrää lisää selvästi se, jos mökissä on ilmalämpöpumppu, sähkölämmitys, suihku tai puulämmitys.

5.7. Viljely

5.7.1. Tärkeimmät viljelylajikkeet

Viljelyllä ja palstanhoidolla on edelleen tärkeä sija siirtolapuutarhaharrastuksessa huolimatta siitä, että palstan merkitys loma-asuntona onkin korostunut. Siirtolapuutarhuri voi itse päättää, mitä hän haluaa palstallaan viljellä. Ainoastaan puiden korkeudesta, aitatyypeistä on annettu yleiset ohjeet.

Erilaisten viljelylajikkeiden määrää tiedustelin siirtolapuutarhureilta siten, että pyysin vastaajia merkitsemään annettujen vaihtoehtojen suhteen, mitä he viljelevät eniten arvolla 1, toiseksi eniten arvolla 2. jne. Yleisimmät lajikkeet, mitä palstoilla viljelijät ylipäänsä viljelevät, ovat:

1. Koristekasvit 99 %
2. Hedelmäpuut 97,4 %
3. Marjapensaast 97,1 %
4. Vihannekset ja juurekset 89,1 %
5. Yrtit 79 %

Viljelytapojen muutos entiseen aikaan on selvä. Kun aiemmin ruokatuotanto oli vallitseva, on nyt ensisijaisena viljelylajikkeena koristekasveja yli puolella viljelijöistä. Tosin myös hedelmäpuita ja marjapensaista on runsaasti. Sen sijaan vihanneksia ja juureksia ja yrttejä viljellään yllättävän vähän ensisijaisesti.

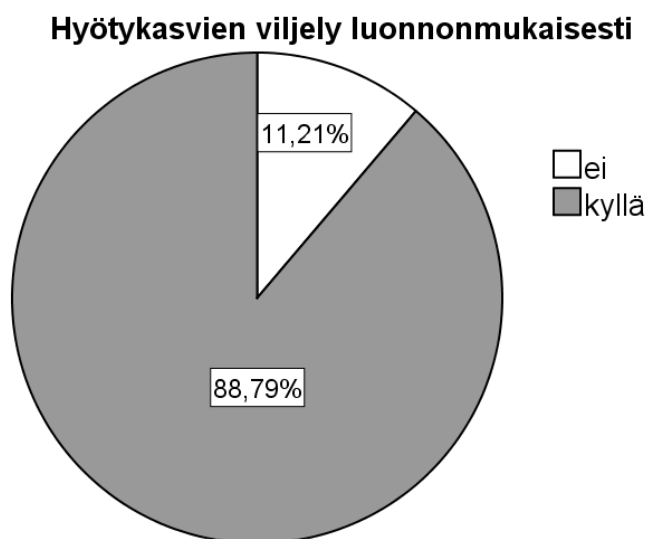
17–44-vuotiaat viljelevät koristekasveja (79,2 %), vihanneksia ja juureksia (17 %) ja yrttejä (5,7 %) eniten tai toiseksi eniten palstallaan ahkerimmin. 45–64-vuotiaat viljelevät ahkerimmin hedelmäpuita (45,1 %) ja marjapensaista 67,5 %. Näyttää siltä, että nuorien siirtolapuutarhureiden ohella myös viljelyn suosio alueilla saattaa kasvaa, sillä etenkin nuoret ovat kiinnostuneempia selvästi vihanneksien ja juureksien sekä yrttien viljelystä muita ikäluokkia enemmän.

Eri alueiden kesken ei suuria eroavaisuuksia viljelylajikkeiden määrissä ole. Ainoa alue, joka erosi muista, oli Ruskeasuo, jossa viljelylajikkeiden määrät olivat selvästi vähempiä muihin alueisiin verrattuna. Kaikilla alueilla viljelijöillä on koristekasveja.

Hedelmäpuita kasvatetaan kaikkialla hyvin yleisesti, joskin Ruskeasuolla joka kymmenes ei viljele niitä lainkaan. Muilla alueilla marjapensaita ei viljele palstalla lainkaan n. 2 % vastaajista, paitsi Ruskeasuolla määrä on 16,3 %. Muita alueita selvästi vähemmän Ruskeasuon viljelijät viljelevät yrttejä ja vihanneksia ja juureksiakin. Selvästi Ruskeasuon siirtolapuutarhureiden keskuudessa viljely ei ole niin tärkeässä asemassa kuin se muilla alueilla on.

5.7.2. Luomuviljely

Luonnonmukainen viljely on yhteisnimitys kaikille sellaisille viljelymenetelmille, jotka perustuvat mahdollisimman tarkoin luonnon omaan toimintaan. Kysymyslomakkeessa en rajannut luonnonmukaisen viljelyn määrittystä mitenkään. Vastaajilta kysyttiin, viljelevätkö he hyötykasvejaan kokonaan tai pääosin luonnonmukaisin menetelmin.

Kuva 39. Luomuviljelijät

Vastaajista 88,8 % viljelee hyötykasveja luonnonmukaisesti (Kuva 39). Kumpulan, Vallilan ja Oulunkylän siirtolapuutarhoissa luonnonmukaisesti viljeleviä on yli 90 % viljelijöistä. Ruskeasuolla luonnonmukaisten viljelijöiden määrä oli pienin (73,5 %).

Suuria eroja luomuviljelyn ja ikäluokan välillä ei ole. Suosituinta luomuviljely on 45–64-vuotiaiden keskuudessa, joista 90,2 % viljelee luonnonmukaisesti.

Luomuviljely näyttää olevan suosittua siirtolapuutarhviljelijöiden keskuudessa. Niin kuin aikaisemminkin tuli jo esille, monille luomuviljely, ja mahdollisuus saada omasta

maasta turvallista ja puhdasta ruokaa on hyvin tärkeä syy, miksi oman siirtolapuutarhapalstan on ylipäänsä itselleen hankkinut.

5.8. Osia haastatteluista

Kyselyn lisäksi tein tutkimukseeni ns. avainhenkilöhaastatteluja, joiden tarkoituksena oli saada syvällisempää tietoa siitä, mitä eri merkityksiä eri viljelijöillä on siirtolapuutarhoista. Haastattelujen tarkoitus oli osaltaan myös vahvistaa tutkimustuloksiani.

Seuraavassa on kolmen eri taustoista olevien ja eri-ikäisen viljelijäpariskuntien haastatteluista otteita. Oteissa viljelijäpariskunnat kertovat, miksi ovat siirtolapuutarhureiksi alun perin päätyneet ja mitä asioita he puutarhoissa arvostavat.

Haastattelu 1.

Haastateltavana eläkeläisrouva, joka on ollut miehensä kanssa liki 40 vuotta siirtolapuutarhuri. Pariskunta on aikoinaan maalta kaupunkiin muuttanut ja heillä on työläistausta

Oliko siirtolapuutarhatoiminta tuttua jo ennen oman palstan vuokraamista?

”Joo oli siinä mielessä tuttua. Mie ku oon ite maalta kotosin. Meillä oli viis lehmää siellä ja kanoja ja kaksi hevosta ja kaikkia juurikasveja kasvattelin, että silleen tää viljely oli tuttua. Ja mun hyvä ystävä sai sitten kuulla työkaveriltaan tämmöisestä alueesta ja sitten me päätettiin tutustua näihin alueisiin. Ja me aina tultiin kävelee tänne puutarha-alueelle, ku maalta oon kotosin niin piti päästä välillä tämmöseen ympäristöön ja täällä oli aina niin kaunista ja ihanaa kävellä. Ku asuttiin Vallilassa silloin niin käveltiin tuolla Vallilan puutarha-alueella viis vuotta ja haaveiltiin, että voiku joskus sais tommosen omakseen. Sitten yks miehen työkaveri pyys meitä Herttonimeen ja oltiin siellä yks vuorokausi ja sitten aateltiin, että kyllä se on vaan ittelleenki tämmönen hommattava.”

Mikä ajoi siirtolapuutarhaan? / Mistä innostus lähti? Mikä oli suurin syy siihen, että valitsit siirtolapuutarhan?

”No nää meidän lapset oli kierrelly tällä alueella ja löytäny jonku kaalipellon ja kotiin tultuaan oli suupielet ihan punakaalissa Minä sitten kysyin niiltä että missäs sitä on oltu ja taasko ootte varkaissa ollu ja pojat vastas että ei varmaan oo oltu. Ja sitten mä sanoin että kattokaas nyt peilistä itteenne, että teillä on ihan suunympärykset punaset. No sitten vielä povitaskusta löyty puoliksi syöty punakaali ja minä sitten aattelin, että pakko se ittelle hommata tämmönen niin voi ite laittaa kasvimaan. Ei siitä mitään ois tullu että pojat hiippaile tuolla muitten kasvimaalla. Oltiin sunnutaikävelyllä tällä alueella ja tuttava vilkutti ikkunasta ja käski sisään ja sano, että tää on niin huonossa kunnossa tää mökki ja ei hän jaksu sitä laittaa, että ostakaa te tää, ku te varmaan jaksaisitte remontoida tätä. Sitten vuonna -77 me ostettiin ja remontoitiin tää. Tehtiin sitten tohon toi eteisen laajennus ja vuorattiin sitten tää. Kyllä se viljely on ollu suuressa osassa siinä, miks me tämmönen ollaan hankittu. Myö viljeltiin porkkanaa, lanttua, parsakaalia, kukkakaalia, perunaa ja kaikkia juurikasveja ja yrttejä. Mutta nyt on kasvimaat laitettu kunkkapenkeiks, ku mulla on selkä niin huonossa kunnossa, et ei sen kaa voi enää kykkiä tuolla.”

Mikä on mökin käyttöaste?

”Me ollaan täällä touko-, kesä-, heinä-, elo-, ja syyskuu. Ja sitten jos joskus joudutaan olemaan kaupungissa öitä, niin käydään päivittäin tekemässä hommia täällä. Ja silloin ku käytiin töissä vielä, niin käytiin töissä täältä käsin. Tää on se meidän kesäparatiisimme”

Mitä asioita siirtolapuutarhatoiminnassa arvostat?

”No yhteisöllisyys on semmonen, mutta nykyään sitä ei enää niin paljoo oo, mutta enne sitä oli ja se oli mukavaa. Ja sitten tietysti viljely, ku sai omasta maasta tuotteita. Ja sitten se ku tää on niin lähellä omaa kotia. Me ku asutaan tossa iha lähellä, niin sieltä vetokärriyn vaan tavarat ja nopeesti tänne tulloo.”

Miten siirtolapuutarhojen käyttö ja merkitys on mielestänne muuttunut ajan saatossa?

No semmosen mie oon huomannu, että monet käy päivällä ja yöksi menee pois. Enne täällä oltiin enemmän öitä. No tää on musta mennyt vähän itsekeskeisemmäksi tää touhu täällä, et ei täällä sellasta yhteisöllisyyttä oo enää semmosta ku ennen. Et nykyään kaikki on niin omissa oloissaan. Täällä ennen oli kaikkee kerhoo ja näytelmiä ja kilpailuja. Ennen oli lastenkerhoo ja lentopalloo. Täällähän on ollut enemmän paljon

kaikkei toimintaa. Nythän siellä kyllä pelataan iltasin tuolla kerhotalolla mölkkyy ja petankii. Mut ei enää oikeen tapahdu mitään. Minäkin olin kolme vuotta kioskin emäntänä. Se oli mukavaa aikaa. Oli elojuhlat ja orkesterit ja kaikki. Yhteisöllisyyttä kaipaas paljon. Niin ja viljely ei oo enää niin paljon ku enne oli. Eihän ne nykyään uskalla pistää sormia multaan ollenkaan.

Haastattelu 2.

Haastateltavana juuri eläkkeelle jäänyt eläkeläisrouva, joka on toisen sukupolven siirtolapuutarhuri. Rouva on alkuperäinen helsinkiläinen ja he ovat miehensä kanssa yrittäjätaustaisia.

Oliko siirtolapuutarhatoiminta tuttua jo ennen oman palstan vuokraamista?

”Oli kyllä. Ja se oli syynäkin siihen miksi tänne tultiin. Haimme joskus kesämökkiä ja totesimme, että kun on kiireiset työt, niin meillä ei ole kauheasti aikaa lähteä ajelemaan kauheen pitkiä matkoja kesämökille. Silloin -77 kun me siirtolapuutarhamökki hankittiin, niin oltiin käyty tuolla isännän kotopuolella melkein joka viikonloppu. Ja se on melko työlästä. Kun kuus päivää tekee viikossa töitä ja lauantaina työpäivän jälkeen lähtee ajelemaan ja sunnuntaina pitää järjestää kaikki seuraavaa viikkoa varten, niin todettiin että tää on hirveen hyvä ratkaisu. Ja kun mä oon tällä alueella ollut lapsuuteni, niin tää tuntu ainolta hyvältä ratkasulta tulla juuri tänne.”

Mikä ajoi siirtolapuutarhaan? / Mistä innostus lähti? Mikä oli suurin syy siihen, että valitsit siirtolapuutarhan?

”Se oli juuri tämä tavallaan niiku ajanpuute. Haluttiin toinen koti kesäks ja tää ku oli jo mulle ennestään tuttua. Mutta silloin näitä sai oikein hakemalla hakea, että näitä oli vaikea saada. Sit me oltiin vaan kauheen onnellisia et oma mökki saatiin.”

Mikä on mökin käyttöaste?

”Me käytetään isännän kanssa kolme ja puoli kuukautta tätä. Asutaan täällä se aika. Jos oltais pidempään Suomessa, niin asuttais pidempääkin. Ollaan ja asutaan ulkomailla muu osa vuodesta. Ollaan kaks yötä kesässsä kaupungissa, muuten täällä. Aikaisemmin kun asuimme, niin käytiin talvellakin joka ikinen pyhä täällä ruokkimassa lintuja ja joskus me vielä hiihdettiinkin. Ja periaatteessa, jos mökki olisi tarpeeksi lämmin ja asuisimme talvet Suomessa niin yöpyisimme täällä talvellakin. Meillä on

villat välissä ja hirsiseinät ja laudoitus ja tuplaikkunat, niin vois varmaan yöpyä. Takkaa ei ole, mutta hyvä puhaltaja on. Ja kesälläkin ollaan täällä pääasiassa, että ehkä joku Tallinnan reissu tehdään, mut muuten ollaan kyllä täällä.”

Mitä asioita siirtolapuutarhatoiminnassa arvostat?

”Arvostamme ensinnäkin sitä, että tähän on lyhyt matka ja sitä, että vaikka tää on tällainen suuri yhteisö, paljon mökkiläisiä, niin, tääl kuitenkin saa elää aikalailla sitä omaa yksityistä elämää, mut kuitenkin on ympärillä paljon ystäviä. Must oli just ihanaa ku mä tässä yks päivä sanoin, et meille ei tuu ku kymmenen omenaa ja nyt yksi niistäki oli just pudonnu, ja ku joku kuuli, et joltain puuttuu jotakin, niin meil oli omenakassi laitettu tohon porttiin kiinni. Et tääl on hirveesti hyviä ystäviä. Ja äsken tuli viesti ystävältä että oletko kurkannut postilaatikkoon. Ja mä kävin postilaatikkolla ja laitoin viestiä, että joo oli tullut vihreetä postia. Se oli laittanu pitkän kurkun mulle postilaatikkoon. Et kyl tää semmonen tosi kiva yhteisö on. Joka paikassa on tietysti niitä vähän ikävämpiäkin ihmisiä, mut kokonaisuus mun mielestä on tosi kiva. Viljely on myös tärkeä. Se on ensimmäisenä ku me tullaan, meillähän on hirveen pieni toi kasvima, täytyy saada perunat maahan. Sithän mulla on kesäkurpitsaa, paprikaa, maissia, tomaattia, papuja. Tänä vuonna toin kurpitsansiemeniäkin. Mun sydän on täällä alueen mullassa. Mä rakastan kaikkee rapsuttamista ja puutarhahoitoa.

Miten siirtolapuutarhojen käyttö ja merkitys on mielestänne muuttunut ajan saatossa?

”Se on kyllä meille ollut samanlaista. Siinä mielessä noin yleisesti ottaen on muuttunut koko alueella, että enemmän nää on nykyään lainausmerkeissä kesäviettopaikkoja ja ei tääl enää viljelyllä oo tänä päivänä niin suurta merkitystä. Eikä se oikeestaan ollu enää silloinkaan ku mä oon ollu täällä lapsena sitä, että koko piha ois pitäny olla täynnä kasvillisuutta. ennen vanhaan täällä piti viljellä. Nää tavallaan oli köyhälle väestölle tarkotettuja alueita. Et sillä mielellä ei nykypäivän ihmiselle oo mitään kauheeta tarvetta siihen, et täytyy saada viljellyksiä ja piha pitää olla täynnä kaikkia kasveja. Et enemmän nää nykyään on semmosia ajanviettopaikkoja. Ja onhan näissä semmonen ekologinenkin näkökulma. Nimenomaan se, et jos ajatellaan, et jos on tällainen tässä keskustan kyljessä tai sit lähteä tonne ajamaan kaks tuntii mökille, niin onhan siinä jo bensankulutukset ja kaikki muutki.”

Haastattelu 3.

Haastateltavana nuori lapsiperheen äiti, joka on miehensä kanssa ns. uuden sukupolven siirtolapuutarhuri eli omistaneet mökin vasta muutaman vuoden.

Oliko siirtolapuutarhatoiminta tuttua jo ennen oman palstan vuokraamista?

”Mun isotädillä on täällä mökki. Samalla polulla kun tää meidänki. Niillä on ollut se mökki jo 45-vuotta. Ja sit sen jälkeen kun oon muuttanu Helsinkiin kuustoista vuotta sitten niin aina kesäsin kävin täällä heidän luona. Aina ku tänne tuli paisto aurinko ja piha oli ihana ja ihania herkkuja oli aina tarjolla ku tulin kylään. Et tää oli ihana miljöö jotenkin. Ja must nää on niinku aivan ihania paikkoja.”

Mikä ajoi siirtolapuutarhaan? / Mistä innostus lähti? Mikä oli suurin syy siihen, että valitsit siirtolapuutarhan?

”Kyllä se oli ollut mun haave jo pidempääkin. Mies nyt ei ois yhtään perustanu ajatuksesta. Se on aina asunut kaupungissa ja näin. Mut mä oon pikkupaikkakunnalta kotosin ja mun kaikki sukulaiset asuu maalla ja mä oon kaikki kesät viettänyt maalla. Ja sit me asutaan ihan kaupungin keskustassa sellasessa asunnossa, jossa meillä ei oo ees parveketta, niin se on niin sellasta kivikaupunkielämää siellä. Ja esikoinen oli silloin puoltoista vuotta ja ajateltiin, että täällä ois sillä niin ihanaa olla. Onhan se lapselle niin erilaista elämää täällä ku kaupungissa missä millekään kaverille ei saa lähteä yksin. Täällä se on sellasta kivaa ja turvallista opettelua liikkua yksin ja opetella ajamaan pyörällä, ku tää on kuitenkin aidattu turvallinen alue. Täällä ne sitten opettelee vähän olemaan yksin ja menemään. Lapset kulkee tässä itsenäisesti alueen muiden lasten luokse. Sitten tietysti vaikutti se, että tää on lähellä kotia ja siten tän käyttöaste tulee olemaan paljon suurempi ku jos ois jossain huitsin nevadassa mökki. Ja sit tietty se mielikuva siitä, et omenapuut kukkii ja kutsutaan ystäviä ja syödään mansikkakakkua ja kahvitellaan ja illalla lapset voi laittaa nukkumaan ja ite juoda viiniä ja ja olla vielä pihalla, mitä ei kaupungissa voi tehdä. Et ei miellä oo se viljely painanu hirveesti tässä vaan tää miljöö kokonaisuudessaan perheen ajanviettopaikkana ja tää yhteisöllisyys täällä.”

Mikä on mökin käyttöaste?

”Kyllä me yövytään täällä ehkä joku parikyt yötä keskimäärin kesässä. Loma-aikana ollaan täällä tietysti enemmän, ja aina välillä viikonloppuisin. Arkena ei olla hirveesti täällä ku lasten hoitopaikka on kuitenkin siellä Ullanlinnassa ja ne ei osaa kuitenkaan

yksin vielä kulkea. Sit ku lapset on isompia, niin varmasti tulee käytyä täältä käsin töissä. Talvisin käydään muutaman kerran lumet pudottamassa, mutta muuten ei käydä talviaikaan. Kesällä käydään sit lomalla Vaasassa mun vanhempien luona ja tehään joitan muitaki pienempiä matkoja. Mutta kyllä se suuri osa kesästä menee täällä.

Mitä asioita siirtolapuutarhatoiminnassa arvostat?

”Yhteisöllisyys on kiva ja tietysti se läheinen sijainti. Tää on ihana turvallinen miljöö lasten kannalta. Ja tietysti se puutarhanhoito ja se puuhailu tossa pihalla. Mä nautin siitä puuhasta ihan hirveesti. Ja onhan se ihana tehdä omista marjoista mehuu ja kerätä satoa, vaikka ei meillä sitä satoa kyllä tuu kovin hirveesti. Ja ihana kutsuu ystäviä tänne kesällä viettämään aikaa. On se kuitenkin ihan eri tänne kutsuu, ku kaupunkikotiin, jossa tilaa on rajallisesti. Täällä on kuitenkin enemmän sitä läänii ja just jos tulee lapsiperheitäkin niin ihan erilaista olla niiden kanssa täällä ku neljän seinän sisällä kerrostalossa.”

Miten siirtolapuutarhojen käyttö ja merkitys on mielestänne muuttunut ajan saatossa?

”No onhan tää silleen varmaan muuttunut, et nuoremmille siirtolapuutarhalaisille tällä on varmaan eri merkitys ku vanhemmalle väelle. Niille jotka on elänyt täällä pula-aikoina. Et tuntuu et niille hirveen tärkeä on se, et joka ikinen marja pitää kerätä ja kaikki hyöty saada irti. Itse me otetaan tää vähän rennommin virkistykseen kannalta ja viljellään omaksi iloksi vähän jotain. Et eihän nää enää oo kellekään varmaan sitä, et on pakko viljellä, ku ei ois ruokaan rahaa. Ja onhan tääl kiva viljellä silleen, ettei käytä mitään lannoitusaineita ja kompostoi kaiken ja kierrättää hyvin. Ja tosi kiva ku tänne pääsee julkisilla niin kätevästi tulemaan. Käy vaan töiden jälkeen hakemassa lapset tarhasta ja tulee bussilla tänne. Ja se sopii kans tosi hyvin, että tässä on kaupat lähellä ja ei tarvi miettiä monen päivän ruokia valmiiks. Niin ihana vaan pyöräillä tohon lähikauppaan ostamaan tarvittavat. ja ku se vielä on yhteentoista illalla auki.”

6. JOHTOPÄÄTÖKSET

Siirtolapuutarhat ovat jo kauan olleet osa suomalaista puutarha- ja kaupunkikulttuuria. Ne ovat tärkeä osa Helsingin kaupunkirakennetta ja tuovat vaihtelevuutta kaupunkikuvaan ja ovat viheralueiden erityismuoto. Alueilla on tehokkaasti yhdistetty loma-asutus, vapaa-ajanvietto sekä maan intensiivinen hyötykäyttö. Helsingin yleiskaavassa 2002 siirtolapuutarhat on määritelty rakennustaiteellisesti ja maisemakulttuurin kannalta merkittäviksi virkistys- ja viheralueiksi, joita tulee kehittää siten, että alueen arvot ja ominaisuudet säilyvät.

Alun perin aatteen lähtökohtana oli luoda vähävaraisille kaupunkilaisille mahdollisuus viljelyyn ja terveelliseen lomaviettoon. Aikaisemmin alueet olivat pelkästään köyhän työväestön viljelyalueita, joista saatiin tarpeellista täydennystä perheiden ruokapöytiin. Kaupungistuminen ja autokulttuurin yleistymisen vähensivät kiinnostusta siirtolapuutarhoja kohtaan. Tämän lisäksi siirtolapuutarha-alueiden vuokrasopimusten jatkumisen epävarmuus heikensi niiden asemaa.

2000-luvulla siirtolapuutarha-aate kukoistaa. Tänä päivänä kunnan päättäjät ymmärtävät jo puutarhojen arvon. Vuokrasopimukset on uusittu, ja alueet on turvattu asemakaavoituksella. Tänä päivänä toiminnan pohjana on viljelyharrastus ja siirtolapuutarha-aate, joka ei erottele erilaisessa sosiaalisessa asemassa olevia ihmisiä.

Tutkielmani on valottanut siirtolapuutarhojen sosiaalisen rakenteen ja merkityksen muuttumista ajan saatossa. Maailmasotien välinen aika, toisen maailmansodan jälkeinen kaupungistumisen aika ja nykyaika ovat muuttaneet niiden sosiaalista rakennetta, merkitystä sekä arvostusta.

Tuloksien valossa uskallan väittää, että nykyään siirtolapuutarhaviljely on toden totta kaikkien sosiaaliryhmien harrastus. Väestörakenne puutarhoissa on tänä päivänä hyvin monipuolinen ja monipuolistuu koko ajan lisää. Viljelijöitä on nykyään kaikista yhteiskunta- ja ikäluokista. Siirtolapuutarhojen sosiaalipoliittinen asema on muuttunut elintason nousun myötä. Palstansaannin edellytyksenä olleet tulorajat ovat poistettu, mikä on osaltaan monipuolistanut huomattavasti alueiden sosiaalirakennetta. Kuitenkin mielestäni siirtolapuutarha-aatteeseen sisältyvä vaatimus siitä, että hintataso pysyy tarpeeksi alhaisena, jotta pienituloisillakin olisi mahdollisuus hankkia oma palsta, tulisi

pyrkiä mahdollistamaan myös jatkossa, vaikka siirtolapuutarhaväestön tulotaso ei enää nykypäivänä olekaan kaikilla kovin alhainen.

Kyselyn tuloksissa siirtolapuutarhureita erottelevimmaksi tekijäksi muodostui selvästi vastaajan ikä. Nuorien aikuisten kiinnostus siirtolapuutarhoja kohtaan on selvästi kasvanut. Etenkin nuorissa viljelijöissä sosiaalisen rakenteen muutos aikaisempaan näkyy selvästi. Nuorimman sukupolven vastaukset ovat ensiarvoisen tärkeitä suunnannäyttäjiä siinä, mihin suuntaan toiminta on tulevaisuudessa kehittymässä.

Korkeasti koulutettujen määrä puutarhoissa on kasvanut selvästi verrattuna edelliseen selvitykseen vuonna 1987. Siirtolapuutarhureilla yli puolella on joko alempi tai ylempi korkeakoulututkinto. Vuonna 1987 korkeakoulututkinnon omaavia oli 8 % viljelijöistä. Ikäluokittain tarkasteltuna korkeakoulutusoisten tutkintojen määrä kasvaa mitä nuoremmasta ikäluokasta on kyse.

Ammattiasemat ovat myös muuttuneet aikaisempaan tutkimukseen verrattuna. Suurin ammattiasemaluokka ovat nyt toimihenkilöt ja virkamiehet, joita oli lähes puolet vastanneista. Johtavassa asemassa olevia virkamiehiä tai toimihenkilöitä on 20 %. Vuonna 1987 toimihenkilöitä ja virkamiehiä on ollut viidesosa ja johtavassa asemassa olevia toimihenkilöitä ja virkamiehiä oli alle kymmenesosa vastanneista. Työntekijöiden ja ammattitaitoisten työntekijöiden määrä on taas laskenut selvästi vuodesta 1987.

Siirtolapuutarhat eivät ole pelkästään enää vähävaraisten kaupunkilaisten viljelyalueita. Tulotaso on noussut reaalisesti selvästi edellisestä selvityksestä. Vaikka viljelijöitä on eniten tuloluokassa 1000–2000 € / kk, on suurempiin tuloluokkiin kuuluvien määrä kasvanut huomattavasti. Ikäluokittain tarkasteltaessa suurituloisia on eniten nuorimmassa ikäluokassa. On todettu, että missä tahansa asuinalueella väestön monipuolisuus on hyväksi alueelle. Siirtolapuutarhoissa väestö toden totta on monipuolistunut eikä harrastus ole enää yhden tietyn sosiaaliryhmän etuoikeus.

”Sopivuus jo muutenkin ekologiseen elämäntapaani”

”Omien kulutustottumusten ekologisuus, monipuolinen hyötykasviviljely”

”Elämäntapa ja kannanotto vaatimattoman elämän puolesta”

”Mahdollisuus viettää kesämökillä aikaa työpäivän jälkeen. Ekologinen vaihtoehto pyöräillä kesämökille, ei kulu bensaa ruuhkissa”

Ihmiset ovat selvästi ymmärtäneet siirtolapuutarhojen ekologisen arvon. Puutarhurit arvostavat ekologisen elämäntavan mahdollistavaa elämää alueilla. Lyhyt matka palstalle, luomuviljelyn ja lähiruuan mahdollisuus ovat viljelijöille tärkeitä.

”Helsingin keskustassa asuvana kaipasin ”parveketta” ja luontoa eli mahdollisuutta olla ulkoilmassa”

”Mökiltä helppo päästä kaupunkiin käyttämään kaupungin palveluita”

”Tärkeää on kulkuyhteys ratikalla mökille”

”Metron läheisyys”

Yli 80 % vastaajista asuu alle 10 km matkan päässä omalta siirtolapuutarha-alueelta. Alueelle saavutaan usein pyörällä, kävellen tai julkisilla liikennevälineillä. Vaikka myös autoa käytetään kodin ja palstan väliseen matkaan, on kuitenkin eri asia ajaa autolla satoja kilometrejä loma-asunnolle kuin muutamien kilometrien välisen matkan. Nykyään alueita arvostetaan juuri sen takia, että ne sijaitsevat lähellä kaupunkiasuntoa. Yli 60 %:lle tärkein syy oman palstan hankintaan ja siellä viihtymiseen on juuri sen palstan läheisyys.

”Lapsille hyvä ja turvallinen ympäristö viettää kesää”

”Paljon ystäviä ja mielekästä tekemistä ja harrastusmahdollisuuksia”

”Yhdessäolo ystävien ja perheen kanssa, rentoutuminen”

Siirtolapuutarha-alueiden tiiviiden ja ulkoelämän ansiosta alueet ovat muodostuneet hyvin sosiaalisiksi ja yhteisöllisiksi alueiksi. Lapsiperheille ja vanhuksille alueet ovat turvallisia lomaviettopaikkoja, joissa tekemistä ja seuraa on saatavilla. Yhdistykset järjestävät alueillaan erilaista toimintaa kuten juhlia, talkoita, myyjäisiä, kerhoja, kursseja, liikuntaa yms. Siirtolapuutarhoissa on paljon yhteistoimintaa. Kaikista vastanneista yli 80 % osallistuu aktiivisesti alueella järjestettyyn toimintaan.

”Työpaikan läheisyys, mahdollisuus pyöräillä kesämökiltä töihin”

”Mahdollisuus nauttia koko kesäkaudesta ja asua mökillä ja käydä töissä sieltä käsin”

”Edullisempi ja lähempänä kuin kesämökki lähialueelta”

”Autottomalle sopiva lomanviettopaikka”

”Kesäparatiisi, josta voi käydä töissä ja nauttia myös arki-iltaisin kesämökin ja alueen kauneudesta”

”Kerrostaloasumisen rinnalla ihana grillaus ja auringonottoaika ja samalla tulee ulkoiltuakin”

”Rauhallinen paikka tehdä etätöitä”

”Vastapaino henkisesti raskaalle työlle ja työperäiselle uupumukselle”

Siirtolapuutarhojen virkistysarvo on ymmärretty nykyään hyvin. Niiden merkitys lomanviettopaikkana on kasvanut. Yli 80 % puutarhureista yöpyy palstallaan. Yöpyjien keskimääräinen yövyttyjen öiden määrä on 65 yötä vuodessa. Mökkiä siis käytetään usein myös kesäasuntona, jossa viikonloppujen ja lomien ulkopuolellakin asutaan, yövytään ja käydään töissä alueelta käsin. Mökkien varustetasoon panostetaan mikä myös mahdollistaa retkeilyn ja jopa yöpymisen talvella alueella.

”Luomua omasta puutarhasta. Mieliala rauhoittuu ja kunto kohenee”

”Mahdollisuus saada itse kasvatettua turvallista ruokaa, johon ei ole lisätty lannoite- tai lisäaineita”

”Mahdollisuus kasvattaa oma ruoka luonnonmukaisesti”

”Haluan kasvattaa itse puhdasta ruokaa ja saada marjat ja hedelmät talven varalle”

Viljelyn merkitys on yhä tärkeä siirtolapuutarhureille, vaikka se ei ole enää välttämättä se tärkein tekijä palstaa hankittaessa. Kuitenkin motiivi viljelylle on muuttunut ajan myötä. Taloudellisista syistä viljely ei ole enää niin ensiarvoista, mutta turvallisen, itse viljellyn luomuruoan arvostus on kasvanut. Ruokaturvasta on siirrytty siirtolapuutarhoissa turvallisen ruoan saantiin. Lähiruoka ja luomuviljely ovat tämän ajan trendejä ja etenkin nuorempi viljelijäsukupolvi on innostunut niistä. Terveellisen ravinnon tuottaminen on tärkein syy luonnonmukaiseen viljelyyn, jota erityisesti nuorempi siirtolapuutarhasukupolvi suosii.

”Ulkoelämä ja puutarhan eläinten esim. siilin ja oravan seuraaminen”

”Lataamo”

”Tunnelma. Pitkät kesäillat voi viettää ulkona”

”Täällä on kaunista”

”Vihreä keidas kaupungin keskellä”

”Siirtolapuutarha henkireikä kun on maalla viettänyt lapsuuden”

”Aikoinaan vaihtoehto maalle muuttamiseen. Kaupungissa olemisen pehmennys”

”Puutarhassa sielu lepää, vointi tasapainottuu, nukkuu hyvin. Elämänlaatua nostattava vaikutus”

”Ilman tätä olisin rullatuolissa tai kuollut”

”Mielenterveydelle paras lääke”

Siirtolapuutarhat tarjoavat yhteisöllisen, ekologisen ja kestävä kehityksen periaatteiden mukaisen tavan kesänviettoon. Ne ovat osa Helsingin kulttuurihistoriaa ja elävää kaupunkikulttuuria. Ne ovat myös ekologinen vaihtoehto satojen kilometrien kesä mökkimatkoille ja monille kaupunkilaisille tärkeä tapa kokea yhteys luontoon.

Nykypäivänä siirtolapuutarhurit ovat poikkileikkaus kaupunkilaisista, joita yhdistää ekologisesta elämäntavasta nauttiminen. He arvostavat vihreää lomanviettopaikkaa, joka sijaitsee hyvien kulkuyhteyksien varrella kaupungin sisällä. Kaupunkien tulisi edistää tätä harrastusta. Valtion, kuntien ja paikallisten siirtolapuutarhaorganisaatioiden tulee ylläpitää ja edistää siirtolapuutarhojen arvokasta ympäristöä. Kaupunkisuunnitelmiin tulisi varata riittävästi maata siirtolapuutarhoille, jotka ovat tärkeä osa kaupungeille keskeisiä viheralueita.

(Lihavoidut ja kursivoidut tekstit tässä osiossa ovat suoria lainauksia kyselyn avoimien kohtien vastauksista)

LÄHDELUETTELO

- Arkio, L. & Pöykkö, K. (1975). Taidehistoria ja ympäristötutkimus. 2. painos 178 s. Gaudeamus, Jyväskylä
- Atkins, P & I, Bowler. (2001). Food in society. Economy, Culture, geography. 328s. Arnold, Lontoo.
- Benevolo, L. (1985). The History of the City. 1011s. MIT Press; Gambridge, Massachusetts.
- Eilola, K. (1998). Raatajat, perhekeskeiset, lomailijat ja maalaiset – Haastattelututkimus Pakilan siirtolapuutarha-alueen asukkaiden siirtolapuutarhaelämälle antamista merkityksistä. Pro-Gradu-työ. 92s. Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä
- Flavin, C. (2007). Esipuhe. Teoksessa Maailman tila 2007. urbaani tulevaisuutemme, 21-23. Gaudeamus, Helsinki
- Halweil, B. & D, Nierenberg. (2007). Maatalous kaupungeissa. Teoksessa Worldwatch-instituutti (toim.): Maailman tila 2007: urbaani tulevaisuutemme: Raportti kehityksestä kohti kestävää yhteiskuntaa. 261 s. Gaudeamus, Helsinki.
- Hakala, P. (1989). Turun siirtolapuutarhayhteisöt 1934–1980. 147s. Turun yliopiston kansantieteen laitoksen toimituksia; 14, Turku.
- Helsingin kaupunki (2013) Kaavoituskatsaus 2013, Mellunmäen siirtolapuutarha
- Helsingin kaupunki kaupunkisuunnitteluvirasto (2012). Suutarilan siirtolapuutarha-alue asemakaavan muutos osallistumis- ja arviointisuunnitelma Hankenro 3521-1
- Helsingin kaupungin ympäristökeskus. (2001). Helsingin luonnonsuojelualueet 2001. 1. painos 48 s. Helsingin kaupungin ympäristökeskus, Helsinki
- Helsingin Sanomat, Pääkirjoitus. (2013). Siirtolapuutarhat myötätuulessa. 18.4.2013 Helsingin Sanomat
- Helsingin yleiskaava 2002 (2002). Helsingin kaupunkisuunnitteluvirasto, yleissuunnittelujaosto.
- Holm, C, P, Kaitila & T, Tikkanen. (1987). Kaupunkien viheralueet. 138s. Otakustantamo, Helsinki
- Honka-Hallila, H. (1997). Peltolan kesät. 160 s. Gummerus kirjapaino Oy, Jyväskylä.
- Honka-Hallila, H. (2007). Ekotehokas siirtolapuutarha. 43 s. Suomensiirtolapuutarhaliitto ry, Helsinki
- Hough, M. (1995). Cities and Natural Process. 326s. Routledge, London
- Kauppinen, J. (1987a). Siirtolapuutarhat kunnallisina palveluina. Kaupunkiliiton julkaisu nro 379. 57s. Suomen Siirtolapuutarhaliitto ry., Suomen kaupunkiliitto. s.l.
- Kauppinen, J. & A, Olavinen. T, Ranninen. (1987b). 100 s. Suomen siirtolapuutarhaliitto ry, Helsinki.
- Kauppinen, J. (1987c). Siirtolapuutarhaviilijät ja – toiminta: Raportti Suomen Siirtolapuutarhaliiton jäsenkyselystä 1987. 40s. Suomen Siirtolapuutarhaliitto ry, Helsinki.

- Koch, E. (1945). Suomen siirtolapuutarhaliike. Suomen Siirtolapuutarhaliitto ry, Helsinki
- Koivunen, T. (2003). Puutarhaharrastus. Teoksessa Rappe E., L. Linden, T. Koivunen (toim.): Puisto, puutarha ja hyvinvointi, 139-150. Viherystävällisyysliitto ry, Jyväskylä
- Kopomaa, T. (1995) Kaupunkipuiston käytöt. Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia. 1995:5. 132s. Helsingin kaupunki, Tietokeskus, Helsinki.
- Koponen, H. M, Soini, M, Uusitalo. (2007). Siirtolapuutarhat Helsingissä – Vihreitä keitoita kerrostaloalueiden kupeessa. Rakennettu ympäristö 3/2007 68—72.
- Koto, R. & K, Rantala (toim.) Helsingin viheralueohjelma, Toteuttamisohjelman periaatteet ja linjaukset vuosille 1998-2008. 60s + 6 liitettä. Helsingin kaupunki rakennusvirasto, viherosasto, Helsinki
- Lapintie, K. (1995). Nature Morte. Ekologinen kaupunki ja suunnittelun etiikka. Teoksessa Lapintie, Koskiaho, Ikonen & Tiilikainen (toim.) EKOPOLIS. Ekologisen kaupungin juuria etsimässä, 13-37. Gaudeamus, Tampere
- Laurila, U-M. (2008). Vapaahetkien kuluksi: siirtolapuutarhat maailmansotien välisen ajan Helsingissä. 119s. Helsingin kaupunginmuseo, WS Bookwell, Helsinki
- Leppänen, A-M. (2008) Sipuli, selleri ja suolaheinä – Kaupunkiviljely Turun kaupungissa ja uussuomalaisen näkemykset palstaviljelystä. Pro Gradu-työ. 103s. Turun yliopisto, Turku
- Lilja, U-M. (1990). Maja siirtolapuutarhaan. 224 s. Suomen siirtolapuutarhaliitto ry., Ympäristöministeriö, Helsinki.
- Lynch, K. (1985). Good city form. 514s. MIT Press, Cambridge, Massachusetts, London, England
- Merivuori, T-M. (1982). Viheralueiden kehityshistoriasta. Teknillinen korkeakoulu, maisemalaboratorion julkaisu 82/1, 92s. TKK Offset, Otaniemi
- Merivuori, T-M. (1984). Puutarha ja maisema-arkkitehtuuri Suomessa. Katsaus viheralueiden syntyyn ja kehitykseen, tallentamissuunnitelma. 95s. Helsinki
- Meurman, O-I. (1982/1947). Asemakaavaoppi. Näköispainos vuoden 1947 teoksesta 461s. Rakennuskirja, Helsinki Otavan suuri maailmanhistoria osa 15 (1986). 213s. Toim. Bjöl Erling, Matti Klinge, Knut Mykland, Jarl Jorbacke, Matti Eskola. Otava. Helsinki
- Moilanen, H. (2013) Salaattia lähikaupan katolta? Yhteishyvä-lehti, 4/2013
- Nicklén, M. (2013) Helsingin kaupungin maisema-arkkitehti. Suullinen tiedonanto. 12.4 2013
- Nöjd, T. Helsingin siirtolapuutarhojen aluejärjestön puheenjohtaja. Suullinen tiedonanto. 29.4.2013
- Nöjd, T. (2013). Lisää siirtolapuutarhapalstoja helsinkiläisille. Helsingin Sanomat 24.4.2013
- Pirronen, M. (2011) Kattojen hyödyntäminen kaupunkiviljelyssä – esimerkkikohteena ravintola Savoy. Pro Gradu-työ. Aalto-yliopisto, Helsinki
- Puttonen, M. 1997 Hoitava puutarha. Yliopisto-lehti 11/97.

- Relph, E. (1987). *The Modern Urban Landscape*. 279s. Biddles Ltd, Guildford and King's Lynn, Great Britain.
- Roinila, M. 2004 Keski-Euroopan siirtolapuutarhoissa eletään sosiaalisesti
Siirtolapuutarha 3/2004 s.14–15.
- Roinila, M. (2013) Suomen Siirtolapuutarhaliiton sihteeri. Suullinen tiedonanto. 17.3.2013
- Salo, N. (1996). Kaupunkilaisen viheralueet. Tutkimus Turun keskustan ja Runosmäen lähiön viheralueiden käytöstä. Pro Gradu-työ. 69s. Turun yliopisto, Turku
- Siirtolapuutarha käsikirja (1987). Suomen Siirtolapuutarhaliitto ry. 100 s. Kyriiri Oy.
- Siivonen M-R, P, Salonen, T, Kuchka. (1999). Siirtolapuutarhat -kaupunkilaisten paratiisi 144s. Kustannusosakeyhtiö Tammi, Helsinki
- Tantarimäki, S. (1999). Kaupunkiviljely – merkki maaseudun kaipuusta? Turun yliopiston maantieteen laitoksen julkaisuja 161 37—47
- Tantarimäki, S. (2000). Siirtolapuutarhat kaupungin keitaina. Terra 112:2, 83–94.
- Tantarimäki, S. (2001a). Puutarhan antimilla yli pulavuosien – Ruokahuollon täydennystä, Suomessa 1917–1950. Teoksessa Tuhkanen, Lahti, Karjalainen & Tantarimäki (toim). Tutkimusretkistä paikkatietojärjestelmiin – Matkalla kulttuurimaantieteen maailmoissa. Juhlakirja professori Pentti Yli-Jokipiin 60-vuotispäivän kunniaksi. Turun yliopiston maantieteen laitoksen julkaisuja N:o 164, 193–206
- Tantarimäki, S. (2001b). Henkinen vai fyysinen, määrällinen vai laadullinen? – Kaupunkiviljelyn muuttuva merkitys ja motiivi. Maaseudun Uusi Aika 9:1, 8-17.
- Tantarimäki, S. (2003). Urbaani maatalous maankäytön ja yhteiskunnallisen tilanteen muutoksessa: tapaustutkimuksena Turun ja Seinäjoen taajamat 293 s. Turun yliopiston julkaisuja. Sarja C, Scripta lingua Fennica edita; 209, Turku.
- Topelius, Z. (1875). Maammekirja. WSOY 29. Korjattu painos 1925, Helsinki
- Tossavainen, P. (1992) Siirtolapuutarhatoiminnan synty ja alkuvaiheet Helsingissä. Pro Gradu-työ. 111s. Helsingin yliopisto, Helsinki.
- Veikkola-Virtanen, J. (2002). Pohjoismaista yhteistyötä Tampereella – Siirtolapuutarhakongressi onnistui yli odotusten. Siirtolapuutarha 4/2002 s.8-11.
- Virtanen, P. (2009). Siirtolapuutarha- ja kesämajatyöryhmän raportti. ”Siirtolapuutarhassa yhdistyvät ekonomia, ekologia, estetiikka ja etiikka”. 109s. Helsingin kaupungin julkaisuja, Helsinki
- Weirich, M. (2008). Arvoisa siirtolapuutarhahaviljelijä,. Siirtolapuutarha-lehti 5/2008 s.15.
- Barrs, R. (1997). Sustainable Urban Food Production in the City of Vancouver. Verkkojulkaisu 10.4.2008
<<http://www.cityfarmer.org/barrsUAvanc.html>>
- FAO (2007) YK:n elintarvike ja maatalousjärjestö (Food and Agriculture Organization) 14.2.2013
<http://www.fao.org/newsroom/en/news/2007/1000484/index.html>

Helsingin kaupunginmuseo (2008). Helsingin kaupunginmuseon kulttuuriympäristöyksikkö. 13.3.2013.

<<http://www.hel2.fi/kaumuseo/siirtola/>>

Helsingin kaupunginmuseon johtokunnan kokouksen pöytäkirja 14.12 2004. 16.3 2013.

Helsingin siirtolapuutarhojen suojelutilanne

<<http://www.hel2.fi/kaumuseo/doc/pk072004.doc>>

Helsingin siirtolapuutarhojen aluejärjestö. 20.03 2013.

<<http://www.siirtolapuutarhat.net>>

Kansainvälinen siirtolapuutarhaliitto. 22.03 2013

<www.jardins-familiauk.org>

Suomen Siirtolapuutarhaliitto. 20.3.2013.

<www.siirtolapuutarhaliitto.fi>

Kartat:

Helsingin aluejakokartta (2013). 28.3.2013

<http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Helsinki_neighborhoods-fi.svg>

Helsingin opaskartta. Helsingin kaupunki (2013) 28.3.2013

<<http://kartta.hel.fi/opas>>

Helsingin yleiskaava 2002, viheraluejako. Helsingin kaupunkisuunnitteluvirasto, yleissuunnitteluosasto (2008).17.3.2013.

<http://www.hel.fi/wps/portal/Kaupunkisuunnitteluvirasto/Artikkeli?WCM_GLOBAL_CONTEXT=/ksv/fi/Ajankohtaiset+suunnitelmat/Projektialueet/Helsinkipuisto>

Helsingin yleiskaava 2002. Helsingin kaupunkisuunnitteluvirasto, yleissuunnitteluosasto (2008).17.3.2013.

http://www.hel.fi/static/ksv/www/YK2002_fin.pdf

Turun yliopisto
University of Turku

SUOMEN SIIRTOLAPUUTARHALIITTO

HYVÄ SIIRTOLAPUUTARHAVILJELIJÄ!

Nimeni on Maija Laaksonen ja olen itse Oulunkylän siirtolapuutarhan kasvatti. Teen tällä hetkellä Turun yliopiston maantieteen laitoksella lopputyötäni koskien Helsingin siirtolapuutarhojen merkityksen ja sosiaalisen rakenteen muutosta ja nykytilaa. Tutkimuksessani minua kiinnostaa erityisesti se, miten nykypäivän siirtolapuutarhaviljelijät mökkiään käyttävät ja miten käyttö sekä viljelytottumukset ovat ajan saatossa muuttuneet.

Oheisen kyselyn avulla pyrin keräämään aineistoa tutkimukseeni. Toteutan tutkimukseni Suomen Siirtolapuutarhaliiton kanssa yhteistyössä. Tutkimuksen tuloksia on tarkoitus käyttää alueiden kehittämiseen.

Toivon, että Sinulla olisi puutarhanhoidon ja kesänvieron lomassa aikaa vastata tähän kyselyyn, sillä jokainen vastaus on erittäin tärkeä tutkimukseni onnistumisen kannalta.

Mukavaa kesän jatkoa ja antoisaa puutarhasatoa!

Tarvittaessa voit kysellä lisätietoja
numerosta: 050 3541863
tai lähettää minulle sähköpostia osoitteeseen mmlaak@utu.fi

Ystävällisin terveisin: Maija Laaksonen
Luonnontieteiden kandidaatti

Vastausohjeet:

Kyselyyn vastaa se henkilö, jonka nimellä vuokrasopimus on tehty. Vastaukset ovat aina luottamuksellisia ja ne ovat ainoastaan tutkijan käytössä. Vastaajan ei tarvitse ilmoittaa nimeään, ainoastaan yhdistyksen nimi.

HUOM. Jos jokin kysymys tuntuu liian henkilökohtaiselta, niin siihen voi jättää vastaamatta.

Kunkin kysymyksen kohdalla **RASTI OIKEA VAIHTOEHTO** ellei kysymyskohtaisessa ohjeessa ole mainittu toisin.

Palautusohjeet:

Vastaukset palautetaan alueen ilmoitustaulun läheisyydessä olevaan PUNAISEEN lukolliseen postilaatikkoon.

Lomakkeen viimeinen palautuspäivä on maanantai 8.8.2011.

KYSELY**1. Yhdistyksen**

nimi _____

2. Vastaajan sukupuoli

_____ Mies _____ Nainen

3. Oliko siirtolapuutarhatoiminta teille tuttua jo ennen oman palstan vuokraamista?

_____ Kyllä _____ Ei

4. Mikäli vastasitte edelliseen kysymykseen kyllä, niin millä tavoin olitte tutustunut toimintaan?

- _____ Vanhemmillani on/oli siirtolapuutarhapalsta
- _____ Muilla sukulaisillani on/oli siirtolapuutarhapalsta
- _____ Tuttavillani oli/on siirtolapuutarhapalsta
- _____ Toiminta oli minulle muulla tavoin tuttua, miten

5. Oletteko hankkinut siirtolapuutarhapalstan itse vai perinyt sen?

_____ Ostanut itse _____ Perinyt

6. Asettakaa seuraavat vaihtoehdot tärkeysjärjestykseen sen mukaan, mitä esitetyistä tekijöistä pidätte tärkeimpinä siirtolapuutarhapalstan vuokraamiseen ja alueella viihtymiseen vaikuttavina tekijöinä. (Tärkein merkitään 1:llä, toiseksi tärkein 2:lla jne.)

- _____ Harrastuksen luonnonläheisyys ja kiinnostus viljelyyn
- _____ Loma-asunto lähellä varsinaista asuntoa
- _____ Mahdollisuus viettää vapaa-aikaa yhdessä muiden viljelijöiden kanssa
- _____ Siirtolapuutarha turvallinen lomaviettopaikka, sillä apua saatavissa helposti
- _____ Siirtolapuutarha on hyvä lomaviettopaikka lasten kannalta
- _____ Jokin muu syy,

mikä? _____

7. Mihin ikäluokkiin kuuluvat perheenjäsenenne, jotka käyttävät palstaa lisäksenne?

Merkittäkää lukumäärä kyseisen ikäluokan kohdalle

Ikäluokka	a) vuokraaja itse	b) muut perheenjäsenet
0- 7	_____	_____
8-16	_____	_____
17-24	_____	_____
25-34	_____	_____
35-44	_____	_____
45-54	_____	_____
55-64	_____	_____
65-74	_____	_____
75-	_____	_____

8. Mikä on ammattiasemanne? (Mikäli olette eläkkeellä, rengastakaa myös se ammattiasema, joka Teillä oli ennen eläkkeelle pääsyänne.)

- ☐ Työntekijä
☐ Ammattitaitoinen työntekijä
☐ Toimihenkilö tai virkamies, ei johtavassa asemassa oleva
☐ Johtavassa asemassa oleva toimihenkilö tai virkamies
☐ Itsenäinen yrittäjä
☐ Eläkeläinen
☐ Muu, mikä _____

9. Millainen koulutus Teillä on?

- ☐ Peruskoulu (Kansakoulu)
☐ Keskiasteen koulutus
☐ Alempi korkeakoulututkinto
☐ Ylempi korkeakoulututkinto
☐ Jokin muu, _____

mikä _____

10. Vuoden 2010 bruttotulonne kuukaudessa olivat noin

☐ alle 1000,- €	☐ 2000 – 3000,- €
☐ 1000 – 2000,- €	☐ yli 4000,- €
☐ 3000 – 4000,- €	

11. Asutteko tällä hetkellä

- ☐ kerrostalossa
☐ rivitalossa
☐ omakotitalossa

12. Kumpi seuraavista vaihtoehtoista kuvaa parhaiten nykyistä asuinaluettanne?

- ☐ Kaupungin keskusta tai kantakaupunki
☐ Esikaupunki tai lähiö

13. Kuinka pitkä matka Teillä on asunnoltanne palstallenne? (arvio)

☐ alle 2 km	☐ 10,1 - 15,0 km
☐ 2,1 - 5,0 km	☐ 15,1 - 20,0 km
☐ 5,1 – 10,0	☐ yli 20 km

14. Miten kuljette asunnon ja palstan väliset matkat? (Merkittäkää järjestys 1 sen vaihtoehdon kohdalle, jota käytätte eniten, 2 toiseksi eniten jne.)

- ☐ Omalla autolla
☐ Julkisella kulkuneuvolla
☐ Polkupyörällä
☐ Jalkasin
☐ Muulla, millä _____

15. Yövytkö palstallanne?

- ☐ Kyllä ☐ Ei

16. Jos vastasitte edelliseen kysymykseen kyllä, niin kuinka monta yötä, viikkoa tai kuukautta keskimäärin vuodessa?

Noin _____

17. Käyttättekö mökkiä talvella retkikohteena?

_____ Kyllä _____ Ei

18. Yövyttekö talvella mökissänne?

_____ Kyllä _____ Ei

19. Millainen on mökkinne rakenne ja varustetaso?

_____ lämmöneristys	_____ puulämmitys
_____ yksinkertaiset ikkunat	_____ sähkölämmitys
_____ kaksinkertaiset ikkunat	_____ ilmalämpöpumppu
_____ juokseva vesi	_____ suihku
_____ sisäkäymälä	

20. Laittakaa seuraavat vaihtoehdot enemmyysjärjestykseen sen mukaan, mitä palstallanne on eniten (merkitkää 1:llä), mitä toiseksi eniten (2:lla) jne.

_____ Koristekasveja ja pensaita	_____ Marjapensaita	_____ Vihanneksia, juureksia
_____ Hedelmäpuita	_____ Yrttejä	

21. Viljelettekö hyötykasvejanne kokonaan tai pääosin luonnonmukaisin menetelmin?

_____ Kyllä _____ En

22. Mihin seuraavista alueen ja yhdistyksen toiminnoista ja palveluista osallistutte?

(Rastikaa kaikki ne vaihtoehdot, joihin osallistutte.)

_____ Olen yhdistyksen johtokunnan tai jonkin toimikunnan jäsen
_____ Käyn aktiivisesti yhdistykseni kokouksissa
_____ Käyn aktiivisesti yhdistyksen tiedotustilaisuuksissa
_____ Osallistun talkoisiin
_____ Osallistun alueella järjestettäviin juhliin
_____ Osallistun myyjäisiin
_____ Osallistun yhdistyksen järjestämään kerhotoimintaan
_____ Osallistun yhdistyksen järjestämään liikunta- ym. vapaa-ajantoimintaan
_____ Osallistun yhdistyksen ja/tai liiton järjestämille kursseille
_____ Käytän alueen saunaa
_____ Käytän alueen pyykkitupaa
_____ Käytän alueen suihkuja
_____ En osallistu aktiivisesti alueella järjestettyyn toimintaan

23. Onko alueellanne järjestettyä toimintaa mielestänne

_____ Liikaa
_____ Sopivasti
_____ Liian vähän
_____ En osaa sanoa

24. Mitä palveluita ja toimintaa toivoisit alueella olevan?

25. Mitä haluat lukea Siirtolapuutarha-lehdestä?

- ☐ puutarhaviiljelyjuttuja
 - ☐ juttuja kasveista, pensaista, hedelmäpuista
 - ☐ juttuja ekologisesta elämäntavasta ja luonnon monimuotoisuudesta
 - ☐ juttuja kiinnostavista ihmisistä
 - ☐ juttuja yhdistysten tapahtumista ja yhdessä tekemisestä
 - ☐ muuta, mitä?
-

26. Mielipiteeni Siirtolapuutarha-lehdestä:

- ☐ hyvä
- ☐ tyydyttävä
- ☐ huono

27. Ideoita Siirtolapuutarha-lehden kehittämiseksi.

28. Mitä toivot Siirtolapuutarhaliitolta?

- ☐ koulutusta, minkälaista?

- ☐ puutarha matkoja
- ☐ muita tapahtumia, mitä?

-
- ☐ julkaisutoimintaa
 - ☐ tutkimustoimintaa
 - ☐ jäsentuotteita, mitä?

-
- ☐ muuta,
mitä?
-

Kiitos vastauksestanne ja ajastanne! Vastaukset tullaan käsittelemään luottamuksellisesti.

HAASTATTELURUNKO

Kauan olet ollut siirtolapuutarhaviljelijä?

Oliko siirtolapuutarhatoiminta tuttua jo ennen oman palstan vuokraamista?

Mikä ajoi siirtolapuutarhaan? / Mistä innostus lähti? Mikä oli suurin syy siihen, että valitsit siirtolapuutarhan?

Mikä on mökin käyttöaste? Eli kuinka monta henkilöä mökkiä käyttää ja kuinka paljon suunnilleen vuodessa?

Mitä teet työksesi? / Mitä olet/ olette tehneet työksesi?

Mitä asioita siirtolapuutarhatoiminnassa arvostat?

Miten siirtolapuutarhan käyttö ja merkitys on teille muuttunut ajan saatossa? (Etenkin jos on ollut pitkään viljelijä)

Mihin suuntaan alueita tulisi kehittää ja miten toivoisit siirtolapuutarhatoiminnan kehittyä?